

HÅLLBARHETSBEDÖMNING ÖVERSIKTSPLAN FÖR NORRTÄLJE KOMMUN

MED MKB FÖR STRATEGISK MILJÖBEDÖMNING

HÅLLBARHETSBEDÖMNING ÖVERSIKTSPLAN FÖR NORRTÄLJE KOMMUN

MED MKB FÖR STRATEGISK MILJÖBEDÖMNING

BESTÄLLARE

Norrtälje kommun

Kontaktperson: Emma Tarrodi Orlander
emma.tarrodi-orlander@norrtaelje.se

KONSULT

WSP Sverige AB

WSP Sverige AB
121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7
Tel: +46 10 7225000

wsp.com

Uppdragsansvarig: Emma Hell Lövgren
Medverkande utredare: Emmelie Nilsson & Sofia Nöu
Granskare: Martin Rask

UPPDRAGSNAMN
Norrtälje ÖP strategisk
hållbarhetsanalys

UPPDRAGSNUMMER
10330109

FÖRFATTARE
Emma Hell Lövgren, Emmelie
Nilsson och Sofia Nöu

DATUM
2022-11-18

ÄNDRINGSDATUM

Granskad av
Martin Rask

Godkänd av
Emma Hell Lövgren

SAMLAD BEDÖMNING AV PLANFÖRSLAGET

Norrtälje kommuns nya översiktsplan är kommunens samlade strategi för hur mark, vatten och bebyggelse ska användas, utvecklas och bevaras. Planen syftar till att ge vägledning för att Norrtälje kommun ska utvecklas hållbart och säkerställa att höga värden bevaras och stärks samtidigt som utvecklingen bidrar till att nyttja kommunens potential.

För alla nya översiktsplaner ska en **strategisk miljöbedömning genomföras**. Syftet med en sådan bedömning är att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas. Miljöbedömningen genomförs parallellt med, och integrerat i, planprocessen. Norrtälje kommun har valt att utvidga bedömningen till att också inkludera sociala och ekonomiska konsekvenser. Detta avsnitt sammanfattar konsekvensbeskrivningen för Norrtälje kommuns nya översiktsplan så här långt, inför samråd. Texten utgör en icke-teknisk sammanfattning av arbetet.

Norrtälje är en kommun med stora natur- och kulturmiljövärden och ett varierat landskap. Den största delen av kommunens yta är skogs- och jordbruksmark samt skärgård. Det finns många riksintresseområden i kommunen, bland annat för friluftsliv, naturmiljö, kulturmiljö och energiproduktion. Närhet till noder i bland annat Stockholm och Uppsala samt kommunens stora natur- och kulturmiljövärden gör kommunen till en attraktiv plats för många att bo på. Norrtäljes befolkning har ökat de senaste åren och planförslaget tar höjd för en befolkning på 84 000–94 000 invånare år 2050. Den största befolkningstillväxten har historiskt skett på landsbygden.

Enligt planförslaget ska bebyggelse främst tillkomma i Norrtälje stad som är kommunens centralort. Ett stort antal bostäder ska även tillkomma i de två kommundelscentrumen Hallstavik och Rimbo samt de två landsbygdsnoderna Älmsta och Bergshamra. Därutöver ska övriga orter kunna utvecklas utifrån sin karaktär och sina förutsättningar. Kommunen är positiv till att ny bebyggelse utom plan ska kunna tillkomma i hela kommunen, där platsens förutsättningar så medger. Planen föreslår även sammanhängande bebyggelse i flera andra orter i kommunen samt bebyggelse i områden långt ifrån annan bebyggelse. Planförslaget lyfter dock att ny bebyggelse i områden med brist på dricksvatten, svår VA-problematik i övrigt och inom områden med skydd enligt miljöbalken ska undvikas, vilket medför begränsningar i var man kan bygga.

Det finns en motstridighet i planen då den övergripande strategin är att hela kommunen ska kunna växa och leva samtidigt som utvecklingsinriktningen anger prioriterade orter för var det ska ske. Detta medför en osäkerhet kring var bebyggelse kommer att ske och en otydlighet i planens styrning. Den spridda bebyggelse som förslaget ändå innebär om det byggs ut i sin helhet kan motverka de positiva effekter som planen eftersträvar och riskerar att urholka den övergripande intentionen om en sammanhållen bebyggelse.

Planförslaget innebär eller riskerar innebära negativ påverkan för alla miljöaspekter. Områden med värdefulla natur- och kulturvärden föreslås bebyggas och investeringarna kommer innebära stora klimatutsläpp. Den ökande bebyggelsen kommer innebära en ökad påverkan på kommunens vatten.

För de sociala aspekterna har planen däremot generellt en positiv påverkan då den tillkommande mer koncentrerade bebyggelsen kan medföra ökade möjligheter att behålla eller utöka service på landsbygden samt till viss del underlätta för hållbara beslut i vardagen.

För de ekonomiska aspekterna bedöms planen medföra såväl negativa som positiva konsekvenser. Planen ger i vissa fall inte heller tillräckligt med underlag för att kunna göra en bedömning.

Planen har generellt en svag styrning och det finns för flera aspekter en otydlighet kring riktlinjer och ställningstaganden i löptext. Underlag för att kunna göra bedömningar saknas för vissa aspekter, vilket även kan innebära att information går förlorad i den kommande planeringen.

De negativa effekterna och konsekvenserna bedöms vara större i nollalternativet jämfört med det nu aktuella planförslaget eftersom nollalternativet bedöms ge en mer otydlig vägledning och medge en mer spridd bebyggelse än planförslaget.

Nedan sammanfattas bedömningen av planförslagets konsekvenser. Alla bedömningar är i jämförelse med nuläget och tar sikte på horisontåret 2050. Symbolerna till höger redovisar vilka globala hållbarhetsmål aspekten relaterar till samt om aspekten finns med i miljöbalken. Läs mer om indelningen av och innehåll i aspekter i metodavsnittet samt under respektive avsnitt. Bedömning av hur planförslaget bidrar eller inte bidrar till de svenska miljömålen kan läsas i avsnitt 10.

Teckenförklaring:

Planen bedöms ha positiva konsekvenser

Planen bedöms varken ha positiva eller negativa konsekvenser

Planen bedöms ha negativa konsekvenser

MILJÖKONSEKVENSER

Vatten

Avsnitt 6.1

Planförslaget medför en ökad exploatering inom avrinningsområden till vattenförekomster. Den utbyggnad som sker till följd av planen påverkar ytvatten genom utsläpp av föroreningar och snabbare flöden av dagvatten till vattendrag och recipienter. Detta sker bland annat till följd av exploatering där naturmark hårdgörs. Kommunen visar stor medvetenhet kring brister och förbättringsbehov kopplat till blåstrukturen. Planförslaget lyfter att de stora belastningskällorna för ytvattenförekomsterna i huvudsak är påverkan från jordbruk och enskilda avlopp. Planförslaget poängterar att förutsättningar för dricksvatten och hållbara VA-lösningar kan utgöra begränsande faktorer för ny bebyggelse, och att tillgång till rent dricksvatten och hållbar avloppslösning ska säkerställas vid ny bebyggelse. Planförslaget saknar en tydlig vägledning i var det planeras för kommunalt VA och var det planeras för småskaliga VA-lösningar. De riktlinjer som presenteras i planförslaget ger till viss del en svag styrning men en generell prioriteringsordning saknas. För att säkerställa att kommunens vattenstatus inte försämras krävs tydligare och striktare riktlinjer. Sammantaget bedöms planförslaget medföra risk för måttligt negativa konsekvenser kopplat till aspekten vatten i jämförelse med nuläget.

Natur

Avsnitt 6.2

Planen medför bebyggelse i, eller i anslutning till, områden med höga naturvärden samt jordbruks- och skogsmark. En stor del av bebyggelsen kan även komma att ske utanför de utpekade bebyggelseområdena. Även om planen har goda intentioner kring att biologisk mångfald och naturvärden bör värnas, saknas vägledning för hur det ska säkerställas att naturvärden inte minskar i kommunen. Till exempel saknas ett kommunövergripande underlag som beskriver den gröna infrastrukturen. Det är positivt att kommunen pekar ut områden som bör utredas för skydd och att planen har övergripande goda intentioner om att stärka värden kopplat till natur. Dock saknas vägledning för hur detta ska genomföras i efterkommande planering. Det är även otydligt vilka

områden som är särskilt prioriterade att genomföra förstärkningsåtgärder i. Sammantaget bedöms planförslaget innebära risk för små negativa konsekvenser för natur i jämförelse med nuläget.

Bebyggelse, kulturmiljö och landskap

Avsnitt 6.3

Kulturmiljövärden riskerar påverkas negativt vid flera utbyggnadsområden. I Hallstavik och Älmsta påverkas områden som är utpekade som riksintresse för kulturmiljö negativt. Vägledning för hur kulturmiljövärden ska värnas och hur de negativa konsekvenserna ska mildras saknas i planen. Planen har även brist på vägledning för var det är prioriterat att stärka landskaps- och kulturmiljövärden. Då det saknas underlag för att kunna bedöma var det är lämpligt att ny bebyggelse lokaliseras utan att påverka höga och känsliga värden, finns det en risk för att dessa värden urholkas. Sammantaget innebär planförslaget risk för måttliga negativa konsekvenser för bebyggelse, kulturmiljö och landskap i jämförelse med nuläget.

Klimatpåverkan

Avsnitt 6.4

Planen bedöms medföra ökade utsläpp genom ett ökat byggande, samt byggande på skogsmark. Koncentration av bebyggelse i strategiska lägen samt åtgärder för att öka andelen gång-, cykel- och kollektivtrafik kan mildra konsekvenserna av detta till viss del. Bilen ges dock en fortsatt viktig roll i trafiksystemet. Fortsatt bebyggelseutveckling på landsbygden innebär att flera områden fortsatt bedöms få ett högt bilanvändande i vardagen. Planen lyfter frågan om laddinfrastruktur och pendlarparkeringar. För en omställning av fordonsflottan från fossila bränslen till eldrift behöver elanvändning och produktion effektiviseras och produktionen öka. Planen pekar inte ut hur kommunen förväntas bidra till den utvecklingen. Planförslaget lyfter ambitioner om att minska miljö- och klimatpåverkan från byggandet, det saknas dock en tydlig systematik för att detta ska få genomslag och ge vägledning i kommande planeringssteg. Sammantaget speglar inte översiktsplanen till fullo klimatfrågans dignitet och den omställning i samhällets alla system som måste till om nationella och internationella mål ska nås. Den planerade utvecklingen bedöms medföra måttliga till stora negativa konsekvenser för klimatet i jämförelse med nuläget.

SOCIALA KONSEKVENSER

Hälsa och livsmiljö

Avsnitt 7.1

Utbyggnad enligt planförslaget kan medföra ökad biltrafik inom kommunen och speciellt i vissa orter, vilket medför ökade luftföroreningshalter och bullernivåer. Norrtälje är en landsbygdskommun som till största del har god luftkvalitet och bullernivåer i dagsläget. Den utveckling som planförslaget medger bedöms inte försämra det. Det bedöms dock finnas en risk för att negativa konsekvenser uppstår i vissa delar av kommunen där det exempelvis planeras för förtätning. Sammantaget medför planförslaget varken positiva eller negativa konsekvenser för luftkvalitet och buller i jämförelse med nuläget. Planförslagets eventuella påverkan på miljö kvalitetsnormerna kan inte bedömas eftersom den framtida trafikökningen inte är beräknad samt utformningen av tillkommande utvecklingsområden inte heller är fastslagen

Trygghet och tillgänglighet

Avsnitt 7.2

Det bedöms som positivt att planförslagets intention är att planera för en sammanhållen bebyggelseutveckling i kommunens olika orter. Det kan verka trygghetsskapande att hålla ihop ortens olika delar genom att skapa sammanhängande stråk. Det saknas underlag kring om det finns platser

eller områden som har problematik med trygghet, därav är det svårt att bedöma exakt vilka trygghetsskapande åtgärder det finns ett faktiskt behov av och huruvida de åtgärder och ambitioner som lyfts i planförslaget kommer ge effekt. Översiktsplanen har en del riktlinjer som berör aspekten tillgänglighet som ger viss vägledning för kommande planering. Det finns även en risk för att tillgängligheten blir sämre om planen medger en spridd bebyggelse på landsbygden. Sammantaget bedöms planförslaget medföra små positiva konsekvenser kopplat till aspekten trygghet och tillgänglighet i jämförelse med nuläget. Det finns dock potential att ta ett helhetsgrepp kring frågorna genom att tillexempel integrera dem tydligare genom hela planförslaget, vilket kan leda till större positiva konsekvenser.

Hållbart vardagsliv och levande samhällen

Avsnitt 7.3

Planförslaget medför en tätare bebyggelsestruktur samt förbättrad tillgång till service i närområdet i Norrtälje stad, Rimbo och Hallstavik samt i landsbygdsnoderna vilket i kombination med hållbara resealternativ skapar förbättrade förutsättningar för ett hållbart vardagsliv och levande samhälle. På en övergripande nivå har planen ett stort fokus på att främja hållbara resor genom fokus på utveckling av tillgång till kollektivtrafik och utveckling av gång- och cykelvägnätet. Lokalisering av både offentlig service, personal- och besöksintensiva verksamheter samt ytor och lokaler för fritidsutövande ska prioriteras i goda lägen för kollektiv-, gång- och cykeltrafik. Sammantaget bedöms planförslaget medföra förbättrad tillgång till offentlig och kommersiell service, en ökad andel arbetsplatser, fortsatt god tillgång till närnatur för rekreation och förbättrade möjligheter att transportera sig med kollektiv-, gång-, och cykeltrafik vilket medför små positiva konsekvenser för möjligheten till ett hållbart vardagsliv och levande samhällen i jämförelse med nuläget.

Inkludering och social sammanhållning

Avsnitt 7.4

Den tillkommande blandade bebyggelsen som föreslås i flera av bebyggelseområdena kan vara ett positivt inslag som ger fler möjlighet att bosätta sig eller stanna kvar i kommunen. Det är även positivt att bebyggelsen koncentreras till centralort, kommundelscentrum och landsbygdsnoder och att planen har en intention att stärka kopplingar till angränsande kommuner samt förbättra förutsättningar för kollektivtrafik och gång och cykel. I och med planöverberedskapen samt kommunens positiva inställning till bebyggelse utanför planområden, finns det dock en risk att bebyggelsen blir utspridd samt att det blir en stor utmaning att tillgodose och planera för servicebehovet. Det saknas underlag för att bedöma barriäreffekter. Planen saknar även perspektiv om vikten av inkludering i planeringsprocessen för den kommande planeringen. Sammantaget bedöms planförslaget innebära små positiva konsekvenser för inkludering och social sammanhållning i jämförelse med nuläget.

Risk och klimatanpassning

Avsnitt 7.5

Planförslaget uppmärksammar ett antal risker som behöver hanteras i den planerade utvecklingen i kommunen. Det handlar bland annat om klimatrelaterade risker som ras, skred, översvämning vid skyfall, värmeböljor men också förorenad mark. Det finns generella riktlinjer som understryker att risker ska hanteras tidigt i planeringen, men det saknas tydligare vägledning som förklarar hur och var risker ska hanteras. Sammantaget bedöms planförslaget medföra en risk för att acceptabla risknivåer inte uppnås i jämförelse med nuläget.

EKONOMISKA KONSEKVENSER

Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt

Avsnitt 8.1

Både jordbruksmark och skogsmark pekas ut för bebyggelse i planförslaget, men i relation till kommunens hela yta är det små ytor som tas i anspråk. Planens utvecklingsinriktning är att främst förtäta och bygga ut i tätorterna. Bebyggelse pekas dock även ut i mindre orter samt på platser med långt till närliggande orter. Det finns bra övergripande intentioner och ställningstaganden kopplat till hushållning med vatten. Dock saknas riktlinjer och tillräcklig vägledning för hur detta ska säkerställas. Då planen även har en större planberedskap än bostadsbehovet och kommunen är positiv till bebyggelse utanför plan finns en risk att många områden påverkas, att bebyggelsen blir utspridd och landskapet mer fragmenterat. Sammantaget bedöms planförslaget innebära risk för små negativa konsekvenser för hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt i jämförelse med nuläget.

Kommunal ekonomi

Avsnitt 8.2

Samtlig utpekad utveckling i enlighet med översiktsplanen kommer innebära stora och nödvändiga investeringar i teknisk infrastruktur, bland annat för utökad reningskapacitet i allmänna reningsverk för att möjliggöra den utveckling av bebyggelse som översiktsplanen tar höjd för. Utvecklingen av nya områden kommer också att medföra en mängd kommunala kostnader som inte kan hänföras till exploateringsprojekt särskilt för lokaler för vård, omsorg, skola och förskola, fritidsanläggningar samt för vägar, gång- och cykelvägar. En mer spridd bebyggelse på landsbygden kan också på sikt bli kostnadsdrivande för kommunens förvaltning i form av ökade kostnader för skolbuss och hemtjänst. På sikt bedöms kommunens skatteintäkter öka i takt med nyinflyttningen vilket ger positiva konsekvenser för den kommunala ekonomin. Sammantaget bedöms planförslaget medföra både små positiva och risk för negativa konsekvenser för kommunal ekonomi i jämförelse med nuläget.

Förutsättningar för näringslivet

Avsnitt 8.3

Planförslaget medger en god planberedskap för utveckling av nya och vidareutveckling av befintliga verksamhetsområden i goda kommunikationslägen. Planen har också ställningstaganden kopplade till utbyggnaden av viktig teknisk infrastruktur så som bredband samt pekar ut viktiga åtgärder för en förbättrad tillgänglighet till olika besöksmål i kommunen som kan gynna turistnäringen. Utifrån förslagen i plandokumentet är det svårt att göra en bedömning om åtgärderna i översiktsplanen ligger i linje med kommunens ambition om ett näringslivsklimat i framkant. Sammantaget medför planförslaget små positiva konsekvenser för näringslivets förutsättningar jämfört med nuläget.

INNEHÅLL

SAMLAD BEDÖMNING AV PLANFÖRSLAGET	3
1 INLEDNING	9
2 PLANFÖRSLAGET	9
3 FÖRUTSÄTTNINGAR	12
3.1 OMRÅDESBESKRIVNING	12
3.2 PLANER OCH GÄLLANDE BESTÄMMELSER	13
4 METOD	16
4.1 ARBETSSÄTT	16
4.2 BEDÖMNINGSMODELL	16
4.3 VÄRDERING AV KONSEKVENSER	18
5 AVGRÄNSNING	20
5.1 AVGRÄNSNING I TID	20
5.2 AVGRÄNSNING I RUM	20
5.3 AVGRÄNSNING I SAK	20
6 MILJÖKONSEKVENSER	21
6.1 VATTEN	21
6.2 NATUR	26
6.3 BEBYGGELSE, KULTURMILJÖ OCH LANDSKAP	31
6.4 KLIMATPÅVERKAN	34
7 SOCIALA KONSEKVENSER	38
7.1 HÄLSA OCH LIVSMILJÖ	38
7.2 TRYGGHET OCH TILLGÄNGLIGHET	42
7.3 HÅLLBART VARDAGSLIV OCH LEVANDE SAMHÄLLEN	45
7.4 INKLUDERING OCH SOCIAL SAMMANHÅLLNING	48
7.5 RISK OCH KLIMATANPASSNING	52
8 EKONOMISKA KONSEKVENSER	56
8.1 HUSHÅLLNING MED MARK, VATTEN OCH DEN FYSISKA MILJÖN	56
8.2 KOMMUNAL EKONOMI	59
8.3 FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR NÄRINGSLIVET	62
9 ALTERNATIV	64
9.1 NOLLALTERNATIVET	64
9.2 AVFÄRDADE ALTERNATIV	65
10 PLANFÖRSLAGET OCH MILJÖKVALITETSMÅLEN	66
11 REFERENSER	68

1 INLEDNING

En översiktsplan beskriver en kommuns avsikter i fråga om mark- och vattenanvändning, bebyggelseutveckling, riksintressen och allmänna intressen i övrigt. Alla kommuner ska ha en aktuell översiktsplan. Norrtälje kommuns gällande översiktsplan (ÖP 2040) antogs av kommunfullmäktige år 2013. Sedan planen antogs har flera delar av planen förverkligats samtidigt som omvärlden har utvecklats. Förutsättningarna och framtidsmålen har blivit skarpare, därför har kommunen beslutat att ta fram en ny översiktsplan (ÖP 2050). Den färdiga översiktsplanen beräknas bli antagen under hösten 2024.

Enligt 6 kap. 3 § miljöbalken ska en kommun som upprättar en plan eller ett program som krävs i lag eller annan författning göra en strategisk miljöbedömning om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. En översiktsplan anses alltid medföra sådan påverkan. Miljöbedömningsarbetet ska dokumenteras i en konsekvensbeskrivning.

I syfte att skapa ett bredare beslutsunderlag har kommunen valt att genomföra miljöbedömningen som en del av en bredare *hållbarhetsbedömning*. I denna konsekvensbeskrivning redovisas därför planens konsekvenser i termer av hållbar utveckling samlat, med de delar som utgör miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalkens krav tydligt markerade.

Rapporten har följande delar: I kapitel 2 beskrivs kortfattat planförslagets huvudsakliga innehåll. Kapitel 3 redovisar förutsättningarna för planeringen i kommunen, Kapitel 4 summerar den metod som använts i arbetet med hållbarhetsbedömningen och kapitel 5 den avgränsning som gjorts. Planförslagets miljömässiga, sociala och ekonomiska konsekvenser redovisas i kapitlen 6–8. I vart och ett av avsnitten i dessa kapitel ges konkreta förslag på hur planförslaget kan utvecklas och kompletteras inför nästa skede.

Alternativ och miljöns sannolika utveckling om planen inte antas redovisas i kapitel 9. I kapitel 10 ges en samlad bild av konsekvenserna, tillsammans med förslag på fortsatt arbete i planeringen i stort.

2 PLANFÖRSLAGET

Norrtälje kommuns nya översiktsplan är kommunens samlade strategi för hur mark, vatten och bebyggelse ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanen följer Boverkets ÖP-modell och består av en utvecklingsinriktning, en mark- och vattenanvändningskarta samt ställningstaganden om allmänna intressen. Översiktsplanen tar sikte på år 2050.

Översiktsplanen omfattar hela Norrtälje kommun, både för kommunens geografiska område i sin helhet samt för hela kommunorganisationen.

Planen syftar till att ge vägledning för att Norrtälje kommun ska utvecklas hållbart och säkerställa att höga värden bevaras och stärks samtidigt som utvecklingen bidrar till att nyttja Norrtäljes potential. Hållbar utveckling ska också säkerställa att framtida generationer har tillgång till lika höga värden som vi har idag. För Norrtälje innebär det att omsorgsfullt använda ett starkt och livskraftigt näringsliv och ekonomiska resurser till att bygga upp samhällliga och sociala värden, utan att minska de höga gröna och blå kvaliteterna som den rika naturmiljön, kust och skärgård samt den utpräglade kulturmiljön utgör.

Översiktsplanen har fem strategier som på en översiktlig nivå visar ett förhållningssätt till kommunens utveckling:

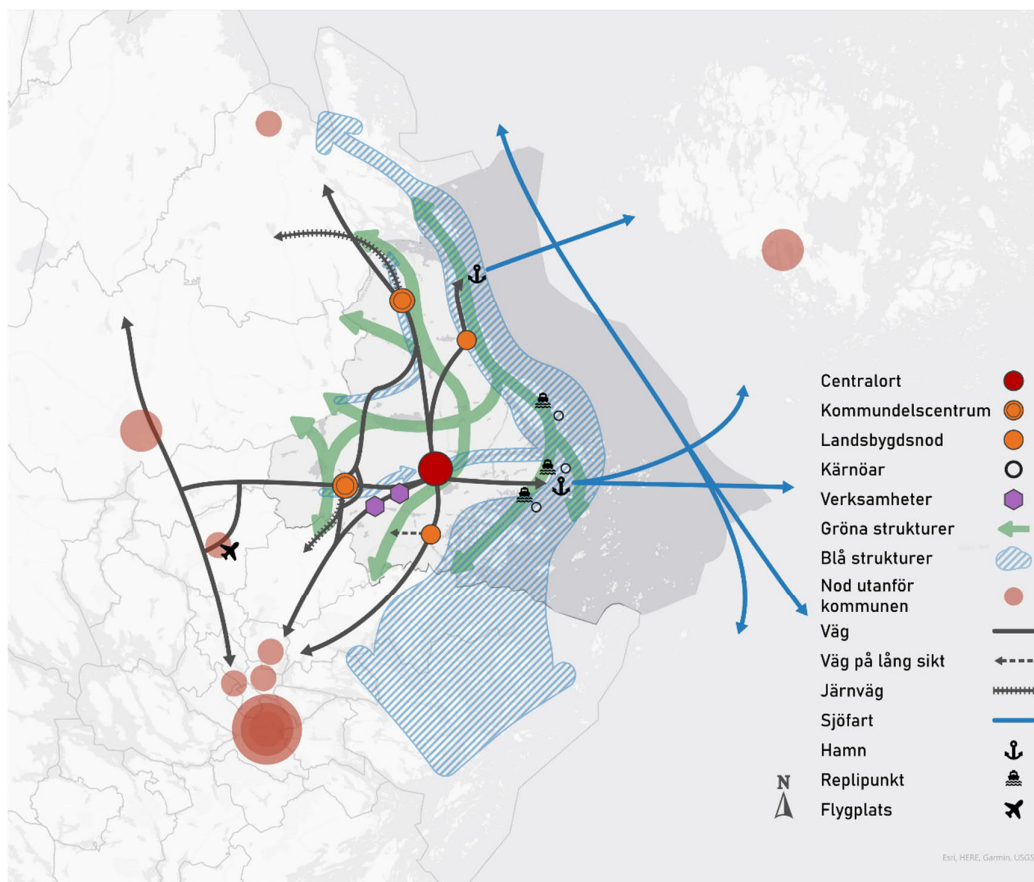
- Norrtälje kommun ska utvecklas i en hållbar takt och ges goda kopplingar till noder i angränsande kommuner och i Östersjöregionen

- Ett gott företagsklimat och goda förutsättningar för näringslivet ska utveckla nya och befintliga företag
- Hela kommunen ska växa och nya bostäder ska tillkomma i attraktiva livsmiljöer med goda pendlingsmöjligheter
- Norrtälje stad ska stimulera tillväxt och bidra till positiv utveckling i hela kommunen
- Övriga orter, landsbygden och skärgården ska kunna utvecklas utifrån sin karaktär och sina förutsättningar

Planförslaget tar höjd för en befolkning på 84 000–94 000 invånare år 2050, en årlig ökning på omkring 650 – 1000 invånare. Det medför att det behöver kunna tillkomma cirka 9 000–14 000 bostäder och omfattande ytor för verksamheter till år 2050 (300–480 bostäder per år). Utvecklingstakten ska balanseras mot behovet av nödvändiga investeringar i tekniska anläggningar och samhällsservice, samt hänsyn till platsens förutsättningar. Det innebär att utvecklingstakten kan variera över åren och mellan olika delar av kommunen. Känsliga natur- och kulturmiljöer ska samtidigt värnas för att kunna fortsätta erbjuda attraktiva livsmiljöer i ett långsiktigt perspektiv.

Äldre FÖP:ar har arbetats in i den nya översiktsplanen och legat till grund för vart man pekar ut utveckling. Utvecklingsområden som inte ansetts lämpliga (ex. på jordbruksmark eller inom riksintresse) har valts bort, exempelvis i Älmsta och Hallstavik.

Huvuddragen som presenteras nedan i Figur 1 är en redovisning av utvecklingsinriktning samt strategier i sin nuvarande utformning, dessa antogs i Kommunstyrelsen i februari 2022 och har legat till grund för arbetet med planförslaget.

Figur 1 Utvecklingsinriktning tillhörande Norrtälje kommuns nya översiktsplan. Källa: Norrtälje kommun, 2022.

Bebyggelse

Översiktsplanen tar höjd för att det ska kunna tillkomma cirka 9 000–14 000 bostäder och omfattande ytor för verksamheter till år 2050. Merparten av ny bebyggelse ska tillkomma i centralorten Norrtälje stad (ca 12 000–14 000 bostäder), kommundelscentrum Hallstavik och Rimbo (ca 2500–3000 bostäder) och landsbygdsnoderna Älmsta och Bergshamra (ca 300 bostäder). Därutöver ska övriga orter kunna utvecklas utifrån sin karaktär och sina förutsättningar. Ny bebyggelse utom plan ska kunna tillkomma i hela kommunen, där platsens förutsättningar så medger, vilket planen ser positivt på. Planen föreslår även sammanhängande bebyggelse i Älmsta, Edsbro, Svanberga, Grisslehamn och Arholma (totalt ca 550–700 bostäder) samt i områden långt ifrån annan bebyggelse, exempelvis Lovisedal, Pläng och Malstaby (totalt ca 425 bostäder).

Nya verksamhetsområden ska främst placeras i anslutning till trafikplatser vid det övergripande vägnätet. Framför allt vid E18, men även vid en ny sträckning av riksväg 77.

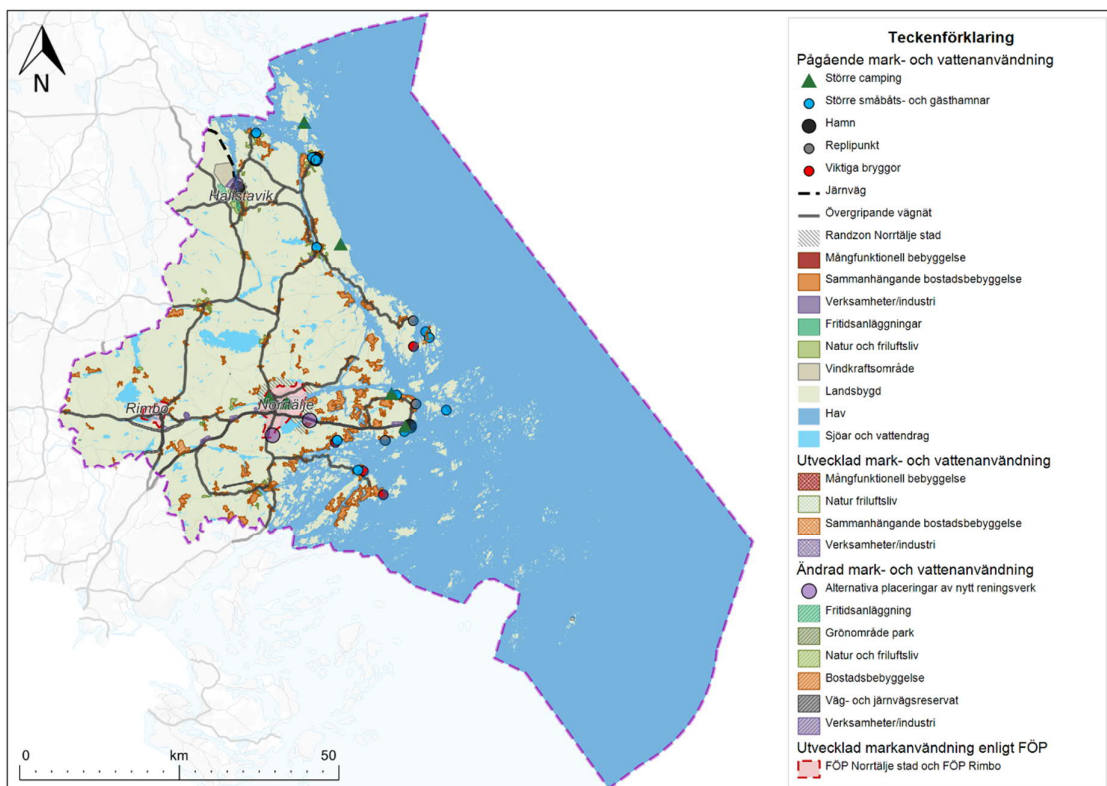
Skärgården har särskilda förutsättningar och kommunen ska underlätta för att bo och verka på öar utan fast landförbindelse, framför allt på kärnöarna Arholma, Tjockö och Gräskö. Kommunens syn är att övrig sammanhängande bebyggelse i skärgården (utöver tätorter) varsamt kan kompletteras och utvecklas utan att påtagligt skada riksintressenas värden. I första hand genom komplettering inom befintlig bebyggelse, men i viss mån även genom att utöka det bebyggda området. Tillgång på dricksvatten och förutsättningar att anordna en hållbar vatten- och avloppslösning ska alltid säkerställas.

Gröna och blå strukturer

Känsliga natur- och kulturmiljöer ska värnas, dels för områdenas värden i sig, dels för att kunna erbjuda attraktiva livsmiljöer i ett långsiktigt perspektiv. Livskraftiga ekosystem ska eftersträvas. Vandrings- och cykelleder ska utvecklas för det rörliga friluftslivet och besöksnäringen. Kusten och skärgården ska fortsätta utvecklas som ett stort besöksmål, både för länets invånare och långväga besökare. Besöksnäringen ska utvecklas på ett sådant sätt att områdets kvaliteter och höga värden bibehålls trots högt besöksstryck.

Infrastruktur

Kommunen ska verka för att stärka kopplingarna till viktiga regionala noder för att ytterligare dra nytta av regionens utbud. Kommunen ska verka för att stärka kopplingarna till Stockholm, Uppsala (både från Norrtälje stad och Hallstavik), Täby/Arninge, Arlanda/Märsta, Danderyd/Mörby, Kista, Karolinska och Östhammar/Forsmark. Både i form av förbättrad infrastruktur och utökad kollektivtrafik. Infrastrukturen till och inom skärgården ska underhållas och kompletteras så att tillgången till kollektivtrafik och möjligheten att kombinera olika transportslag fungerar. Sammanhängande och trafiksäkra cykelstråk ska utvecklas för såväl vardagliga resor som för cykelturismen, i olika delar av kommunen. På en övergripande nivå bör stråket Rimbo-Norrtälje stad, Grisslehamn-Älmsta-Norrtälje stad och Bergshamra-Norrtälje stad prioriteras.

Figur 2 Mark- och vattenanvändningskarta.

3 FÖRUTSÄTTNINGAR

3.1 OMRÅDESBESKRIVNING

Norrtälje kommun ligger i Uppland och tillhör Stockholms län, se Figur 3. I öster gränsar kommunen till Ålandshav. I söder gränsar kommunen till Österåkers och Vallentuna kommun. I sydväst gränsar kommunen till Sigtuna kommun. I väster angränsar kommunen till Uppsala län där Knivsta kommun, Uppsala kommun och Östhammars kommun ingår.

Norrtälje kommun hade 63 673 invånare i slutet av år 2020, varav strax över 20 000 är bosatta i kommunens centralort, Norrtälje stad. År 2020 fanns det 27 tätorter enligt SCB i kommunen. Kommunen har en stor del säsonsboende eftersom det finns drygt 24 000 fritidshus inom kommunen. Norrtälje kommun har en av landets mest expansiva landsbygd. Det har lett till att antalet småorter i kommunen har ökat när landsbygden har utvecklats till att bilda sammanhängande bebyggelse och ibland klassas som småorter och ibland till och med tätorter.

Norrtälje har en landyta på 2 011 kvadratkilometer och utgör ungefär en tredjedel av Stockholms läns totala yta. Kommunens stora yta medför möjligheter till varierande livsmiljöer inom kommunen, men det ställer också krav på kommunikationer och goda pendlingsmöjligheter.

Drygt 60 procent av kommunen består av havsytta och det finns drygt 11 000 öar inom kommunens gränser. Norrtäljes skärgård utgör ungefär en tredjedel av Stockholms läns skärgård. I kommunen finns många riksintressen och andra värdefulla och skyddade områden, se det *digitala planförslaget* för att se områdenas utbredning.

Figur 3 Kommunkarta över Norrtälje kommun.

3.2 PLANER OCH GÄLLANDE BESTÄMMELSER

3.2.1 RUF5 2050

I Stockholms regionala utvecklingsplan, RUF5 2050, pekas de centrala delarna av Norrtälje stad ut som *strategiskt stadsutvecklingsläge* och utkanterna av staden pekas ut som *primärt och sekundärt bebyggelseläge*, se Figur 4. Med strategiskt stadsutvecklingsläge avses områden med hög kollektivtrafiktillgänglighet med hög potential att utveckla täta och sammanhängande stadsmiljöer. De primära bebyggelselägena har potential att utvecklas till täta och sammanhängande miljöer med vissa urbana kvaliteter. I sekundära bebyggelselägen finns potential att komplettera och utveckla området, men ny bebyggelse bör lokaliseras till lägen med högre regional tillgänglighet. Bergshamra, Rimbo, Hallstavik och Ålmsta pekas ut som *landsbygdsnoder*. En landsbygdsnod är en ort som har betydelse för den omgivande landsbygden och som bedöms ha potential att utvecklas som både nod och bostadsort. I RUF5 2050 markanvändningskarta identifieras även tillgänglighetsbehov. Tillgänglighetsbehovet redovisas på ett övergripande sätt som behov som har identifierats för att utveckla det regionala transportsystemet i ett 2050-perspektiv. I Norrtälje är det sambandet i väst-östlig riktning från Knivsta genom Rimbo vidare mot Norrtälje stad som markerats som ett stråk där tillgängligheten kan förbättras. RUF5 2050 pekar också ut flera större områden med *stora samlade rekreations-, natur- och kulturvärden*.

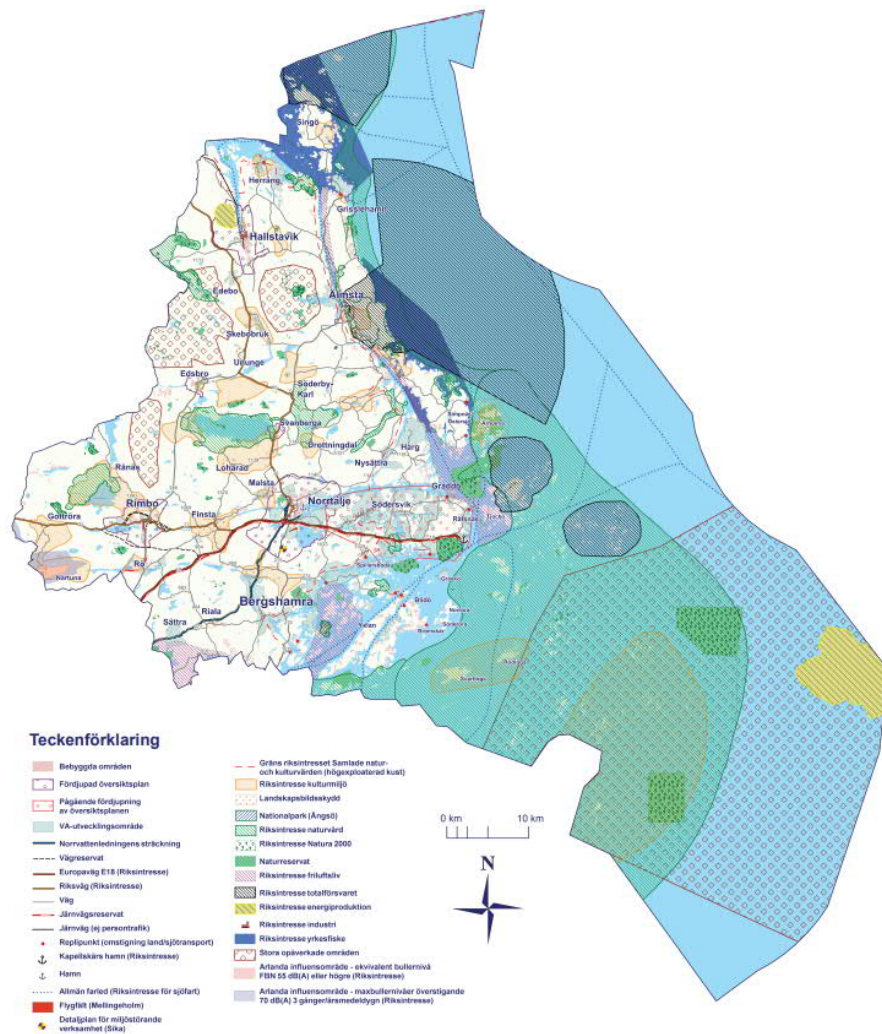
Figur 4 Markanvändningskarta från RUFSS 2050 som visar Norrtälje kommun. Källa: RUFSS 2050

3.2.2 Översiktsplan 2040

Norrtälje kommuns nuvarande översiktsplan syftar till att planera för en långsiktig hållbar utveckling och tillväxt i hela kommunen. Planen har fem övergripande fokusområden:

- Norrtälje kommun ska integreras med och utvecklas i takt med övriga Stockholmsregionen.
- Kunskapsresultaten i skolan ska förbättras och utbildningsnivån ska höjas.
- Ett gott företagsklimat ska öka delaktigheten på arbetsmarknaden och utveckla nya och befintliga företag.
- Hela kommunen ska växa och nyproduktion av bostäder ska öka i attraktiva livsmiljöer med goda pendlingsmöjligheter.
- Norrtälje stad ska stimulera tillväxt och bidra ytterligare till den positiva utvecklingen i hela kommunen.

Planförslagets markanvändning visas i Figur 5.

Figur 5 Markanvändningskarta tillhörande Norrtälje kommuns översiktsplan 2040. Källa: Norrtälje kommun, 2013.

3.2.3 Vägledande och styrande dokument

- Kommunens vision och värdegrund
- Mål och budget – 2022–2024
- Miljö- och klimatstrategi (Antagen av kommunfullmäktige 2020-10-12)
- Trafik- och mobilitetsstrategin (Antagen av kommunfullmäktige 2022-03-07)
- Landsbygds- och skärgårdsutvecklingsprogram (Antagen av kommunfullmäktige 2018-06-11)
- Norrtälje kommuns vattenplan (Antagen av kommunfullmäktige 2022-06-20)
- Dagvattenstrategi för Norrtälje kommun (Antagen av kommunfullmäktige 2017-11-06)
- VA-plan för Norrtälje kommun (version 1.0, 2020)
- Trygghets- och säkerhetsstrategi (Antagen av kommunfullmäktige 2021-11-15)
- Parkeringsstrategi för Norrtälje stad (Antagen av kommunfullmäktige 2016-12-19)
- Gång- och cykelprogram för landsbygden i Norrtälje kommun (Antagen av kommunfullmäktige 2017)

4 METOD

Syftet med hållbarhetsbedömningen är att bidra till helhetssyn och kvalitetssäkring i framtagandet av översiktsplanen. Hållbarhetsbedömning utgör även strategisk miljöbedömning enligt miljöbalkens krav. Syftet med att genomföra en sådan bedömning är enligt lagtexten i 6 kap *”att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas”*. Miljöbedömningen ska fungera som stöd för, och ge underlag till, arbetet med att hitta en lämplig utformning av planen. Den ska främja ökad miljöhänsyn och göra det möjligt att redan i planarbetet väga miljökonsekvenser mot andra samhällsintressen.

4.1 ARBETSSÄTT

Genom att integrera mål för hållbarhet i den översiktliga fysiska planeringen ökar förutsättningarna för ett framgångsrikt arbete med hållbar utveckling. Arbetet med hållbarhetsbedömningen har samordnats och integrerats med planarbetet på flera sätt. Nedan presenteras hur processen för hållbarhetsbedömningen har integrerats med det övriga översiktsplanearbetet.

Arbetet med hållbarhetsbedömningen inleddes genom framtagande av en nulägesanalys där kommunens nulägesförutsättningar beskrevs samt möjligheter och utmaningar ringades in. När nulägesförutsättningarna ringats in genomfördes en översiktlig hållbarhetsanalys av utvecklingsinriktningen. Analysen innefattade inspel kring hur väl utkastet på utvecklingsstrategi möter de utpekade utmaningarna och möjligheterna som identifierats samt förslag på fortsatt arbete kopplat till respektive hållbarhetsaspekt. Den tidiga analysen togs fram som underlag inför det politiska beslutet om utvecklingsinriktningen. Analysen resulterade bland annat i att en mer förgrenad grönstruktur togs fram i utvecklingsinriktningskartan.

Efter den tidiga nulägesanalysen inklusive hållbarhetsanalys av utvecklingsinriktningen togs ett avgränsningsunderlag fram för avgränsning av betydande miljöpåverkan. Samråd med länsstyrelsen angående undersökning och avgränsning av betydande miljöaspekter har genomförts och redovisas i minnesanteckningar från kommunen. I juni 2022 genomfördes även avgränsningssamråd med berörda kommuner. Det skickades till Danderyd, Knivsta, Sigtuna, Täby, Uppsala, Vallentuna, Vaxholm, Österåker, Östhammar.

Samtidigt som planförslaget var på internremiss genomfördes en deltidsgranskning av planförslaget. Förslag på åtgärder för att höja hållbarhetsprestandan i förslaget togs fram och arbetades till viss del in.

Genom hela processens gång har löpande avstämningsmöten och arbetsmöten genomförts mellan projektgruppen för översiktsplanen och projektgruppen för hållbarhetsbedömningen.

Beskrivningar och bedömningar har gjorts av WSP:s konsultgrupp med särskild kunskap om konsekvensbedömningar. Arbetet har utförts med stöd av allmänt tillgängligt material (från exempelvis myndigheter och kommunen själv) samt utredningar som tagits fram i arbetet med planförslaget. Några fristående beräkningar eller modellkörningar har inte gjorts inom ramen för hållbarhetsbedömningen.

4.2 BEDÖMNINGSMODELL

Hela arbetet med hållbarhetsbedömningen görs med de globala hållbarhetsmålen som utgångspunkt. Utifrån detta har sedan en struktur för hållbarhetsbedömningen tagits fram med preciserade rubriker, se Figur 6 nedan.

Bedömningsmodellen är indelad de tre kategorierna miljökonsekvenser, sociala konsekvenser och ekonomiska konsekvenser. Varje hållbarhetskategori har flertalet aspekter under sig. För varje aspekt finns bedömningsgrunder som grundar sig på såväl lagkrav, allmänna råd och riktlinjer samt

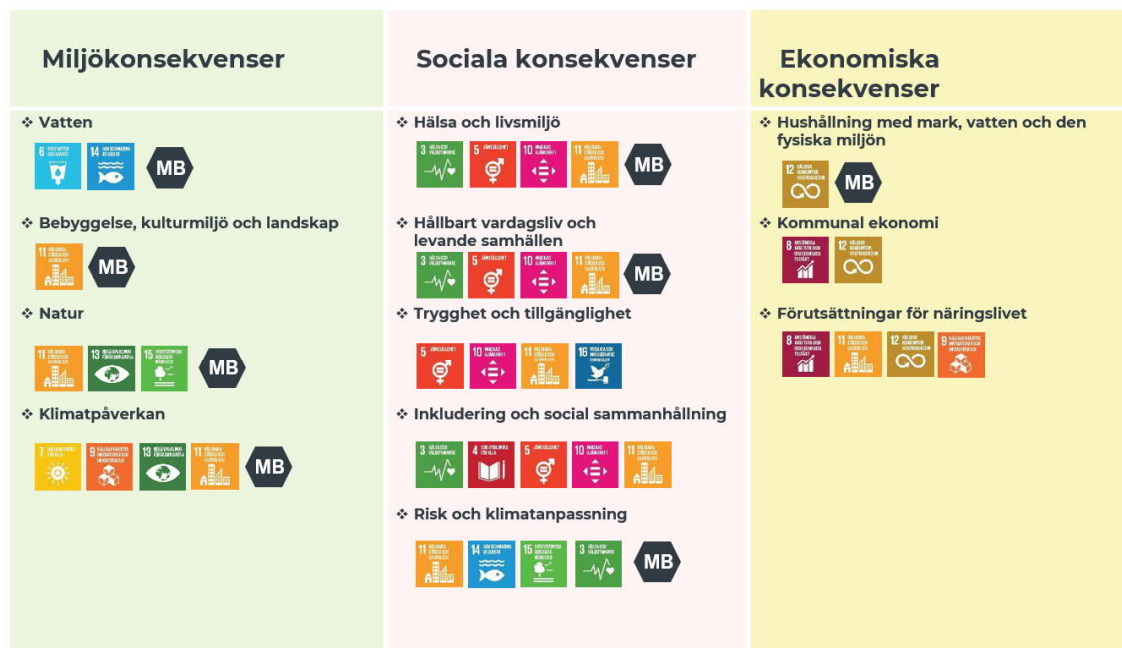
framtagna indikatorer. De avsnitt av konsekvensbeskrivningen som motiveras av krav i miljöbalken är markerade med "MB" i respektive avsnittsrubrik.

Under miljökonsekvenser samlar vi konsekvenserna som planen medför på olika miljöaspekter så som vatten, naturmiljö, klimatpåverkan samt landskap och kulturmiljö.

De sociala konsekvenserna ringar bland annat in påverkan och risk för oss människor så som luft, buller, riskfaktorer men också frågor som rör social sammanhållning, trygghet, förutsättningar för ett hållbart vardagsliv, tillgång till rekreation och möjligheten till en rik fritid.

Under de ekonomiska konsekvenserna samlar och beskriver vi påverkan och konsekvenser som planförslaget har på olika ekonomiska faktorer så som hushållning med naturresurser, kommunal ekonomi och förutsättningar för näringslivet.

På samma sätt som MKB-delarna av hållbarhetsbedömningen avgränsas och fokuseras i samråd med länsstyrelsen så har en avsmalning och prioritering gjorts av vilka sociala och ekonomiska perspektiv som ska hanteras i hållbarhetsbedömningen, utifrån planförslagets syfte och inriktning.

Symbolen **MB** indikerar krav och innehåll i MKB enligt miljöbalken 6 kap. 2 §. Övriga rubriker är konsekvenser ur ett hållbarhetsperspektiv

Figur 6 Generell modell för hållbarhetskonsekvensbedömning.

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är ett samlingsbegrepp för de funktioner hos naturen som ger människan nytta som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Det handlar bland annat om förmågan att rena vatten, reglera vattenflöden, rena luft och bilda bördiga jordar som ger oss nytta som exempelvis vatten att dricka, mat att äta och ren luft att andas. Ekosystemtjänster är beroende av levande organismer och fungerande ekosystem. Tjänsterna delas vanligtvis in i kategorierna försörjande, reglerande, kulturella och stödande.

Ekosystemtjänster berör flertalet av hållbarhetsaspekterna som bedöms i detta dokument. För att undvika upprepning konsekvensbedöms inte ekosystemtjänsterna separat utan de ingår i andra rubriker i hållbarhetsbedömningen. Till exempel hanteras ekosystemtjänsterna:

- *biologisk mångfald/habitat* och *ekologiskt samspel* i avsnittet natur (6.2),
- *rekreation* i avsnittet hållbart vardagsliv och levande samhällen (7.3), och
- *klimatanpassning* (skyfall och värmeöar) i avsnittet risk (7.5).

I 3 och 4 kap. miljöbalken finns bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. Särskilda regleringar med ekosystemtjänster som begrepp saknas i lagstiftningen. Flera av de strukturer som ger upphov till ekosystemtjänster benämns dock i PBL som allmänna intressen som alltid ska beaktas i planering och byggande. Exempel på sådana intressen är jord- och skogsbruk, tillgång till parker, grönområden och natur. I miljöbalken nämns fler allmänna intressen som ska beaktas, exempelvis ekologiskt särskilt känsliga områden, riksintressen och tätortsnära grönområden.

Inom det nationella miljömålsarbetet finns två etappmål som rör stadsgrönska. Boverket har tagit fram en vägledning och metod för hur (bland annat) kommuner kan integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i planering, byggande och förvaltning. Statens målsättning är att kommunerna i planering, byggande och förvaltning senast 2025 ska integrera och tillvarata ekosystemtjänster i urbana miljöer.

4.3 VÄRDERING AV KONSEKVENSER

Vid bedömning av en plans hållbarhetsprestanda analyseras i huvudsak planförslagets strategier, riktlinjer och markanvändningskarta. Rättesnöret är frågan – bidrar planen till eller motverkar planen en hållbar utveckling. För att kunna besvara frågan och bedöma konsekvenserna av ett planförslag bedöms huruvida förslaget ger tydlig vägledning i den fortsatta planeringen. För att ge tillräcklig vägledning måste strategier, riktlinjer och markanvändningskarta vara samstämmiga och eventuella målkonflikter måste ha hanterats.

För att beskriva ett planförslags konsekvenser används ofta begreppen *påverkan*, *effekt* och *konsekvens*.

- **Påverkan** är den förändring av fysiska eller beteendemässiga förhållanden som planens genomförande medför.
- **Effekt** är den förändring i miljön som påverkan medför, som till exempel förlust av värdefulla naturmiljöer, buller eller luftföroreningar.
- **Konsekvens** är den verkan de uppkomna effekterna har på en viss företeelse, till exempel människors hälsa eller biologisk mångfald.

För att beskriva konsekvenserna används följande skala:

- Stora, måttliga eller små negativa konsekvenser
- Varken positiv eller negativ konsekvens
- Stora, måttliga eller små positiva konsekvenser

Ett värde kan vara olika stort, vilket får betydelse för hur stor konsekvensen blir, Figur 7. Vid bedömning av konsekvenser vägs ingreppets omfattning och det berörda objektets värde alternativt känslighet in. Om ett område med högt värde/hög känslighet störs i stor omfattning innebär det stora negativa konsekvenser medan små störningar i ett område med högt värde innebär måttliga negativa konsekvenser.

Intressets värden/ känslighet	Ingreppets/ störningens omfattning (storlek på effekter)		
	Låga	Måttliga	Höga
Stora positiva	Små positiva konsekvenser	Måttliga positiva konsekvenser	Stora positiva konsekvenser
Måttliga positiva			
Små positiva			
Ingen störning	Ingen konsekvens		
Små negativa	Små negativa konsekvenser	Måttliga negativa konsekvenser	Stora negativa konsekvenser
Måttliga negativa			
Stora negativa			

Figur 7 Princip för bedömning av konsekvenser som uppstå till följd av planens genomförande.

Bedömningen av påverkan och konsekvens görs i förhållande till nuläget om inget annat anges.

En översiktsplan är ett planeringssteg som ligger tidigt i planprocessen och det är inte alltid möjligt att bedöma konsekvenserna av de ställningstaganden som görs. För vissa aspekter har därför bedömningarna delvis karaktären av riktninganalyser som visar på en trolig utveckling.

Effekter och konsekvenser av planförslaget kan i vissa fall påverkas av utvecklingen i kringliggande kommuner samt i regionen som helhet. Samlade effekter kan också uppstå när många var för sig små bidrag samverkar och förstärker eller motverkar varandra över tid. I värsta fall kan enskilda förändringar som var för sig uppfattas som "små" samverka och tillsammans ge stora konsekvenser. Sådana s.k. kumulativa effekter är svåra, men viktiga, att uppmärksamma i konsekvensbeskrivningen.

5 AVGRÄNSNING

Avgränsningen av de delar av hållbarhetsbedömning som styrs av miljöbalkens krav syftar till att koncentrera arbetet till de frågor som är väsentliga för de val och beslut som behöver fattas för den aktuella planeringsnivån. Avgränsningen redovisas nedan. Ett samråd om avgränsningen genomfördes med länsstyrelsen 26 april 2022. I juni 2022 genomfördes även avgränsningssamråd med berörda kommuner. Det skickades till Danderyd, Knivsta, Sigtuna, Täby, Uppsala, Vallentuna, Vaxholm, Österåker, Östhammar. Flera svarade inte, och ingen av de som svarade hade något att erinra.

5.1 AVGRÄNSNING I TID

Horisontåret för hållbarhetsbedömning är satt till år 2050, samma som för översiktsplanen. Det medför att tidsperioden för bedömningarna av miljöpåverkan är satt till år 2050.

5.2 AVGRÄNSNING I RUM

Den rumsliga avgränsningen utgörs i första hand av kommungränsen och de konsekvenser som på något sätt bedöms påverkas av den tänkta mark- och vattenanvändningen. För vissa miljöaspekter kan påverkan uppstå även utanför själva kommunen, vilket innebär att influensområdet är större än planområdet. För exempelvis påverkan på vatten kan planen påverka recipienter som delvis är belägna i angränsande kommuner. Sociala och ekonomiska effekter av översiktsplanen har även dessa en utbredning som skiljer sig från kommunens fysiska gräns. Exempelvis bostadsförsörjningen, transportrörelser och arbetsmarknadsregioner sträcker sig utanför kommunens gränser. Det geografiska område som påverkas varierar således beroende på vilken aspekt som studeras.

Kommunen håller samtidigt som de tar fram den kommunomfattande översiktsplanen även på att ta fram fördjupningar av översiktsplanen för Rimbo och Norrtälje stad. De riktlinjer som finns med i ÖP 2050 gäller generellt för hela kommunen medan riktlinjer som är specifika för Norrtälje stad respektive Rimbo finns med i fördjupningarna. Utvecklingen av Norrtälje stad och Rimbo beskrivs inte heller i detalj i ÖP utan det görs i respektive FÖP.

5.3 AVGRÄNSNING I SAK

Planförslaget har konsekvensbedömts utifrån dess ställningstaganden och inriktningar för mark- och vattenområden. Dessa har analyserats och konsekvensbedömts på en övergripande nivå. Utformning och lokalisering av byggnader samt prövning av andra verksamheter som kan antas vara miljöstörande prövas och bedöms i senare planeringsskeden och prövningsprocesser.

De *miljöaspekter* som bedöms vara betydande och som har konsekvensbedömts är:

- Vatten (ytvatten, grundvatten)
- Natur (bl.a. biologisk mångfald och ekologiska samband)
- Bebyggelse, kulturmiljöer och landskap
- Klimatpåverkan
- Risk och klimatanpassning
- Hälsa och livsmiljö (inkl. buller, luftkvalitet)
- Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt

De övriga aspekter som konsekvensbedömts presenteras i Figur 6 i avsnitt 4.1 ovan. Frågor rörande strålning (elektromagnetiska fält, markradon) bedöms inte vara relevanta för miljöbedömningen av översiktsplanen då detta är aspekter som mer ändamålsenligt hanteras i kommande detaljplanering.

6 MILJÖKONSEKVENSER

6.1 VATTEN

Ytvattnet är det vatten som finns i hav, sjöar och vattendrag. Dagvatten är det vatten som tillfälligt ansamlas på markytan till följd av nederbörd, is/snösmältning eller uppträngande grundvatten. Via ytavrinning eller dagvattensystem kan dagvattnet nå våra ytvatten. Grundvatten bildas när nederbörd tränger ner i marken. Gränsen där samtliga hålrum, sprickor och porer i marken är vattenfyllda kallas för grundvattennivån. Inom ett avrinningsområde styrs grundvattennivån av ett antal olika faktorer såsom marknivåns höjdskillnader, väderleksförhållanden, närliggande vattendrag samt lokala berg- och jordarter. I urbana miljöer påverkas grundvattenförhållandena även av hårdgjorda ytor, ledningar i mark med mera.

Yt- och grundvatten ingår som en integrerad del av det hydrologiska kretsloppet och det sker också ett ständigt utbyte mellan yt- och grundvatten. Avgörande för de olika vattnens kvalitet är deras naturliga egenskaper samt den omgivningspåverkan de utsätts eller tidigare utsatts för. Påverkan på yt- och grundvatten är starkt beroende av markanvändning. En ökad andel hårdgjorda ytor såsom asfalt minskar infiltrationen till grundvattnet och ökar mängden dagvatten. Föroreningsmängden i dag- och grundvatten är beroende av vilka verksamheter som finns.

Nuläge och förutsättningar

I Norrtälje finns totalt 120 ytvattenförekomster och 68 grundvattenförekomster. Ytvattenförekomsterna utgörs av 31 sjöar, 41 vattendrag, 45 kustområden och 3 utsjövatten. Norrtälje omfattas av åtta huvudavrinningsområden. Endast tre av dem förekommer helt inom kommunens gränser (Mellan Skeboån och Broströmmen, Broströmmen, Mellan Broströmmen och Norrtäljeån). Resterande fem avrinningsområden sträcker sig över kommungränsen till intilliggande kommuner.

Endast 22 procent av Norrtälje kommuns ytvattenförekomster uppnår god ekologisk status. Ingen vattenförekomst uppnår god kemisk status, eftersom kvicksilver och bromerad difenyleter överskrider gränsvärdet för god kemisk status i samtliga av Sveriges ytvatten¹. Om man bortser från dessa ämnen är det endast 7 procent som inte bedöms uppnå god kemisk status. Baserat på befintliga dataunderlag har inga andra miljögifter konstaterats som miljöproblem för Norrtäljes ytvatten, det är dock främst på grund utav att det finns brist på underlag och miljöövervakning. Baserat på enstaka mätningar och förekomst av olika potentiella utsläppskällor bedöms det dock förekomma risker med ett antal miljögifter. Av dessa är Tributyltenn (TBT) det ämne som har mest utbredd risk i kommunen, då källan är utpekad som risk i 24 kustvattenförekomster. Tillförseln av dessa miljögifter till vattenmiljön sker oftast via båtbottnfärger.

Frånsett miljöproblem med överallt överskridande ämnen är tillförsel av näringsämnen fosfor och kväve till vattenmiljöerna, dvs övergödning, den vanligaste miljökonsekvensen i Norrtälje kommun, följt av fysisk påverkan. Flest sjöar och vattendrag med hög grad av fysisk påverkan förekommer i kommunens sydvästra delar.

29 av kommunens 68 grundvattenförekomster är nya och föreslagna i den senaste förvaltningscykeln. Av grundvattenförekomsterna är 28 sand- och grusförekomster, 35 är urbergsförekomster, en är en moränförekomst och fyra är klassade som "annan förekomst". Samtliga grundvattenförekomster är klassade till god kvantitativ status och god kemisk status. Inom Norrtälje kommun är 23 av

¹ Så kallade "överallt överskridande ämnen" tillämpas av vattenmyndigheterna och används för att problem med andra ämnen inte ska överskuggas av dessa.

grundvattenförekomsterna även klassade som dricksvattenförekomster, vilket innebär att vattenförekomsten används för dricksvattenuttag på mer än 10 kubikmeter per dygn i snitt eller förser fler än 50 personer med dricksvatten.

Av kommunens 68 grundvattenförekomster identifierades 14 vid risk; nio av dessa är sand- och grusförekomster och fem är urbergförekomster. Riskbedömningen har huvudsakligen identifierat miljögifter och vägsalt som orsaken till förhöjd risk för påverkan.

Det är brist på grundvatten i stora delar av kommunen, särskilt i kustnära områden. Det påverkar både enskilda brunnar och kommunens förutsättningar att säkerställa tillgång på rent vatten i det kommunala VA-nätet.

Kommunen har tagit fram en grundvattentillgångsutredning. Utredningen visar på att det är brist på dricksvatten från små grundvattenmagasin i områden längs kusten där andelen fritidsbebyggelse är stor; i Herräng, Norra Vaddökusten, Norra och sydöstra Vätö, Björknäs, Grovstanäs, Yxlan och Blidö. Bland mindre öar bedöms störst risk för vattenbrist finnas på Norröra, Söderöra, Svartlöga och Rödlöga. Inåt landet finns också några mindre områden med stor risk för vattenbrist; Sättra, området mellan Gottröra och Abrahamsby samt Sjöändan. Bland de stora grundvattenmagasinen (där de kommunala vattentäkterna finns) är det framför allt stor risk för vattenbrist eller saltvatteninträngning i Herräng. Ytterligare fyra kommunala vattentäkter har också risk för vattenbrist; Grisslehamn, Edsbro, Södersvik och Blidö. I Edsbro vattentäkt finns det en påtaglig saltvattenpåverkan. Reservvattentäkterna Västra Syninge, Vagdalen och Finsta-Kilen har begränsad marginal. Men då dessa vattentäkter inte används regelbundet och enbart är tänkta att användas under kortare perioder bedöms risken för vattenbrist trots allt som låg där. Två grundvattenmagasin i Lohäradsåsen består till stor del av berg- eller grustäkter. Dessa är därför inte lämpliga att använda som vattentäkter. Enligt den regionala vattenförsörjningsplanen finns det flertalet vattenskyddsområden i kommunen som har behov av revidering.

Delar av kommunens spillvattennät har kapacitetsbrist genom att delar av nätet är fullt utnyttjat i dagsläget och då delar av nätet är belastat av ovidkommande tillskottsvatten.

Norrälje kommun har i dagsläget 18 reningsverk spridda över hela kommunen. Ett flertal av dessa står för en betydande andel av påverkan på kommunens recipienter, vilket kan bero på att flera av dessa är mindre och äldre, vilket speglas i reningseffekten. Reningsverket för Norrtälje stad behöver byggas ut, redan i närtid är reningskapaciteten för spillvatten otillräcklig. Ett beslut om att bygga ut Lindholmens avloppsreningsverk är taget som beräknas vara utbyggt till år 2026. På sikt behövs dock reningskapaciteten utökas ytterligare och Lindholmens reningsverk behöver då ersättas av ett nytt verk.

Norrälje är en av de kommuner som har flest enskilda avlopp i Sverige. 2010 var det strax över 30 000 fastigheter som var beroende av enskilda VA-lösningar. Det pågår ett arbete med att ta fram underlag gällande vilka områden som bör anslutas till kommunalt VA på sikt respektive var det behovet inte är lika stort. Underlaget kommer baseras på bland annat bebyggelsestryck, förutsättningar gällande dricksvatten och status på recipienten i området. Underlaget planeras vara klart till granskning av planförslaget.

I kommunen är flera våtmarker utpekade i myrskyddsplanen. Myrskyddsplanen för Sverige redovisar landets mest värdefulla myrar som ännu inte har något långsiktigt skydd. Enligt miljökvalitetsmålet Myllrande våtmarker ska samtliga våtmarker i myrskyddsplanen ha ett långsiktigt skydd. Rikkärr är en hotad biotop som hyser många specialiserade och hotade arter inom flera organismgrupper som är specifika för miljön. En stor andel av rikkärren i Stockholms län påträffas i Norrtälje kommun, vilket beror på markens höga halt av kalk till följd av glaciala avlagringar.

I flera av vattenmiljöerna i inlandet finns idag miljöproblem i form av utdikade våtmarker, rätade vattendrag, vandringshinder samt övergödningssproblematik som i sin tur medför effekter för biologisk

mångfald. Grunda vikar utgör särskilt viktiga habitat i kustbandet. Den varma, näringsrika miljön ger en hög biologisk produktion och skapar en gynnsam livsmiljö för vattenväxter, smådjur och fiskyngel och rikligt med mat för många sjöfåglar.

Norrtälje kommun har flertalet styrande dokument som påverkar arbetet med kommunens vatten. Det finns bland annat en vattenplan, VA-plan, VA-policy, en fördjupad dagvattenpolicy och en dagvattenstrategi.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Miljökvalitetsnormer (MKN) för landets vattenförekomster är juridiskt bindande (5 kap. MB) och anger den kvalitet som en vattenförekomst ska ha till ett visst år.

Tillstånd till ett projekt eller en verksamhet eller godkännande av detaljplan får inte ges om åtgärden, verksamheten eller planen riskerar att orsaka en försämring av status eller äventyrar möjligheten att en miljökvalitetsnorm uppfylls. Vattenförekomsterna omfattas även av ett icke-försämringskrav, vilket innebär att mänskliga verksamheter inte får försämra statusen för en förekomst. I och med en vägledande dom från EU-domstolen ska icke-försämringskravet gälla på kvalitetsfaktornivå. För kvalitetsfaktorer som redan befinner sig i sämsta statusklass innebär all ytterligare belastning en försämring av status oberoende om den sammanlagda bedömningen inte riskerar att försämrans.

Enligt EU:s vattendirektiv ska medlemsstaterna skydda, förbättra och återställa alla ytvattenförekomster. Det finns alltså en skyldighet att bidra till en förbättring av recipientens status (det s.k. förbättringskravet).

Vid alla planer eller projekt ska det redovisas om möjligheten att uppnå MKN äventyras eller om det finns risk för statusförsämring.

Planförslagets konsekvenser

Planförslaget medför en ökad exploatering inom avrinningsområdena för kommunens vattenförekomster. Den utbyggnad som sker till följd av planen påverkar ytvatten genom utsläpp av föroreningar och snabbare flöden av dagvatten till vattendrag och recipienter. Detta sker bland annat till följd av exploatering där naturmark hårdgörs.

Med fler boende i kommunen och fler arbetstillfällen följer även fler trafikrörelser. Påverkanskällor i form av trafik har redan idag en betydande påverkan på den ekologiska statusen i vattendrag. Sammantaget kan denna utveckling bidra till negativ påverkan på vattenförekomsterna. För att undvika en ökad belastning och påverkan behöver därmed dagvatten från utvecklingsområdena samt vägar fördröjas och renas innan det når recipienterna. Fördröjningsåtgärder och lösningar för rening av dagvatten måste därmed studeras vidare i den fortsatta planeringen. Kommunen har flertalet strategiska dokument som ett stöd för detta arbete, vilket är positivt.

Kommunen visar stor medvetenhet kring brister och förbättringsbehov kopplat till blåstrukturen. Planförslaget lyfter att de stora belastningskällorna för ytvattenförekomsterna är i huvudsak påverkan från jordbruk och från enskilda avlopp. Omhändertagande och rening av avloppsvatten är viktigt för att minimera påverkan på vattendrag och hav. Planförslaget innehåller flertalet riktlinjer kopplat till vatten, dels i kapitlet *Grön- och blåstruktur*, dels i kapitlet *Rent vatten* men även under *Teknisk försörjning*. I det första kapitlet lyfts det att naturliga vatten och strandzoner ska så långt möjligt behållas eller återskapas, både i landskapet och i kommunens tätorter. Vidare lyfts att grunda havsvikar ska bevaras orörda i så stor utsträckning som möjligt och nya bryggor och andra fasta anläggningar endast får anläggas om negativ påverkan på den marina naturmiljön kan undvikas.

Enligt planförslaget ska strandskyddet värnas för att säkerställa allmän tillgång till kust, sjöar och vattendrag. Planförslaget pekar dock ut bebyggelseutveckling inom strandskyddet i bland annat Svanberga, Arholma och Mora. I de områden som utveckling kommer ske inom strandskyddet bör det finnas specifika riktlinjer på hur man ska säkerställa allmän tillgång till kust, sjöar och vattendrag.

Enligt planförslaget behöver kommunen ta fram en översiktlig utredning kring var det finns förutsättningar för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS). Störst potential finns i de norra och västra delarna av kommunen. Planen pekar ut att strandskyddet ska värnas för att säkerställa allmän tillgång till kust, sjöar och vattendrag i arbetet med LIS. I LIS-områden är det viktigt att goda avloppslösningar skapas, och klaras inte miljö kvalitetsnormerna så är heller inte markanvändningen lämplig. Många bristfälliga avloppslösningar inom vattendragens avrinningsområden ger risk för kumulativa effekter. Hur dagvattenhanteringen kan lösas i LIS-områdena är därmed en viktig fråga att ta hänsyn till i utredningen.

Våtmarker har goda förmågor att hantera och rena vatten, och bidrar också till grundvattenbildning. Våtmarker ska enligt planförslaget ses som en resurs som bidrar till landskapets vattenhållande och vattenfördröjande egenskaper och bidrar till att minska skada från översvämningar och skyfall. Planförslaget behandlar våtmarker på flera ställen, under riktlinjer för rent vatten står det bland annat att småvatten och våtmarker ska värnas och om möjligt ska man återskapa eller skapa nya våtmarker för att öka landskapets vattenhållande förmåga och värden för biologisk mångfald. Under avsnittet specifikt om våtmarker står att sumpskogars och våtmarkers naturvärden ska bevaras och restaureras vid planering och byggande. En skyddszon ska lämnas för att inte påverka hydrologin. Vattnets flöden och beskuggningen av marken ska beaktas. Våtmarker ska inte exploateras, dikas eller vattenregleras. Om möjligt ska nya våtmarker anläggas. Våtmarker behandlas på flertalet ställen i planförslaget och orden värnas och bevara blandas vilket skapar en otydlighet i den kommande planeringen. I förlängningen kan detta på ett negativt sätt påverka förutsättningarna för våtmarker. Planförslaget saknar i viss mån tydliga riktlinjer kopplat till var och hur våtmarker ska anläggas, förslagsvis kan områden pekas ut på mark- och vattenanvändningskartan.

Enligt planförslaget ska miljö kvalitetsnormer för vatten beaktas i all planering och användningen av mark och vatten ska bidra till att uppnå de förbättringsbehov som krävs för att nå miljö kvalitetsnormerna för vatten. Detta är positivt samtidigt finns inga konkreta riktlinjer på hur man ska uppnå detta. Prioriterade frågor/prioriteringsordning och specifika riktlinjer utifrån förutsättningarna för respektive vattenavrinningsområde saknas. Det saknas även en tydlighet om vilka åtgärder och verksamheter som är olämpliga eller kräver särskild hänsyn i förhållande till avrinningsområden. Samlat bedöms detta medföra risk för att normerna inte nås.

Planförslaget saknar uttalande riktlinjer som vägleder hur man ska hantera eventuell påverkan på grundvattenförekomster i den kommande planeringen, vilket bedöms utgöra en risk för det sker negativ påverkan på grundvattnet.

Det bedöms som positivt att man ska ta fram specifika råd, krav och vägledningar för respektive recipient i vattenplanen samt att lokala åtgärdsprogram ska tas fram. Det går dock inte att bedöma på vilket sätt och i vilken utsträckning de kommande strategiska underlagen kommer att hantera/mildra påverkan på kommunens vatten vid framtida bebyggelseutveckling. Det vore därför önskvärt om det även i översiktsplanen gavs mer konkreta exempel på hur exempelvis arbetet med att förbättra statusen i kommunens vattenförekomster ska genomföras.

Enligt planförslaget ska dagvattenhanteringen utredas tidigt i planeringsprocessen utifrån föroreningsbelastning, översvämningrisker och recipientpåverkan. Vidare bör dagvattnet ses som en positiv resurs som kan bidra till attraktiva och funktionella inslag i stadsmiljön i form av dammar, träd- och växtplanteringar. Vid planering, byggande och andra tillstånd ska man utgå från berört avrinningsområde till recipient vid utredningar om eventuell påverkan på yt- eller grundvatten.

Tillräckliga ytor för rening och fördröjning ska säkerställas och lokalt omhändertagande av dagvatten ska prioriteras. Vidare föreslås det att man ska utgå från ett ekosystemtjänstperspektiv där dagvattenytor ges många funktioner. I FÖP Norrtälje och FÖP Rimbo markeras områden för dagvattenhantering. Det saknas dock utpekade ytor för detta i resterande kommunen.

För att nå god vattenstatus och en hållbar dagvattenhantering behöver kommunen och VA-huvudmannen enligt planförslaget förbättra dagvattensituationen i många befintliga bebyggelseområden. Planförslaget saknar konkreta åtgärder och inga prioriterade områden eller reserverad mark för vattenrenande åtgärder finns utpekade i mark- och vattenanvändningskartan. Detta bör förtydligas för att ge en tydligare styrning.

En av de största belastningskällorna för kommunens ytvattenförekomster är enligt planförslaget enskilda avlopp. Utmaningarna kopplat till de enskilda avloppen blir särskilt betydelsefulla och viktiga då fler och fler fritidshusområden omvandlas till permanentboende. För att minska belastningen på ytvattenförekomsterna föreslår planförslaget att vatten och avlopp i områden med bristfälliga VA-lösningar ska byggas ut, vidare ska småskaliga VA-lösningar främjas för att underlätta byggande på landsbygden. För vattenförekomster som är viktiga för vattenförsörjningen ska vattenskyddsområden förnyas och inrättas. I planförslaget finns ingen prioritering av vilka områden som ska prioriteras när bristfälliga VA-lösningar ska byggas ut samt vilka vattenförekomster som behöver ha nya eller förnyade vattenskyddsområden.

Den andra stora belastningskällan som planförslaget lyfter är påverkan från jordbrukssektorn. Det saknas resonemang och specifika riktlinjer på hur kommunen ska komma till bukt med det problemet.

Planförslaget medger att förutom de utvecklingsområden som presenteras på mark- och vattenanvändningskartan så kan det uppföras enstaka ny bebyggelse i hela kommunen. Det bedöms som en stor risk kopplat till kommunens vatten. Planförslaget medför även att bebyggelseområden i skärgården kan växa. Planförslaget poängterar att förutsättningar för dricksvatten och hållbara VA-lösningar kan innebära en begränsad faktor och att dessa faktorer ska säkerställas vid ny bebyggelse. Planförslaget saknar en tydlig vägledning i var det planeras för kommunalt VA och var det planeras för mer småskaliga VA-lösningar.

Planförslaget lyfter de brister som finns kopplat till kommunens vatten och ger förslag på åtgärder. De riktlinjer som presenteras i planförslaget ger i delar en svag styrning och en generell prioriteringsordning för åtgärder saknas. För att säkerställa att kommunens vattenstatus inte försämras krävs tydligare och striktare riktlinjer. Sammantaget bedöms planförslaget medföra risk för måttligt negativa konsekvenser kopplat till aspekten vatten. Med de rekommendationer och åtgärdsförslag som ges nedan bedöms konsekvenserna kunna mildras.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

Planförslaget

- Specificera riktlinjer på hur man ska säkerställa allmän tillgång till kust, sjöar och vattendrag när man bygger inom strandskyddat område.
- Avsätt viktiga våtmarksområden på markanvändningskartan.
- Kommunen bör i översiktsplanen peka ut de befintliga multifunktionella anläggningar, exempelvis idrottsplatser, som kan avleda och omhänderta ökande dagvattenflöden och skyfall.
- Förtydliga med en riktlinje att man vid exploatering och andra tillståndspliktiga åtgärder inom tillrinningsområdet för en grundvattenförekomst ska beakta påverkan på grundvattnet.
- Förtydliga hur man avser förbättra dagvattensituationen i befintliga bebyggelseområden.
- Planförslaget bör bli tydligare i hur man ska minska påverkan på vatten från jordbruket. Lämpliga lägen för vattenåtgärder kan med fördel pekas ut i mark- och vattenanvändningskartan. Det bör finnas riktlinjer som knyter an för att verka för förbättringar och att man ska söka samarbete med jordbrukare om att beakta vattenstatusen. I kommunens vattenplan finns åtgärder som med fördel kan lyftas in i planförslaget. Exempelvis lyfts det att man ska initiera arbetsgrupper för vattenåtgärder i jordbrukslandskapet.

- Planförslaget bör kompletteras med vilka områden som ska prioriteras när bristfälliga VA-lösningar ska byggas ut samt vilka vattenförekomster som behöver ha nya eller förnyade vattenskyddsområden. Finns prioriteringar i andra kommunala dokument bör de lyftas in i översiktsplanen.
- För att säkerställa att det inte sker någon negativ påverkan på vattenförekomsternas status bör kommunen vara mer restriktiv vart man tillåter ny bebyggelse.
- Kommunen bör se över och vara tydliga med var det ska vara kommunalt VA, vart det ska vara småskaliga VA-lösningar och peka ut områden där det finns risker.
- För att ha ytterligare koll på vart byggnader uppförs och säkerställa hållbara VA-lösningar bör kommunen se över om tillstånd/dispenser för brunnar och dricksvatten kan användas i vissa känsliga områden.

Fortsatt arbete

- Kommunen bör vidare utreda och avsätta ytor för fördröjnings- och dagvattendammar i hela kommunen.
- Utred huruvida nya våtmarker kan anläggas och vart de bäst lämpar sig att dessa placeras.
- Arbeta fram ett tydligare hänsynsskikt där avrinningsområde per vattenförekomst ingår och där prioriterade frågor/prioriteringsordning och specifika riktlinjer kan ges utifrån förutsättningarna i respektive vattenavrinningsområde.

6.2 NATUR

I det här avsnittet bedöms hur väl översiktsplanen förväntas bidra till att bevara eller stärka förutsättningar för biologisk mångfald och ekologiska samband. Skyddet och vårdandet av naturmiljöer är en förutsättning för att kunna bevara den biologiska mångfalden och i förlängningen allt biologiskt liv, likaså de funktioner och processer som är viktiga för att ekosystem och livsmiljöer ska bestå och utvecklas. Robusta ekosystem är en förutsättning för de tjänster och produkter – ekosystemtjänster – som naturen bidrar med.

Nuläge

Norrtäljes natur är varierad med en rik biologisk mångfald och många skyddsvärda områden. De skyddade områdena är generellt förhållandevis små och sammantaget utgör de endast ett fåtal procent av kommunens totala yta. I kommunen finns skärgård och ett varierat och småbrutet odlingslandskap, gamla skogar, artrika barrskogar och lövskogar, våtmarker, sjöar och vattendrag. I kommunen finns 21 områden av riksintresse för naturvården enligt 3 kap 6 § MB, ett stort område som utgör riksintresse för högexploaterad kust enligt 4 kap 4§ miljöbalken, flertalet Natura 2000-områden, 117 naturreservat, några öar omfattas av tillträdesförbud, en nationalpark, flertalet djurskyddsområden vid kusten enligt 7 kap. 12 § miljöbalken, stort antal naturvårdsavtal enligt 7 kap 3 § Jordabalken, skogliga biotopskyddade områden, se det *digitala planförslaget* för att se områdenas utbredning.

Den största delen av Norrtälje består av skogs- eller jordbruksmark. Skogsmarken täcker ca 70% av kommunens yta. Skogarna har relativt hög ålder, cirka 15 procent är äldre än 100 år. Odlingslandskapet utgör cirka 20 procent av kommunens yta. En tredjedel av länets åkermark finns i Norrtälje.

Kommunen omfattar primärt två övergripande landskapstyper, skärgård/kust samt sprickdalslandskap. Norr om sjön Erken förekommer även en mindre del av det slättområde som präglar landskapet i Uppland. Norrtälje kommun är den kommun som har den största ytan skärgård bland landets alla kommuner, med cirka 11 000 öar, holmar och skär. Kombinationen av skärgård, odlingslandskap,

sjöar, vattendrag och skogar gör att kommunen är mycket artrik. Kommunen tillhör ett av de artrikaste områdena i hela landet.

Kommunen har inte en kommuntäckande kartläggning över den gröna infrastrukturen. En del av kommunens yta, se Figur 2, är utpekad i RUF 2050 som stora sammanhängande områden med samlade värden för rekreation-natur-kulturvärden. Dessa områden är viktiga att bevara. Av länsstyrelsens kartläggning av grön infrastruktur framgår att det i Norrtälje finns värdekärnor för både gräsmarker, våtmarker, odlingslandskapet och skog.

I kommunens miljö och klimatstrategi finns riktlinjer och viss vägledning för hur biologisk mångfald och grön infrastruktur ska hanteras i kommunen. Norrtälje stad finns även en grönstrukturstrategi som ska bidra till en samsyn och tydlighet gällande hur grönstrukturen i staden ska hanteras.

På Ängsö finns Sveriges äldsta nationalpark som har ett välbevarat odlingslandskap från 1800-talet. Ön ligger i innerskärgården öster om Bergshamra. På ön finns bland annat slätterängar, naturbetesmarker och gammal gårdsmiljö. Nationalparken har betydelse som både kulturarv och minne från äldre tiders brukningsformer men är även känd för sin idylliska skärgårdsmiljö med fantastisk blomsterprakt under våren.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Naturvärden

I plan- och bygglagen anges bland annat att man i planeringen ska ta hänsyn till naturvärden. I 3 och 4 kap. Miljöbalken finns bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. I 7 och 8 kap. i samma lag finns bestämmelser om skydd av områden och djur- och växtarter.

Artskyddsförordningen (2007:845) reglerar fridlysning av djur och växter, samt vad som gäller för arter som pekats ut av EU som särskilt skyddsvärda, så kallade Natura 2000-arter. Dispens från förbuden i förordningen söks hos länsstyrelsen.

Ekologiska samband

I 3 och 4 kap. miljöbalken finns bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga ur ekologisk synpunkt skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Särskilda skrivningar om just ekologiska spridningssamband saknas.

I RUF 2050 pekas tio gröna kilar ut som är särskilt viktiga att ta hänsyn till i planeringen då de är av särskild vikt för bland annat ekologi, men även andra värden kopplade till grönska som friluftsliv och rekreation. I Länsstyrelsens handlingsplan för regional grön infrastruktur beskrivs de behov som finns av att uppnå nationella och internationella åtaganden som miljömål, mål för friluftspolitiken och för att bibehålla ett hållbart samhälle.

Planförslagets konsekvenser

Planförslaget lyfter naturvärden och grönstruktur som viktiga för biologisk mångfald, hållbara ekosystem, ekosystemtjänster, människors hälsa och välmående samt turism.

De flesta av bebyggelseområdena föreslås i grönområden eller på jordbruksmark. Flera av de föreslagna bebyggelseområdena är lokaliserade i eller i nära anslutning till områden med utpekade naturvärden. Höga naturvärden finns i bebyggelseområdena Svanberga, Strömsborg, Arholma, Hallstavik och Edsbro. Utpekade bebyggelseområden i Arholma, Svanberga och Älmsta berör områden av riksintresse för naturmiljövård. Bebyggelseområdena i Svanberga ligger även inom ett område som är utpekad i RUF 2050 som stora sammanhängande områden med samlade värden för rekreation-natur-kulturvärden.

Bebyggelse vid Kappelskär och Arholma ligger inom de utpekade stråken för grönstruktur i utvecklingsinriktningskartan. Grönstruktur och naturvärden påverkas även i Norrtälje stad och Rimbo

där områden med höga naturvärden finns. Detta hanteras i respektive miljöbedömning för respektive fördjupade översiktsplan.

Översiktsplanen bereder för en stor överkapacitet i planberedskapen vilket gör det osäkert var bebyggelsen kommer att ske och vilka grönområden som kommer tas i anspråk. Det innebär även att bebyggelsen kan bli mer utspridd än vad den hade behövt bli om planen haft en tydligare styrning och prioritering. Eftersom det saknas en tydlig strategi för i vilken ordning de utpekade områdena ska bebyggas finns det även risk att lite byggs ut i varje område och att fler grönområden påverkas än vad som behövs. En stor del av den tillkommande bebyggelsen kan också tillkomma utanför de utpekade bebyggelseområdena eftersom kommunen är positiv till bebyggelse på landsbygden där förutsättningarna så medger. Eftersom det saknas ett underlag som synliggör den lokala grönstrukturen finns det risk att dessa värden inte uppmärksammas i bygglovsprocessen. Historiskt har den största befolkningstillväxten skett på icke planlagd mark. Kommunen tydliggör dock i detta planförslag att områden som utvecklas till sammanhållna bebyggelse behöver planläggas inför fortsatt utbyggnad.

I riktlinjerna för grön- och blåstruktur står bland annat att områden med höga natur-, kultur och friluftsvärden ska värnas och bevaras, samt att den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster ska stärkas och utvecklas. Riktlinjerna säger även att det ska verka för att andelen skyddad natur ska öka, att en skadelindringshierarki ska tillämpas vid planering och byggande och att mark som klassats som kategori 1 och 2 enligt svensk NVI-standard ska undvikas vid exploatering.

Det finns många goda intentioner i både löptexter och riktlinjer. Det är exempelvis positivt att planen slår fast att områden som består av marktyper som har stor kapacitet att tillhandahålla många ekosystemtjänster om möjligt bör undantas från exploatering, samt att man kan öka värden genom att öka andelen vegetation i hårdgjorda ytor. Dock är formuleringarna generellt vagt skrivna, med ord som värna, om möjligt och undvika vilket innebär att styrningen blir svag och risken är stor att andra intressen prioriteras före naturvärden och grönstruktur.

Exempelvis står det i löptexten under avsnittet biologisk mångfald "vid planering är det viktigt att utreda hur den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster påverkas" men det saknas en riktlinje som fångar upp denna intention och som vägleder kommande planering i när och på vilka platser sådana utredningar är lämpliga. Det är viktigt att säkerställa att erforderliga utredningar görs där det finns risk för påverkan på naturvärden, ekosystemtjänster och grönstruktur, samt att ekologer eller motsvarande kompetens involveras i arbetet. På vissa platser är också ställningstagandet i löptexten skarpare skrivet än riktlinjen vilket riskerar leda till otydlighet och att frågan hanteras olika i kommunens processer. Exempelvis finns ett ställningstagande kopplat till områden med höga naturvärden "områden med höga naturvärden ska bevaras, tas hänsyn till och skötas så att naturvärdena bevaras. De ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön och värden för friluftslivet." Motsvarande ställningstagande saknas i riktlinjerna. På liknande sätt finns skarpare ställningstaganden i löptext för exempelvis sumpskogar och våtmarker och stora opåverkade områden.

Det framgår även av planen att kommunen har pekat ut ekologiskt känsliga områden, men dessa redovisas inte i kartans hänsynslager. Ställningstagandet som är kopplat till dessa områden "värden i ekologiskt känsliga och/eller värdefulla mark- och vattenområden ska alltid värnas så att de så långt möjligt inte påverkas negativt vid planering, byggande, förvaltning och andra tillstånd." blir därmed svagt då det inte är möjligt att utläsa var dessa områden finns. Det är därmed inte möjligt att bedöma om dessa områden påverkas av den föreslagna utvecklingen.

Norrälje saknar ett planeringsunderlag som beskriver den gröna infrastrukturen i kommunen. Planen hänvisar till den regionala handlingsplanen för grön infrastruktur, men det är otydligt om detta underlag är inarbetat i planförslaget och hur det ska användas i planeringen. Det finns potential att utveckla och förtydliga detta i översiktsplanen.

Under avsnittet om "klimatförändringarnas påverkan på grönstrukturen" står att den gröna infrastrukturen bör kartläggas för att utgöra ett bättre underlag vid planering. Detta är positivt, men riskerar att inte få genomslag eftersom detta inte finns med i riktlinjerna.

Det är positivt att kommunen pekar ut riktning för grönstrukturen i utvecklingsinriktningskartan, men de samspelar inte med de få områden som är utpekade som natur- och grönområden i markanvändningskartan. Det saknas ett hänsynslager som visar hur den lokala gröna infrastrukturen ser ut. Det gör att det är svårt att förstå hur grönstrukturen ska stärkas och vilka värden som ska utvecklas i dessa områden. Det är även otydligt varför just dessa stråk valts ut då ett underlag för den lokala grönstrukturen saknas. Det är även otydligt vilka naturtyper som kopplar till dessa stråk som är prioriterade att arbeta med.

Det är positivt att planen i riktlinjer och löptext har en ambition om att stärka gröna värden, men vägledningen för hur detta ska genomföras är vagt beskrivet i planen. Planen nämner dock ett flertal områden som bör utredas för skydd enligt miljöbalken vilket är positivt. Kommunen har många områden som är skyddade som naturreservat, men då dessa sammantaget endast omfattar några få procent av kommunens yta är det av stor vikt för kommunen att säkerställa att större sammanhängande områden skyddas och att konnektiviteten mellan dem säkerställs. I övrigt saknar planen vägledning kring hur och var naturvärden och grön infrastruktur ska stärkas. Exempelvis pekar planen inte ut några områden som är prioriterade för förstärkning eller vilka naturvärden/naturtyper som är prioriterade att stärka i kartan. Riktlinjer för hur biologisk mångfald ska utvecklas för att bevara ett rikt växt- och djurliv (och skapa välbefinnande för invånarna) finns i kommunens miljö och klimatstrategi. Mål och ställningstaganden i denna får inte fullt genomslag, flera av dessa som har direkt bäring på den fysiska planeringen eller efterföljande byggskede kan med fördel lyftas in i planförslaget för ökad tydlighet och vägledning.

Översiktsplanen belyser att ett intensivt skogsbruk samt igenväxning av öppna landskap med ängar och hagar, utgör ett hot mot många arter och därmed är ett hot för biologisk mångfald. Eftersom en stor del av kommunen utgörs av skogs- och jordbruksmark är sättet dessa områden brukas på av stor betydelse för utveckling och bevarande av biologisk mångfald. Planförslaget lyfter jordbruksmarkens värde för biologisk mångfald och den viktiga funktion som de många skogliga nyckelbiotoperna inom kommunen fyller. I planförslaget anges att odlingslandskapet ska värnas och fortsätta brukas och att skogsmark med höga naturvärden bör bevaras vilket är positivt. Tätortsnära skog pekas ut som särskilt viktig att värna för att säkerställa god tillgång till rekreation och friluftsliv. Dock saknas en tydlig systematik i planen för att detta ska få genomslag eftersom vägledning för vidare planering och andra åtgärder saknas.

Planförslaget medger intrång i områden som utgör riksintresse för högexploaterad kust. Det rör bland annat utvecklingen i Hallstavik, Älmsta, Arholma, Kapellskär och Mora. Vid utveckling av tätorter och det lokala näringslivet inom riksintresse för högexploaterad kust ska allmän lämplighetsbedömning enligt 2 kap. plan- och bygglagen tillämpas på samma sätt som i resten av kommunen. Tillgång på dricksvatten och förutsättningar att anordna en hållbar VA-lösning ska alltid säkerställas. Hallstavik, Älmsta och Mora är tätorter och områdena som ska bebyggas är relativt små i förhållande till riksintresset samt att det är positivt att bibehålla en levande skärgård bedöms intrånget inte påverka riksintresset negativt. Bebyggelsen i Arholma bedöms dock inte vara förenligt med riksintresset då det inte är en tätort. Det är även olämpligt ur flera andra aspekter också, exempelvis att lokaliseringen av bebyggelsen kan komma att påverka höga naturvärden och lagskyddade områden samt att utvecklingen inte bidrar till förtätning utan utglesning. Utbyggnadsområde för verksamheter och industri längs Rådmanövägen mot Kapellskär kan komma att påverka riksintressenas värden.

Planförslaget bedöms sammantaget innebära risk för små negativa konsekvenser i jämförelse med nuläget. Flera av de föreslagna bebyggelseområdena tar mark med naturvärden i anspråk. I brist på ett kommunövergripande underlag över den gröna infrastrukturen är det inte möjligt att bedöma hur

den påverkas av de föreslagna bebyggelseområdena. Detta i kombination med att en stor del av bebyggelsen kan komma att ske utanför de utpekade områdena gör att kommunens naturvärden och gröna infrastruktur riskerar påverkas negativt. Det är positivt att planen belyser områden som bör utredas för skydd, men dessa pekas inte ut i markanvändningskartan. Samtidigt är de områden som kan tas i anspråk för bebyggelse relativt små i jämförelse med kommunens hela storlek. Andra faktorer, som hur den produktiva skogs- och jordbruksmarken brukas kan komma att ha större betydelse för Norrtäljes naturvärden och grönstruktur.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

Planförslaget

- Skärp skrivningen kring skadelindringshierarkin genom att ändra bör till ska. Förtydliga att skadelindringshierarkin är en vedertagen modell och arbetssätt, genom att exempelvis hänvisa till Naturvårdsverket.
- Se generellt över möjligheten att skriva skarpare riktlinjer genom att ändra bör till ska, och liknande formuleringar, som värna och undvika.
- Tydliggör vilka områden som är utpekade som ekologiskt särskilt känsliga områden i hänsynslagret för natur i kartan.
- Tydliggör vilka naturtyper som är prioriterade att arbeta med på vilka platser i kommunen. Om möjligt peka ut i vilka områden eller stråk som de olika naturtyperna är prioriterade.
- Peka ut områden som ska utredas för områdesskydd i markanvändningskartan.
- Lägg till riktlinjer om att bevara samt stärka den gröna infrastrukturen. Detta är viktigt för den biologiska mångfalden.
- Se över möjligheten att koncentrera bebyggelsen på Arholma så att mindre markområden tas i anspråk.
- Lägg till riksintressen i respektive hänsynslager så att lager kopplat till natur redovisas samlat. Redovisa även stora opåverkade områden under hänsynslagret natur.
- Ställningstaganden i kommunens miljö och klimatstrategi är generellt skarpare skrivna än överstiksplanen. Dessa kan med fördel lyftas över i planen. Exempelvis kring hur skötsel och brukande av kommunalägda skogar ska skötas samt att NVI klass 1 och 2 inte ska exploateras.
- Vägled tydligare hur värden ska bevaras och stärkas i jordbruks- och skogsbrukslandskapet. Genom att exempelvis
  - o peka ut områden där det är särskilt prioriterat att arbeta med naturhänsyn eller där det är lämpligt att genomföra förstärknings- och kompensationsåtgärder.
  - o tydliggöra kommunens samordnande och vägledande roll för att minska sektorns samlade negativa påverkan
  - o använda kommunala verktyg som samråd vid avverkningsanmälan för att tydliggöra vad som är viktigt att ta hänsyn till på specifika platser
- Överväg att införa begreppet och ställningstagandet att kommunen ska bli naturpositiv och att den biologiska mångfalden och gröna infrastrukturen totalt sett ska stärkas och öka i kommunen. Verktyg för att arbeta med detta kan innefatta ekologisk kompensation
- Införa en riktlinje kring att naturvärdesinventering som regel ska genomföras vid bebyggelse på grönområden.

Fortsatt arbete

- Kartlägg kommunens gröna infrastruktur, utgå ifrån länsstyrelsens regionala underlag men anpassa kartläggningen till den lokala skalan. Skriv att detta ska genomföras i riktlinje om det inte kan genomföras inom arbetet med översiktsplanen.

- Ta fram riktlinjer och vägledning för upphandling av NVI:er, exempelvis vägledning för när de ska genomföras samt vad de bör innehålla.
- Ta fram en övergripande strategi eller handlingsplan för att stärka grön infrastruktur och biologisk mångfald i kommunen. Ta även fram lokala åtgärdsprogram för hur detta ska genomföras i olika delar av kommunen.
- Ta fram verktyg och vägledning för att mäta, värdera och följa upp tillståndet för biologisk mångfald och grön infrastruktur i kommunen.
- Se över möjligheten att skydda större sammanhängande natur och grönområden som är av vikt för biologisk mångfald. Säkerställ att dessa områden har fungerande ekologiska nätverk mellan sig. Jämför med EU:s mål om att 30% av naturen ska vara skyddad.

6.3 BEBYGGELSE, KULTURMILJÖ OCH LANDSKAP

Kulturmiljö är miljöer som människan påverkat genom tiderna och som därför vittnar om historiska och geografiska sammanhang. Det kan gälla allt från enskilda byggnader eller objekt till stora landskapsavsnitt.

Tidsmässigt kan kulturmiljöer innefatta allt från förhistoriska lämningar till dagens bebyggelsemiljöer. Kulturmiljön är en viktig del av vårt kulturarv som vi medvetet eller omedvetet förmedlar i form av traditioner, idéer och värden mellan generationer. Kulturarvet bidrar till en stimulerande livsmiljö och är en viktig resurs för rekreation, friluftsliv, turism- och besöksnäring. För att kulturmiljövärden ska bestå är det viktigt att kontinuiteten i miljön upprätthålls, till exempel genom att kulturmiljöers ursprung är fortsatt tydliga och att kopplingar mellan olika tider bevaras.

Begreppet kulturhistoriskt värde definieras i Riksantikvarieämbetets plattform för kulturhistorisk värdering och urval (2015) som ”de möjligheter materiella och immateriella företeelser kan ge vad gäller att inhämta och förmedla kunskaper om och förståelse av olika skeenden och sammanhang samt därigenom människors livsvillkor i skilda tider, inklusive de förhållanden som råder idag.”

Nuläge och förutsättningar

I Norrtälje finns många områden med stora kulturvärden. Kommunen har en rik och varierande miljö med primärt två övergripande landskapstyper; skärgård/kust samt sprickdalslandskap. Kommunens kulturmiljövärden är främst knutna till människans brukande, jord- och skogsbruk och kust- och skärgård. Det finns flera unika miljöer som är en produkt av att människor levt och verkat i områdena. Livsmedelsindustri i jordbrukets fotspår, järnhantering, sjöfart, hantverk och småindustri präglar kulturhistorien.

Norrtälje stads historia finns belagd tillbaka till 1400-talet, då som en by med en hamn. Under 1600-talet etablerades staden Norrtälje. Norrtälje stad blev Roslagens stad som bedrev handel med såväl kringliggande jordbruk som med skärgårdsbefolkningens varor. Kring tätorten Rimbo berättar landskapet tydligt om en centralbygd, från förhistorisk tid, via herrgårdarnas intensiva jordbruk till järnvägen som fick ett samhälle att blomstra. Tätorten Hallstavik var fram till början av 1900-talet en by. Under det tidiga 1900-talet uppfördes ett pappersbruk i byns utmarker. Bruket expanderade snabbt och Hallstavik växte till ett brukssamhälle.

Kommunen har 26 riksintresseområden för kulturmiljövård enligt 3 kap 6 § MB och är därmed en av de kommuner i landet som har flest, se det *digitala planförslaget* för att se områdenas utbredning. Riksintresseområdena varierar i storlek och kulturhistoriskt innehåll och kan innefatta allt från små bebyggelsemiljöer till vidsträckta landskapsavsnitt som på ett eller annat sätt avspeglar specifika delar av landets historia. Kommunen har ett kulturminnesvårdprogram från slutet av 1980-talet.

I Norrtälje finns även ett mycket stort antal fornlämningar som omfattas av lagstadgat skydd enligt 2 kap. kulturmiljölagen. I Riksantikvarieämbetets databas Fornsök erhålls dryg 3 500 registrerade fornlämningar i kommunen och drygt 9000 möjliga fornlämningar.

Det finns även flertalet områden som omfattas av landskapsbildskydd inom kommunen. Samt 22 områden som kommunen själva pekat ut vara av lokalt intresse för kulturmiljövården. Det förekommer även 8 områden som är utpekade som regionalt intresse för kulturmiljö.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Miljöbalken 3 kap 6§ säger att mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet så långt som möjligt skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön.

I Plan- och bygglagen beaktas särskilt värdefull kulturmiljö i den kommunala planeringen. I 2 kap 3§ anges att planering enligt PBL ska ske med hänsyn till bland annat kulturvärden. Om en väsentlig egenskap går förlorad eller om områdets särart eller karaktär väsentligt ändras sker en förvanskning. För att undvika en förvanskning måste därför bärande karaktärsdrag, egenskaper och särarter identifieras och pekas ut. Som ett allmänintresse är kulturmiljöperspektivet en central och ibland avgörande aspekt för lämpligheten i att bebygga ett markområde. Särskild hänsyn ska alltid tas till kulturvärdena på platsen. Centralt i den kommunala planeringen är begreppet Särskilt värdefull, som kan gälla enskilda byggnader, bebyggelseområden och allmänna platser. Råd för definition av särskilt värdefull/byggnad/bebyggelse finns angivet Boverkets föreskrifter och råd (BFS 2016:6).

Planförslagets konsekvenser

I planförslaget lyfts kulturvärden som viktigt för den lokala identiteten, karaktären och kommunens attraktivitet. Inriktningen är att dessa värden ska värnas och att områden som är viktiga för kommunens attraktionskraft för invånare och besökare så långt som möjligt ska bevaras, integreras och tillgängliggöras vid utveckling av både urbana miljöer och på landsbygden. Värdefulla bebyggelsemiljöer, landskapsbilder och kulturlandskap ska värnas och hållas levande för kommande generationer. Jordbruksmark lyfts som särskilt viktigt att värna för att bevara ett öppet landskap och kulturmiljövården, särskilt på landsbygden. Kulturmiljölandskapet vid kust och skärgården ses även som särskilt viktigt. Att bevara och varsamt utveckla kulturmiljöer ses även som ett medel för att öka antalet arbetstillfällen inom besöksnäringen och stärka kommunen som besökskommun.

Utgångspunkten för planförslaget är att utvecklingen som föreslås ska ske utan att minska de höga kvaliteterna som bland annat kulturmiljön utgör. Kulturmiljövården riskerar dock att påverkas av bebyggelse i flera områden som pekas ut för förändrad markanvändning. Översiktsplanen föreslår bebyggelse i riksintresseområden för kulturmiljövården på flera platser, Arnholma, Hallstavik, Älmsta, Malstaby och Edsbro. Svanberga är utpekad i RUF 2050 som ett område med samlade värden för rekreation-natur-kultur. Det föreslagna industriområdet vid Kapellskär påverkar ett område med landskapsbildskydd. Landskapsbilden kan även påverkas vid en framtida utbyggnad av vägfärja över Björköfjärden då detta innebär ombyggnad av anslutande vägnät. Fornlämningar finns vid flertalet av de föreslagna bebyggelseområdena och riskerar påverkas negativt.

I övrigt sker en stor del av den tillkommande bebyggelsen på jordbruksmark som kan ha stor betydelse för landskapsbild och kulturvården. Hur dessa värden ska värnas i respektive utbyggnadsområde framgår inte av planen.

Kommunen ser positivt på omvandling från fritidshus till permanentboende förutsatt att omvandlingen kan ske utan stor påverkan på höga (natur- eller) kulturmiljövården och att utbyggnad, ombyggnad eller andra tillstånd som underlättar permanentboende som regel inte ska medges om detta kriterium inte uppfylls. Det är positivt att det finns riktlinjer för utbyggnad utanför planlagt område. Bebyggelse ska anpassas till platsens lokala byggtadition och bebyggelsemönster, tomtstorleken ska vara minst

2000 kvm och bebyggelsen ska bidra till att stärka och utveckla platsens karaktär. Detta kan bidra till att upprätthålla landsbygdens landskapsbild. Motsvarande riktlinjer för övrig bebyggelse saknas.

Ställningstagen kring kulturmiljö, bebyggelse och landskap omnämns på flera platser i översiktsplanen. Specifika riktlinjer för kulturmiljö återfinns främst i avsnittet om kulturmiljö. Dessa fokuserar på att kulturmiljön ska ses som en resurs och tillgång, att varje plats förutsättningar och kvaliteter ska tas tillvara i den kommunala planeringen. Särskild hänsyn ska tas till siktlinjer, skala och bebyggelsemönster vid nybyggnation och bebyggelsen ska utformas och anpassas så att miljöns värden bibehålls eller stärks.

Det är positivt att planen lyfter att antikvarisk kompetens ska tillfrågas vid planering och lovärenden i känsliga miljöer. Det står dock inte i någon riktlinje att erforderliga utredningar ska genomföras vid förändringar i känsliga miljöer vilket innebär en risk att värdefull information inte inhämtas vid förändringar i dessa miljöer, att områdets värden inte blir kända och därmed inte kan tas hänsyn till. Kommunen har ett kulturminnesvårdsprogram från 80-talet, vilket bedöms ge svagt stöd.

Strategiska områden med behov av förstärkning eller åtgärder för att förbättra kulturmiljövärden pekas inte ut i markanvändnings- eller utvecklingsinriktningskartan. Det kan leda till svårigheter att genomföra planens intentioner om att utveckla och värna kulturmiljövärden.

Sammantaget innebär planförslaget risk för måttliga negativa konsekvenser för bebyggelse, kulturmiljö och landskap i jämförelse med nuläget. Kulturmiljövärden riskerar att påverkas negativt vid flera utbyggnadsområden. I Hallstavik och Älmsta påverkas områden som är utpekade som riksintresse för kulturmiljövärden negativt. Vägledning för hur kulturmiljövärden ska värnas och hur de negativa konsekvenserna ska mildras saknas i planen. Planen har även brist på vägledning för var det är prioriterat att stärka landskaps- och kulturmiljövärden. Då erforderliga underlag saknas för bedömning av var det är lämpligt att ny bebyggelse lokaliseras utan att påverka höga och känsliga värden saknas finns risk för att dessa urholkas.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

Planförslaget

- För att säkerställa att inga värden går förlorade vid bebyggelse i känsliga landskaps- eller kulturmiljöer är det viktigt att tydliggöra att erforderliga utredningar ska genomföras vid behov eller där känsliga miljöer riskerar påverkas. Av utredningen bör områdets värden framgå samt förslag på åtgärder för att undvika eller minska negativ påverkan samt förslag på åtgärder för att stärka platsens värden. Detta bör framgå av översiktsplanens riktlinjer.
- Tydliggör i riktlinjer för bebyggelseområdena hur kulturvärden ska värnas och bevaras. Detta är särskilt viktigt för de områden som berör riksintresseområden för kulturmiljö.
- Lägg till riksintressen i respektive hänsynslager så att alla värden kopplat till kulturmiljöaspekten presenteras samlat.
- Peka ut områden i karta där det är prioriterat att stärka värden kopplat till kulturmiljö och landskap.

Fortsatt arbete

- Ta fram ett kommunövergripande underlag som beskriver värden i kulturmiljön samt strategier och åtgärder för att bevara och stärka dessa värden i kommunen. Exempelvis ett kulturmiljöprogram eller handlingsplan/strategi för kulturmiljön.

6.4 KLIMATPÅVERKAN

Utsläpp av växthusgaser till atmosfären ger upphov till negativ klimatpåverkan som påverkar hela vår planet. I plan- och bygglagen står att kommunen ska ta hänsyn till miljö- och klimataspekter i sin planering. All ny bebyggelse medför utsläpp av växthusgaser som påverkar klimatet. Hur omfattande utvecklingen är och var i kommunen den sker är viktiga faktorer att ta hänsyn till vid bedömningen av planens klimatpåverkan.

Nuläge och förutsättningar

2019 släppte Norrtälje kommun ut 223 015 ton koldioxidekvivalenter². Majoriteten av växthusgasutsläppen kommer från transporter där persontransporterna står för den största andelen. Transporter utgör över 55 procent av de totala utsläppen, arbetsmaskiner utgör cirka 10 procent och jordbruket står för cirka 23 procent av utsläppen i kommunen. Bilanvändandet är högt i jämförelse med andra kommuner i Sverige och antalet bilar per 1 000 invånare är 15 procent högre än genomsnittet i Sverige.

Kommunens stora yta är en utmaning kopplat till transporter. Kollektivtrafiken inom och till Norrtälje kommun består idag av busstrafik. Norrtälje kommun har totalt cirka 30 busslinjer inom kommunen samt till/från kommunen. Inom och mellan de större orterna såsom Norrtälje stad och Rimbo finns relativt goda bussförbindelser med exempelvis Stockholm, Uppsala och Arlanda. I de mindre orterna i kommunen är dock invånarna i stor utsträckning beroende av bil för sina vardagssysslor.

Framkomligheten med cykel är i nuläget en utmaning i kommunen. I stora delar av kommunen saknas helt gång- och cykelvägar vilket gör att cyklister och gångtrafikanter är förpassade till vägrenen.

I kommunen finns två områden som utgör riksintresse för energiproduktion enligt 3 kap. 8§ miljöbalken, se det *digitala planförslaget* för att se områdenas utbredning, Svenska Björn till havs och Varsvik på land (vid Höviksnäs). Vid Varsvik finns 17 befintliga vindkraftverk som producerar totalt cirka 165 GWh per år.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Energi- och klimatfrågan är en stor utmaning som hela världen, Sverige och Norrtälje står inför. Norrtälje kommun har med sitt ansvar för fysisk planering, energiplanering, tillsyn samt drift av tekniska anläggningar en viktig roll inom energi- och klimatarbetet.

Klimatlagen trädde i kraft i svensk lag 1 januari 2018. Den binder regeringen vid att föra en politik för att Sveriges nettoutsläpp av växthusgaser senast år 2045 ska vara noll. De svenska målen är satta mot bakgrund av de mål som EU satt till 2030. Unionens samlade utsläpp ska minska med 40 procent till detta år jämfört med 1990.

Sverige har satt etappmål för de delar av utsläppen som inte omfattas av utsläppshandeln. Utsläppen från inrikestransporter, förutom inrikesflyg, ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010.

Av särskild vikt för den fysiska planeringen är lokalisering av bostäder, verksamhetsområden och service. Hur översiktsplanen förhåller sig till och ger fortsatt stöd i efterkommande planering kopplat till lokalisering av bostäder, verksamheter och service, på vilket sätt kommunen prioriterar möjligheten för invånarna att nyttja hållbara trafikslag, hur planen skapar förutsättningar för hållbar energiproduktion samt vilket stöd planen ger för att stimulera hållbart byggande bedöms i detta avsnitt.

---

² Nationella emissionsdatabasen

Norrtälje kommuns miljö- och klimatstrategi

I miljö- och klimatstrategin anges att Norrtälje kommun ska vara en kommun som ligger i nationell framkant på miljö- och klimatområdet. Strategin formulerar ett antal mål för att minska kommunens klimatpåverkan, några av dessa är:

- Årliga minskningar av växthusgasutsläpp, med minst 16% per år, ska ske inom alla kommunala verksamheter tills vi når netto-noll.
- Utfasning av fossila bränslen till år 2030, både i kommunala verksamheter och vid upphandlingar av transporter och arbetsfordon.
- Livscykelperspektiv tillämpas när klimatpåverkan från energi, produkter och processer analyseras.
- Klimatpåverkan lyfts, analyseras och beaktas inför beslut.
- Den fysiska planeringen sker så att klimatsmarta vardagstransporter och energiförsörjning underlättas.
- Ett av dessa mål avser materialval i nybyggnation: 50% av den kommunala nybyggnationen i egen regi ska vara träbaserad år 2025. Kommunen har även satt som mål att lokal energiproduktion på byggnadsnivå ska ske i nyproducerade kommunala fastigheter senast år 2020 om inte fjärrvärmeproduktion är mer gynnsam ur miljösynpunkt.

Miljö- och klimatstrategin klargör också att kommunen alltid ska efterfråga klimatsmarta projekt och ge exploatering med höga klimatambitioner företräde. Krav ska ställas på klimatdeklarationer vid nybyggnad och exploateringsprojekt utan tydliga klimatambitioner ska inte erhålla markanvisningar.

Norrtälje kommun har utöver Miljö- och klimatstrategin flertalet dokument som ska styra mot en minskad klimatpåverkan bland andra Trafik- och mobilitetsstrategin, parkeringsstrategin för Norrtälje stad sam Gång- och cykelprogram för landsbygden i Norrtälje kommun.

Planförslagets konsekvenser

Enligt översiktsplanen ska kommunen förvaltas och utvecklas på ett miljö- och klimatområde hållbart sätt. År 2030 ska Norrtälje kommuns organisation, inklusive de kommunala bolagen, vara fossilbränsle fria. Kommunen ska också bidra till de nationella målen om netto-nollutsläpp av växthusgaser till 2045. I flera av översiktsplanens övergripande strategier pekas lokalisering av bostäder, verksamheter och service i goda kollektivtrafiklägen ut som en prioritering. Hållbara transportmedel och en väl sammanhållen och klimatsmart struktur ska eftersträvas. Planens övergripande ambition och flertalet av de övergripande strategiernas inriktning bedöms som positiva. Samtidigt är vägledningen för hur detta ska genomföras i den efterkommande planeringen relativt svag, vilket leder till att det kan bli svårt att uppnå de satta målen.

Merparten av den tillkommande bebyggelsen kommer att ske inom Norrtälje stad och Rimbo. I markanvändningskartan pekas samtidigt bebyggelseutveckling ut i områden som ligger utanför god tillgång till god kollektivtrafik, där ibland bebyggelseutveckling i/vid Mora, Lovisedal och Arholma. Då befolkningsutvecklingen historiskt sett vuxit snabbare på landsbygden än i tätorterna och översiktsplanen fortsatt har en positiv hållning till bebyggelseutveckling utanför tätorterna finns en risk för fortsatt spridd bebyggelse på landsbygden, med risk för fortsatt hög andel resande med bil. Även omvandling av fritidshusområden till permanentboende pekas ut som möjligt, förutsatt rimlig närhet till samhällsservice och goda pendlingsmöjligheter med kollektivtrafik. Vad som menas med rimlig närhet tydliggörs inte vidare.

Lokaliseringen av nya bebyggelseområden pekas både ut på redan ianspråktagen mark, genom förtätning och omvandling, samt på natur- och jordbruksmark. Framför allt ianspråktagande av skogsmark, som naturligt verkar som kolsänka, riskerar att få en negativ inverkan på kommunens klimatutsläpp.

Jordbrukssektorn, som är den näst största utsläppskällan i kommunen, hanteras inte med avseende på klimatpåverkan i planförslaget. Översiktsplanen kunde med fördel peka ut en viljeriktning kring hur man ser att utsläppen från jordbrukssektorn ska minska genom att tillsammans med näringsidkarna, LRF och andra parter samverka genom samarbetsprojekt.

En övervägande del, 55%, av kommunens klimatpåverkande utsläpp kommer från transportsektorn. Att möjliggöra för en hållbar mobilitet och en överföring från fossildrivna fordon till elfordon är av central vikt för att kunna bidra till minskade utsläpp i linje med både kommunens egna mål samt Sveriges nationella åtaganden. Utöver att flertalet strategier pekas ut för att lokalisera bebyggelse i strategiska och goda kollektivtrafiklägen har översiktsplanen riktlinjer för att skapa ett finmaskigt och sammanhängande gatunät i kommunens tätorter, utforma gatumiljöer efter gatans funktion och så att man underlättar för invånarna att välja gång, cykel och kollektivtrafik i vardagen samt för att skapa gena, trygga, säkra och sammanhängande gång- och cykelnät.

Kommunen ska verka för utökad kollektivtrafik i stråk mot Hallstavik, Älmsta, Bergshamra och Rådmansölandet samt verka för en förlängning av Roslagsbanan till Rimbo. Kommunen ska även verka för utbyggnad av pendlarparkeringar för att öka valmöjligheten och underlätta för hållbara färdmedel. Lägen för pendlarparkeringar saknas dock i planen. Strategier och riktlinjer för en mer hållbar mobilitet bedöms som ambitiösa och föreslagna åtgärder bedöms verka i de övergripande målsättningarnas riktning. Samtidigt kommer bilen att ha en fortsatt viktig roll i trafiksystemet för Norrtälje kommun. Översiktsplanen lyfter vikten av att bygga ut laddinfrastrukturen för elbilar, vilket förutsätts byggas ut av privata aktörer. I kommunens Trafik- och mobilitetsstrategi anges strategiskt lämpliga platser för laddinfrastruktur på landsbygden. Kommunen ska verka för att fordonsflottan ställs om till förnybara drivmedel för att bidra till de nationella klimatmålen. Hur detta ska göras framgår dock inte tydligt av planen.

En av utmaningarna för kommunen för att kunna genomföra prioriterade satsningar på gång- och cykeltrafiken är att vägnätet i samtliga orter utom Norrtälje stad, Rimbo och Hallstavik, har enskilt huvudmannaskap. Vid detaljplanering avser kommunen att pröva i varje enskilt fall om det är lämpligt med kommunalt eller enskilt huvudmannaskap för allmän plats.

Koldioxidutsläppen från nybyggnation av bebyggelse och infrastruktur är omfattande. En stor del av en översiktsplans klimatpåverkan utgörs därför av koldioxidutsläpp i efterföljande genomförandefaser. Översiktsplanen anger att kommunen ska främja en minskad användning av fossila bränslen, energieffektivisering, produktion av förnybar energi, klimatsmarta transporter, effektiv masshantering och klimatsmart byggnation. Vidare anges i riktlinjerna att möjligheterna att bygga i trä vid all kommunal nybyggnation ska utredas. Det är positivt att dessa perspektiv lyfts i översiktsplanen, planen ger dock svag vägledning för hur detta ska genomföras i den efterföljande planeringen.

Översiktsplanen lyfter en ambition att kommunen bör vara föregångare när det gäller förnyelsebar energi och visa på goda exempel avseende byggande, förvaltning och transporter. Hur kommunen ska göra detta är inte tydligt utvecklat i planen. Översiktsplanen vägleder inte heller hur kommunen i framtiden ska producera eller öka produktionen av fossilfri energi. Kommunen anser att riksintresseområde för energiproduktion vid Svenska Björn inte bör kvarstå som riksintresse för vindbruk då den statliga havsplanen anger att riksintresseanspråk för totalförsvaret och försvarsintressena ska ges företräde inom berört havsområde. Kommunen pekar samtidigt inte ut annat område lämpligt för vindkraft.

Det är positivt att Norrtälje kommuns ambition för minskad klimatpåverkan är i linje med Sveriges internationella åtaganden. Översiktsplanen speglar dock inte till fullo klimatfrågans dignitet och den omställning i samhällets alla system som måste till om nationella och internationella mål ska nås. Planen bedöms medföra ökade utsläpp genom ett ökat byggande samt byggande på skogsmark som i viss omfattning kan verka som kolsänka. Koncentration av bebyggelse i strategiska lägen samt

åtgärder för att öka andelen gång-, cykel- och kollektivtrafik kan mildra konsekvenserna av detta till viss del. Det är positivt att planens ambition är att en större andel av resorna görs med kollektivtrafik, dock ges bilen ett fortsatt starkt fokus vilket kan motverka denna positiva effekt. Planen är också fortsatt positivt till fortsatt bebyggelseutveckling på landsbygden vilket innebär att flera områden fortsatt bedöms ha ett högt bilanvändande i vardagen.

Planen lyfter frågan om laddinfrastruktur och pendlarparkeringar. Trafik- och mobilitetsstrategin har tagit fram strategiska lägen för laddinfrastruktur vilket bedöms som positivt. För en omställning av fordonsflottan från fossila bränslen till eldrift behöver elanvändning och produktion effektiviseras och produktionen öka. Norrtälje kommun pekar inte i sin översiktsplan ut hur kommunen förväntas bidra till den utvecklingen.

Planförslaget lyfter ambitioner om att minska miljö- och klimatpåverkan från byggandet. Det saknas i planen en tydlig systematik för att detta ska få genomslag och ge vägledning i kommande planeringssteg. Mål och ställningstaganden i miljö- och klimatstrategin får inte fullt genomslag, flera av dessa som har direkt bäring på den fysiska planeringen eller efterföljande byggskede kan med fördel lyftas in i planförslaget för ökad tydlighet och vägledning.

Överkapaciteten i planberedskap tillsammans med den positiva hållningen till bebyggelse på landsbygden gör att det är svårt att bedöma hur stora konsekvenserna av ett fullt utbyggt planförslag blir eftersom styrningen av var bebyggelse kommer att lokaliseras bedöms som relativt svag. Sammantaget bedöms den planerade utvecklingen innebära ökad klimatpåverkan och måttliga till stora negativa konsekvenser för klimatet i jämförelse med nuläget.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

Planförslaget

- Lägg till riktlinje om lokal energiproduktion samt materialval under Klimat-avsnitt och hänvisa till Miljö- och klimatstrategin. 50% av den kommunala nybyggnationen i egen regi ska vara träbaserad år 2025. Kommunen har även satt som mål att lokal energiproduktion på byggnadsnivå ska ske i nyproducerade kommunala fastigheter senast år 2020 om inte fjärrvärmeproduktion är mer gynnsam ur miljösynpunkt.
- Planerad utbyggnad av cykelvägnätet kan med fördel markerades ut på mark- och vattenanvändningskartan.
- Lämpliga platser för pendlarparkeringar bör pekas ut på mark- och vattenanvändningskartan.
- Förtydliga hur man planerar kompensera för förlusten av kolsänkor i och med att exploateringen sker på skogsbruksmark.
- Utveckla resonemang kring återskapande och restaurering av våtmarker som klimatåtgärd.

Fortsatt arbete

- Tydliggör var i kommunen det finns utvecklingsbehov kopplat till gång- och cykelnätet, var potentialen för överföring från bil är hög, och hur det ska prioriteras i den kommande planeringen.

7 SOCIALA KONSEKVENSER

7.1 HÄLSA OCH LIVSMILJÖ

Vid planläggning ska områden och bostäder planeras så att de bildar en god livsmiljö samt främjar en god hälsa för människor som lever och verkar inom området. Två aspekter som påverkar hälsan är buller och luftkvalitet. Buller definieras som oönskat ljud och bedömningen av vad som är buller är således individuell. I Sverige utgör trafikbuller den vanligaste källan till bullerstörningar. Även verksamheter eller andra aktiviteter kan ge upphov till störningar. Buller påverkar människans hälsa och välbefinnande och kan orsaka sömnstörningar och öka risken för att drabbas av exempelvis hjärt- och kärlsjukdomar och diabetes. Luftföroreningar kan ge både korttids- och långtidseffekter. Med korttidseffekter avses effekten av en kortvarig hög exponering vilket kan öka risken för hjärt-kärlsjukdomar samt astma och andra lungsjukdomar. Med långtidseffekter avses effekten av att dagligen utsätts för partiklar vilket kan bidra till uppkomst av sjukdomar som exempelvis cancer.

Det finns inga lägsta tröskelnivåer identifierade för hälsorisker från luftföroreningar, vilket innebär att effekter kan uppstå redan vid låga föroreningshalter. Alla sänkningar av föroreningshalter är således positiva ur hälsosynpunkt. Med luftföroreningar avses sådana ämnen och föroreningar som är skadliga för människors hälsa, naturen eller kulturmiljön. I detta avsnitt behandlas i första hand kvävedioxid (NO_x) och partiklar (PM10) eftersom miljökvalitetsnormerna för dessa är svårast att klara.

7.1.1 Luftkvalitet

Nuläge och förutsättningar

Luften i Norrtälje påverkas både av lokala utsläppskällor och av långväga föroreningar som transporteras dit.

De luftföroreningar som är vanligast i tätorter är kväveoxider (NO₂) och partiklar (PM10). I stadsmiljö orsakas dessa föroreningar oftast av utsläpp från vägtrafiken. Båttrafiken och vissa typer av verksamheter bidrar även till utsläpp av luftföroreningar.

Luftkvaliteten i Norrtälje kommun är god. Gränsvärdet för MKN för dygnsmedelvärde överskrids inte någonstans i kommunen. Längs med vägarna E18, väg 77 och väg 76 samt inom tätorterna Norrtälje stad, Rimbo och Hallstavik är dygnsmedelvärdet för PM10 och kvävedioxid något högre än i resten av kommunen.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Miljökvalitetsnormer, MKN, för luft är antingen så kallade gränsvärdesnormer för föroreningsnivåer i utomhusluft som inte får överskridas, eller så kallade målsättningsnormer som ska eftersträvas. De flesta miljökvalitetsnormerna för luftkvalitet är gränsvärden som ska följas och som inte får överskridas. Detta gäller till exempel partiklar och kväveoxider. I gatumiljö ska normen vara uppfylld vid trottoarerna.

År 2021 tog WHO (Världshälsoorganisationen) fram riktlinjer på att det årliga medelvärdet för PM_{2,5}-koncentrationen utomhus inte bör överstiga 5 µg/m³ och att det årliga medelvärdet för kvävedioxid inte överstiger 10 µg/m³. Riktlinjerna är rekommendationer till medlemsstaterna och inte juridiskt bindande, men ger ett viktigt underlag för arbetet med att minska luftföroreningarna och samtidigt ta itu med klimatförändringarna.

Planförslagets konsekvenser

Utbyggnad enligt planförslaget kan medföra ökad biltrafik inom kommunen och speciellt i vissa orter, vilket medför ökade luftföroreningshalter. Kommunen har som ambition att skapa ett mer heltäckande, sammanhängande och säkert cykelvägsnät för att användningen av cykel ska öka samt att även se över hur kollektivtrafiken kan öka inom kommunen. Detta bedöms som positivt, dock bör prioriterade sträckor för utbyggnad pekats ut i mark- och vattenanvändningskartan. I planförslaget konstateras att bilen fortsatt kommer ha en viktig roll i Norrtäljes trafiksystem.

Planförslaget har ett kapitel som hanterar luftkvaliteten dock saknas en vägledning om när utredningar ska genomföras. Planförslaget lyfter att en samlad bebyggelse i de större orterna ska eftersträvas för att ge förutsättningar för utbyggnad av fjärrvärme. Enligt planförslaget planeras viss utveckling av bostäder i områden intill infrastruktur och i tätorter där risk för sämre luftkvalitet finns.

Det kommer även ske en förtätning av vissa orter vilket kan påverka luftkvaliteten negativt, exempelvis i Norrtälje stad och andra större tätorter. Planförslaget saknar resonemang kring att det i samband med förtätning är extra viktigt att utreda luftkvaliteten så att en hälsosam och god bebyggd miljö säkerställs. Planförslaget tar inte hänsyn till extra känsliga grupper (exempelvis barn och äldre) när man planerar i områden med sämre luftkvalitet.

De föreslagna verksamhetsområdena kan leda till påverkan på luftkvaliteten. Hur stor påverkan blir beror i slutändan på vilken typ av verksamhet som tillkommer.

Teknisk utveckling av fordonen tillsammans med högre andel elbilar och förändrade fordonsbränslen medför successivt minskade avgasutsläpp, bland annat av kvävedioxid. Detta gäller dock inte för partiklar, PM10, som framför allt uppstår av det vägsitage som trafiken medför och i synnerhet om bilar med dubbdäck kör på torrt väglag. Den tekniska utvecklingen medför sannolikt att kvävedioxidhalterna blir lägre år 2050 jämfört med idag. Utvecklingen av partikelhalter är mer osäker.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra varken positiva eller negativa konsekvenser för människors hälsa orsakat av luftkvalitet sett till hela kommunen. Bedömningen baseras främst på att det är en landsbygdskommun som till största del har god luftkvalitet i dagsläget och att den utveckling som planförslaget medger inte bedöms försämra denna. Det finns risk att ytterligare förtätning och ökad trafikering inom vissa redan tätbebyggda områden kan medföra att luftkvaliteten påverkas lokalt, med förhöjda halter. Planförslagets eventuella påverkan på miljökvalitetsnormerna kan inte bedömas eftersom den framtida trafikökningen inte är beräknad samt utformningen av tillkommande utvecklingsområden inte heller är fastslagen.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

Planförslaget

- I utvecklingsområden där det bedöms finnas en risk för sämre luftkvalitet bör en luftkvalitetsutredning genomföras i detaljplaneskedet. Planförslaget skulle exempelvis kunna ha en riktlinje som lyfter att man ska ta fram erforderliga utredningar och underlag för luftkvalitet som säkerställer en hälsosam och god bebyggd miljö vid fortsatt planering.
- Genom att beakta luftkvaliteten tidigt i planlägningsprocessen, så att bostäder, verksamheter och vägar får en ur luftkvalitetssynpunkt lämplig placering i förhållande till varandra skapas en bättre boendemiljö.
- Planförslaget kan med fördel kompletteras med den planerade utvecklingen av cykelvägar för att tydliggöra och underlätta prioritering och tydliggöra i markanvändningskartan hur områden ska kopplas samman med nya gång- och cykelstråk.
- Planförslaget bör lyfta att man ska samverka med Trafikverket för minskad påverkan av luftkvaliteten från det statliga vägnätet.

- Det vore önskvärt om planförslaget kompletterades med ett ställningstagande om att det i områden där det planeras för förtätning är extra viktigt att utreda luftkvaliteten så att en hälsosam och god bebyggd miljö säkerställs.
- Planförslaget bör ta hänsyn till extra känsliga grupper (exempelvis barn och äldre) när man planerar i områden med sämre luftkvalitet genom att ha en riktlinje med en högsta acceptabel nivå.

Fortsatt arbete

Inga rekommendationer och åtgärdsförslag.

7.1.2 Buller

Nuläge och förutsättningar

Buller kan definieras som oönskat ljud och bedömningen av vad som är buller är således individuell. I Sverige utgör trafikbuller den vanligaste källan till bullerstörningar. Men även verksamheter eller andra aktiviteter kan ge upphov till störningar. Buller påverkar människans hälsa och välbefinnande och kan orsaka sömnstörningar och öka risken för att drabbas av exempelvis hjärt- och kärlsjukdomar och diabetes. Att skapa boende- och vistelsemiljöer med bra ljudmiljö är därför en viktig parameter vid planeringen av hälsosamma och attraktiva boendemiljöer.

Bullernivåerna inom kommunen är förhållandevis goda. I tätorterna och då framför allt Norrtälje stad förekommer viss bullerstörning enligt kommunens egen registrering av klagomål³. Bil-, flyg- och båttrafik genererar omgivningsbuller inom kommunen. Även försvarets verksamhet i skärgården ger bullerstörningar.

Det är i första hand genomfartstrafiken i tätorter som orsakar höga ljudnivåer. Det mest bullerstörda området i kommunen är utmed E18 öster om Frötuna kyrka, som har stor andel tung trafik till Kapellskär. Även fartygstrafiken vid Furusund och Köpmanholm kan vara störande. Trafikmängderna och därmed bullernivåerna är ofta som störst under sommarhalvåret på grund av ett stort antal besökande och sommargäster. Vid Väddö skjutfält förekommer militär verksamhet i form av skjutning och målflygning, vilket innebär störningar för omgivningen.

Ett stort område kring Arlanda flygplats berörs av buller från flygtrafiken. Närtuna och Gottröra berörs av ekvivalenta ljudnivåer som överstiger flygbullernivån (FBN) 55 dBA. Norr därom överskrids maximalbullernivåerna om 70 dBA.

Mellingeholms flygplats ger bullerpåverkan i den södra delen av Norrtälje stad och strax utanför stadens södra gräns. Flygplatsen fyller en viktig lokal och regional funktion. Framför allt för beredskapsflyg såsom sjöräddning och kustbevakning, men även för sportflyg. Bergtakter medför störningar i form av buller, damm och transporter.

Kommunen har fyra stora orörda natur- och rekreationsområden som utgör sammanhängande tysta områden. Områdena är av regionalt intresse och viktiga för ekologiska funktioner och den biologiska mångfalden samt utgör tysta områden för rekreation och friluftsliv. Det saknas en kartläggning av tysta områden med en ljudnivå under 40 - 45 db ekv, det är möjligt att det finns fler än fyra sådana områden.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Enligt rådande förordning om trafikbuller vid bostadsbyggnader (2015:216) bör buller från spårtrafik och vägar inte överskrida 60 dBA ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad, och 50 dBA ekvivalent ljudnivå samt 70 dBA maximal ljudnivå vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden. För bostadsbyggnader om högst 35 kvadratmeter är riktvärdet för

³ Kommunen får in många klagomål på buller i Norrtälje stad, särskilt kring Vätövägen, Drottning Kristinas väg, Flygfältet och Sportcentrum.

ekvivalentnivån vid fasad i stället 65 dBA (regler om maxvärde saknas). Reglerna tillämpas vid ny bebyggelse, nya detaljplaner och bygglov. För äldre och befintlig bebyggelse kan andra riktvärden gälla utifrån de regler som gällde vid tidpunkten för byggande.

Vid åtgärder på järnvägar eller andra spåraneläggningar avser riktvärdet för buller utomhus 55 dB(A) ekvivalentnivå vid uteplats och 60 dB(A) ekvivalentnivå i bostadsområdet i övrigt.

Tystnaden är en viktig resurs som bedöms bli en bristvara i framtiden. Stora opåverkade områden ska enligt miljöbalken 3 kap 2§ så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan påverka områdenas karaktär.

Planförslagets konsekvenser

Då befolkningen i Norrtälje kommun antas öka i framtiden, kommer sannolikt även trafiken, och med den även bullerpåverkan att öka. Den framtida trafikökningen från de utpekade utvecklingsområdena är inte beräknad. Bebyggelse som föreslås nära trafikerade vägar kan leda till bullerexponerade bostäder. Åtgärder bedöms kunna genomföras och säkerställas i kommande detaljplaner, varför ingen negativ påverkan bedöms uppstå.

Planförslaget lyfter att man ska eftersträva en så god ljudmiljö som möjligt på offentliga platser såsom torg, parker och naturområden, samt vid planering av nya bostäder, skolor och förskolor. Planen anger att bullernivån på förskolors och skolors utemiljö som är avsedda för lek, rekreation och pedagogisk verksamhet ska uppgå till högst 50 dBA ekvivalent ljudnivå dagtid. Det saknas dock resonemang och en högsta bullernivå som ska accepteras för andra känsliga grupper. Vidare ska kommunen om möjligt planera och utforma ny bebyggelse så att befintliga bostäder ges en minskad bullernivå samt att bulleralstrade verksamheter i anslutning till bostäder ska undvikas.

De föreslagna verksamhetsområdena kan leda till viss ökad bullerpåverkan. Hur stor påverkan blir beror i slutändan på vilken typ av verksamhet som tillkommer. Påverkan från enskilda störande verksamheter kan regleras genom miljötillstånd.

Ingen av de föreslagna utvecklingsområdena berör de utpekade tysta områden, varför inga konflikter bedöms uppstå. Planförslaget lyfter att kommunen ska ha en restriktiv hållning mot etableringar som kan medföra buller i tysta områden, vilket bedöms som positivt. Tre av de tysta områdena ligger intill kommungränsen. Det är därför viktigt att beakta eventuella mellankommunala intressekonflikter för att kunna värna om tystnaden i framtiden.

Som utgångspunkt vid lokalisering av nya bebyggelseområden, har kommunen bland annat prioriterat lägen i nära anslutning till kollektivtrafik. Genom att stärka möjligheterna till att åka kollektivt samt öka möjligheten för att gå eller cykla, kan påverkan från kortare bilresor inom kommunen minskas. Dock beror potentialen av att minska biltrafiken påverkan bland annat på hur transportbehovet, kollektivtrafiken och elektrifieringen av fordonsflottan, samt dess infrastruktur, utvecklas. Hur trafikmängderna kommer att utvecklas fram till år 2050 är inte känt.

Planförslaget saknar resonemang kring eventuella målkonflikter. Det bedöms finnas en risk för målkonflikter och att bullerproblematiken åsidosätts då planförslaget lyfter att man ska utveckla i kollektivtrafiknära lägen vilket ofta är bullerstörda miljöer.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra varken positiva eller negativa konsekvenser för aspekten buller. Bedömningen baseras främst på att Norrtälje kommun utgör en landsbygdskommun och att den utveckling som planförslaget medger inte bedöms försämra bullersituationen. Det bedöms dock finnas en risk för att negativa konsekvenser uppstår lokalt i vissa delar av kommunen där det exempelvis planeras för förtätning. Planförslagets eventuella påverkan på miljökvalitetsnormerna kan inte bedömas eftersom den framtida trafikökningen från de utpekade utvecklingsområdena inte är beräknad samt att mer precis lokalisering av bebyggelse och utformning av gaturummet inte heller är fastslagen.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

Planförslaget

- Översiktsplanen bör kompletteras med ett generellt ställningstagande om att exploatering i närheten av vägar med hög trafikintensitet bör föregås av en bullerutredning.
- Tydliggör riktlinjer som markerar en kommunövergripande lägstanivå vid all planering där man initialt misstänker att buller kan vara en betydande miljöaspekt.
- Utveckla bullerkapitlet med resonemang om potentiella målkonflikter.
- Planförslaget bör ta hänsyn till andra extra känsliga grupper och i riktlinjer inkludera en högsta bullernivå som ska accepteras för även dessa.
- Det bör finnas en riktlinje som lyfter att det är viktigt att ha en dialog med Trafikverket rörande bullerstörningar från det statliga vägnätet.

Fortsatt arbete

- Kommunen bör ta fram en övergripande bullerkartläggning som kan användas som underlag i framtida planering för att säkerställa en hälsosam och god bebyggd miljö. Underlaget kan redovisa bullerutsatta områden där ny bostadsbebyggelse bör undvikas.

7.2 TRYGGHET OCH TILLGÄNGLIGHET

I det här avsnittet bedöms hur väl översiktsplanen förväntas bidra till en utveckling som skapar tryggare samhällen och platser samt hur tillgänglighet behandlas. Tillgänglighet utifrån ett socialt perspektiv handlar om att människors vardagliga rutiner och aktiviteter blir utgångspunkt i planeringen. För att det praktiska vardagslivet ska fungera måste det vara lätt att nå, och röra sig mellan, olika målpunkter i vardagen. Det handlar exempelvis om tillgången till olika färdmedelsalternativ, lokalisering och utformning av service och offentliga miljöer. Eftersom människor är olika och har olika förutsättningar måste tillgänglighet och trygghet ses både ur ett individuellt och relationellt perspektiv. Funktionsvariation, olika åldrar, kön, socioekonomiska förhållanden m.m. som påverkar individers upplevelse av trygghet och rörelsemöjligheter måste beaktas i planeringen. Aspekter som inkluderas är tillgång till trygga offentliga rum, trygga kopplingar och stråk och tillgänglighetsanpassningar i samhället i stort.

Nuläge och förutsättningar

Norrtälje kommun har en trygghets- och säkerhetsstrategi från 2021 som ska bidra till att kommunens trygghets- och säkerhetsarbete genomförs på ett målinriktat, systematiskt och effektivt sätt. Strategins innehåll ska möjliggöra ökad mätbarhet och ligga till grund för prioriteringar av inriktningsmål inför det årliga arbetet med Mål och budget och nämndernas verksamhetsplaner. Strategin verkar också långsiktigt vägledande för planeringsarbetet med kommunens översiktsplan.

Polisens trygghetsundersökning från 2020 visar på att den upplevda tryggheten i Norrtälje kommun är högre än de genomsnittliga nivåerna för regionen. 71 procent av Norrtäljeborna svarade att de känner sig antingen ganska trygga eller mycket trygga. Snittet för hela Stockholmsregionen på den frågan är 66 procent. Åtta procent av kommunens invånare uppgav att de kände sig ganska eller mycket otrygga på kvällarna, medan 8 procent uppgav att de inte alls går ut på kvällen ensam på grund av otrygghet. Hallstavik sticker dock ut när det kommer till den upplevda förekomsten av berusade personer och personer påverkade av narkotika på allmän plats. I såväl de norra som de södra delarna

av Norrtälje stad samt i Hallstavik upplever omkring 60 procent av de tillfrågade att det finns mörka områden samt områden som är dåligt belysta.

I nuläget saknas underlag som tydliggör hur den upplevda otryggheten varierar mellan olika stadsdelar och vad otryggheten beror på i kommunen.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Bedömningen av trygghet består i att titta på om särskilt otrygga platser identifierats och hur dessa omhändertas eller åtgärdas genom planen. Även om viktiga stråk och kopplingar lyfts i förhållande till trygghetsskapande insatser och målpunkter. Planförslagets bedöms även utifrån hur tillgänglighetsanpassningar inkluderas i den planerade utvecklingen.

Enligt målet för funktionshinderspolitiken ska den fysiska planeringen bidra till att bygga städer och samhällen utifrån principen om universell utformning. Städer och stadsmiljöer ska utformas så att det i största möjliga mån kan användas av alla.

Förslaget bedöms även utifrån Folkhälsomål med fokus på mål 5 samt globala målen med fokus på mål 5 (jämnhet), 10 (minskad ojämlikhet), 11 (hållbara städer och samhällen) och 16 (fredliga och inkluderande samhällen).

Planförslagets konsekvenser

I planförslagets utvecklingsinriktning lyfts att trygga, hälsosamma och attraktiva miljöer ska vara ledord vid planläggning av ny sammanhållen bebyggelse, vilket bedöms som positivt. Enligt planförslaget ska man planera för en sammanhållen bebyggelseutveckling i kommunens olika orter för att skapa sammanhängande stråk och hålla samman ortens delar, vilket bedöms som positivt. Vidare lyfts det att man ska skapa gena, trygga, säkra och sammanhängande gång- och cykelnät. Det framgår dock inte vilka gång- och cykelstråk som är prioriterade och i behov av trygghets och säkerhetsskapande insatser.

I Ortsbeskrivningen för Hallstavik finns det ett ställningstagande som lyfter att platsen ska utvecklas så att den får högre stadskvaliteter med trygga och trevliga stråk. För övriga orter saknas sådana ställningstaganden.

Då det saknas underlag kring vilka specifika platser eller områden som har problematik med trygghet, är det svårt att bedöma exakt vilka trygghetsskapande åtgärder det finns ett faktiskt behov av, och huruvida de åtgärder och ambitioner som lyfts i planförslaget kommer ge effekt. Ifall det inte bedöms finnas några otrygga platser bör planförslaget lyfta det.

Det är viktigt att tillgänglighetsfrågan får hög prioritet, vid efterföljande planering bör tillgänglighetsperspektivet ingå i samtliga steg i plan- och byggprocessen. Planförslaget bör kompletteras med kopplingar till funktionshinderpolitiken och ta ett helhetsgrepp om att samhället ska vara universellt utformat. En universellt utformad miljö utgår från den mänskliga mångfalden och är oftast till nytta för alla. I dagsläget hanteras tillgänglighet till viss del i planförslaget, det är dock utspitt och ett helhetsgrepp kring frågan saknas. Det lyfts bland annat att det, för människor med begränsad rörelse- och kognitiv förmåga, är viktigt med närhet till tillgängliga grönområden. Vidare lyfter planförslaget att utemiljöer behöver vara varierade och med olika karaktärer för att bjuda in till olika typer av aktiviteter, rörelse och lek.

Planförslaget saknar ett helhetsgrepp kring tillgänglighet för olika grupper (ålder, kön, socioekonomi osv.). Det finns vissa skrivelser som ändå bedöms bidra till en god planering med avseende på tillgänglighet för olika grupper. Bland annat nämner planförslaget att det ska finnas en variation och bredd av aktiviteter och mötesplatser som kan tilltala många. Möjligheter för barn och äldre att ha en aktiv fritid ska särskilt prioriteras. Vidare lyfts att lek miljöer och platser för spontanidrott ska planeras i

närhet till barns boendemiljöer vilket bedöms som positivt eftersom det ökar tillgängligheten. Kultur- och fritidsanläggningar bör lokaliseras nära bostäder och skolor för att fungera som attraktiva lokala mötesplatser. Samt att områden för fritid- och idrott enkelt ska kunna nås med kollektivtrafik och via gång- och cykelvägar. Tillgängligheten till natur- och rekreationsområden genom kollektivtrafik, vandrings- cykel- och kanotleder med mera ska även förbättras. Det bedöms som positivt att särskilda bostäder så som vård- och omsorgsbostäder, trygghetsboenden, gruppboende och servicebostäder ska interageras med övrig bebyggelse i närheten av kollektivtrafik och service.

Olika gruppers behov och efterfrågan kopplat till bostäder lyfts i planförslaget, vilket bedöms som positivt. Kopplat till andra målområden, så som exempelvis service och fritidsaktiviteter, saknas ett resonemang kring olika gruppers behov.

Enligt planförslaget ska det tillkomma service i landsbygdsnoderna och i kommundelscentrum vilket bedöms som positivt, eftersom det även är där majoriteten bebyggelsen ska koncentreras till. I dessa områden finns även god tillgänglighet till kollektivtrafik.

Trots strategier kring att utveckling främst ska ske i befintliga bebyggelsemiljöer med tillgång till service, kommer transporter i stora delar av kommunen fortsatt vara beroende av bil. Genom att kompletterande bebyggelse kan ske i hela kommunen finns viss risk att utmaningarna med att tillgodose tillgänglighet på landsbygden kvarstår.

I planförslagets riktlinjer kopplat till gestaltad livsmiljö lyfts att barns behov ska prioriteras i avvägning mellan olika intressen. Vidare ska man planera för ökad täthet och funktionsblandning i centrumnära och kollektivtrafikhärlägen. En god arkitektonisk och konstnärlig gestaltning av allmänplatsmark och kvartersmark ska främjas. Offentliga rum ska utformas så de bli attraktiva och flexibla. Dessa riktlinjer bör kompletteras med både trygghets- och tillgänglighetsaspekten.

För att öka både trygghet och tillgänglighet behöver man inkludera både befintliga och nya miljöer. Att på olika sätt involvera kommuninvånare och nyttja deras unika lokalkunskap bedöms vara en mycket bra metod för att öka trygghet och trivsel i kommunen. Att bjuda in till delaktighet kan även skapa ett engagemang hos lokalinvånare som stärker den lokala identiteten och känslan av tillhörighet till sin hemort. Sammantaget bedöms planförslaget medföra små positiva konsekvenser kopplat till aspekten trygghet och tillgänglighet. Det finns till viss del bra riktlinjer som berör aspekterna trygghet och tillgänglighet, det finns dock potential för ett mer helhetsgrepp kring frågorna och möjlighet till större positiva konsekvenser. Det finns även en risk för att tillgängligheten blir sämre när man tillåter en spridd bebyggelse på landsbygden.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

Planförslaget

- Planförslaget bör lyfta att man ska utforma samhället universellt.
- Förtydliga var det finns behov av extra fokus på trygghetsskapande åtgärder.
- Både befintliga och nya miljöer behöver inkluderas i arbetet med att öka trygghet och tillgänglighet.
- Tydliggör vilka gång- och cykelstråk som är prioriterade och i behov av trygghets- och säkerhetsskapande insatser.
- Lyft olika gruppers behov och efterfrågan kopplat till olika målområden, exempelvis service och fritidsaktiviteter.
- Komplettera riktlinjerna under *Gestaltad livsmiljö* med trygghets- och tillgänglighetsaspekten.

Fortsatt arbete

- Ta fram underlag och kartlägg var otrygga platser finns och hur dessa kan åtgärdas.

7.3 HÅLLBART VARDAGSLIV OCH LEVANDE SAMHÄLLEN

I det här avsnittet bedöms hur väl översiktsplanen förväntas bidra till en utveckling som skapar goda förutsättningar för ett fungerande vardagsliv och levande samhällen. Det handlar till mångt och mycket om en god tillgång till kommersiell och offentlig service, arbetsplatser, områden för rekreation och platser som ger möjlighet till en meningsfull fritid. Det måste också vara lätt att nå, och röra sig mellan, olika målpunkter i vardagen för att vardagslivet ska fungera. Aspekter som inkluderas är bland annat tillgång till viktiga målpunkter i vardagen, kommunal service, närhet och tillgång till park och rekreativa miljöer samt tillgång till kollektivtrafik.

Nuläge och förutsättningar

Kommunen sträcker sig över en stor yta vilket resulterar i att det är långa avstånd mellan olika målpunkter i vardagen. En tredjedel av Norrtäljes befolkning bor på landsbygden och en stor del av befolkningen är bilberoende på grund av de långa avstånden. År 2020 fanns det 27 tätorter enligt SCB i kommunen samtidigt är landsbygden expansiv och det finns ett stort antal småorter utöver tätorterna.

I kommunen finns totalt 69 förskolor, varav 32 i kommunal regi. Totalt erbjuds ca 3 200 förskoleplatser, varav nästan hälften i Norrtälje stad med omnejd. Det finns totalt 33 grundskolor, varav 25 i kommunal regi. Totalt erbjuds nästan 8 000 grundskoleplatser, varav nästan hälften i Norrtälje stad med omnejd. Det finns fyra gymnasieskolor, två gymnasiesärskolor samt vuxenutbildning. Totalt erbjuds nästan 2 000 utbildningsplatser, varav hälften i kommunal regi.

I kommunen finns många kultur- och fritidsanläggningar. Bland annat över 30 badplatser, 26 sport- och gymnastiksal, 21 friluftsanläggningar, 14 idrottsanläggningar, nio bibliotek, sju kulturfastigheter, sex bollplaner, fem campingar, fyra samlingslokaler, två gästhamnar, många bryggor, ett sportcentrum, en ungdomsgård, en aula, en boulebana och en utomhusscen.

Serviceutbudet är främst lokaliserat till de större tätorterna som Norrtälje stad, Rimbo och Hallstavik. I småorterna är serviceutbudet lågt.

Den rika tillgången till natur, vatten och skärgård samt småstadskänslan är stora tillgångar sett till kommuninvånarnas rekreativmöjligheter och tillgång till en meningsfull fritid. På grund av kommunens geografiska storlek och att den på sina håll är glesbefolkad finns det ingen ort där avståndet till grönska och natur är betydande.

Kommunens stora yta är en utmaning kopplat till transporter. Kollektivtrafiken till och från Norrtälje kommun består idag av busstrafik. Norrtälje kommun har totalt cirka 30 busslinjer inom kommunen samt till/från kommunen. Kollektivtrafikförbindelserna är ofta begränsade i kommunen. Inom och mellan de större orterna såsom Norrtälje stad och Rimbo finns relativt goda bussförbindelser med exempelvis Stockholm, Uppsala och Arlanda. I de mindre orterna i kommunen är dock invånarna i stor utsträckning beroende av bil för sina vardagssysslor.

Framkomligheten med cykel är i nuläget en utmaning för kommunen. I stora delar av kommunen saknas helt gång- och cykelvägar vilket gör att cyklister och gångtrafikanter är förpassade till vägrenen.

Kommunen har två riksintressen för friluftslivet enligt 3 kap 6 § MB och ett område som utgör riksintresse för det rörliga friluftslivet och turismen enligt 4 kap 2 § MB, se det *digitala planförslaget* för att se områdenas utbredning.

Trafikverket har pekat ut vissa vägar, järnvägar, hamnar, sjöfarter och flygplatser som utgör riksintresse för kommunikationer, se det *digitala planförslaget* för att se områdenas utbredning. Dessa

skyddas enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. De vägar som utgör riksintresse för kommunikation i kommunen är E18 och riksväg 77. Hargshamnsbanan till Hallstavik är en järnväg som utgör riksintresse för kommunikation. Hamnen i Kapellskär är även ett riksintresse. Arlanda och Uppsala flygplats påverkansområden sträcker sig in i kommunen. Farlederna 502, 504, 505, 506, 508, 565, 571, 573, 575, 591 och 5054 utgör riksintresse för sjöfarten.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Som grund för bedömningen av *Hållbart vardagsliv och levande samhällen* inkluderas bland annat aspekter som målpunkter i vardagen som skolor, förskolor och grönområden i förhållande till hållbara resealternativ och bostäder, både sett det till befintliga beståndet men även i förhållande till vad som planeras och vilka utmaningar som översiktsplanen lyfter i nulägesbeskrivningen. Mer konkret analyseras planförslaget utifrån om till exempel Boverkets rekommendationer för tillgänglighet till bostadsnära natur efterföljs och inkluderas, Boverkets riktlinjer i *Planera för rörelse!* och *Friyta för lek och utevistelse för förskolor och skolor* samt hur väl förslaget förväntas bidra till PBL 1 kap 1 § och 2 kap. 3 § p 2. Även Folkhälsomål, med fokus på mål 5, samt globala målen med fokus på mål 2, 4, 5, 10 och 11, inkluderas i bedömningen.

Planförslagets konsekvenser

I flera av de strategier som presenteras i översiktsplanens utvecklingsinriktning lyfts viktiga prioriteringar som har bäring på människors vardagsliv. Bland annat ska utbyggnad av nya bostäder gå hand i hand med utbyggnad av samhällsservice och andra bostadsnära funktioner. Det innebär både att prioritera utbyggnad av bostäder där det redan idag finns tillgång till samhällsservice och att samhällsservicen ska byggas ut i takt med befolkningsutvecklingen. Utvecklingsinriktningarna lyfter också vikten av ett gott företagsklimat och goda förutsättningar för näringslivet för att möjliggöra för nya arbetstillfällen. Samt att lokalisering av personal- och besöksintensiva verksamheter ska tillkomma i goda kollektivtrafiklägen.

Den huvudsakliga bebyggelseutvecklingen ska ske i Norrtälje stad samt Rimbo och Hallstavik som är utpekade kommundelscentrum. Planen pekar också ut Älmsta och Bergshamra som landsbygdsnoder där en mer omfattande bebyggelseutveckling ska ske för att möjliggöra ett förbättrat underlag för kommersiell och offentlig service.

Byar och mindre orter ska utvecklas utifrån sina respektive förutsättningar. Det understryks att det behöver finnas en godtagbar tillgång till service- och infrastruktur för att släppa fram den typen av utveckling med särskild vikt på tillgång till bredband, kollektivtrafik och gång- och cykelvägar. Vad som menas med godtagbar service förtydligas inte. För behov av service hänvisar planen till kommunens strategiska lokalförsörjningsplan som legat till grund för strategierna och riktlinjerna i översiktsplanen.

Översiktsplanen lyfter att ett gent och sammanhängande gång- och cykelvägnät ska prioriteras i kommunens orter och att kommunen ska verka för utökad kollektivtrafik i stråk mot Hallstavik, Älmsta, Bergshamra och Rådmansölandet samt verka för en förlängning av Roslagsbanan till Rimbo. Översiktsplanen pekar ut flertalet riktlinjer för att förbättra förutsättningarna för gång- och cykel bland annat genom åtgärder i orternas gång- och cykelvägnät. Detta bedöms överlag som positivt samtidigt som det inte är tydligt var och hur dessa åtgärder ska genomföras. Den planerade utbyggnaden av cykelvägnätet kan med fördel markerades ut på mark- och vattenanvändningskartan.

Samhällsservice såsom förskolor, skolor, äldreboende med mera ska byggas ut i takt med befolkningsutvecklingen i framför allt centralorten, kommundelscentrum och landsbygdsnoder. Det bedöms som positivt. Planen pekar särskilt ut att förskolor, grundskolor, gymnasieskolor och övriga utbildningsinstanser ska lokaliseras i goda kollektivtrafiklägen. Förskolor bör även lokaliseras i anslutning till park- eller grönområde eller i anslutning till en gång- och cykelväg till ett grönområde.

Detta bedöms på ett positivt sätt bidra till möjligheterna för ett hållbart vardagsliv, då tillgängligheten ökar för barn och unga att själva ta sig till och från skolan.

Planen styr inte utvecklingen på landsbygden till särskilda områden eller noder exempelvis till landsbygdsnodernas omland. Detta medför att man tappar ett viktigt instrument som skulle kunna möjliggöra för ytterligare service på landsbygden då en befolkningsökning i landsbygdsnodernas omland skulle kunna bidra till underlag för utökad service i dessa.

Tillgång till grönytor för rekreation är en viktig faktor för ett fungerande vardagsliv och möjlighet till en meningsfull fritid. Översiktsplanen lyfter att tillgången till bostadsnära natur och större naturområden med fridfulla och tysta miljöer ska värnas såväl i tätort som på landsbygd. Enligt planförslaget ska man planera för att park- eller grönområden ska finnas inom 300 meter från bostadsområde och i nära anslutning till äldreboende, förskolor och grundskolor. Kommunen ska verka för att andelen skyddad natur ökar samt förbättra tillgängligheten till natur- och rekreationsområden genom kollektivtrafik, vandrings-, cykel- och kanotleder. Detta bedöms verka för ökade möjligheter till rekreation i vardagen. Då varken områden som klassas som bostadsnära natur eller tysta områden finns utpekade i markanvändningskarta eller hänsynskarta finns risk att dessa inte kommer att värnas i den efterföljande planeringen.

Enligt planförslaget ska Boverkets riktvärden om friytor och ljudnivåer användas som huvudregel vid förskolor och skolor. Boverket rekommenderar att friytan uppgår till minst 40 kvadratmeter per barn i förskolan och minst 30 kvadratmeter per barn i grundskolan. De rekommenderar även att minsta sammanhängande friyta ska vara 3 000 kvadratmeter. Närbelägen park eller naturområde ska inte ses som ett skäl att minska skolgårdens friyta utan utgör en extra kvalitet för barnen och skolverksamheten. Bullernivån på förskolors och skolors utemiljö som är avsedda för lek, rekreation och pedagogisk verksamhet ska uppgå till max 50 dBA ekvivalent ljudnivå dagtid. Man ska även planera för förskolor i flera plan i Norrtälje, Rimbo och Hallstavik för att underlätta planeringen av friytor. Det bedöms som mycket positivt att planen genom tydliga riktlinjer med måttangivelser för avstånd till park- och grönområde från bostaden, riktlinjer i enlighet med Boverkets rekommendationer för friyta för skol- och förskolegårdar samt att riktlinje kopplad till bullernivåer för rekreativa och pedagogiska miljöer. Planförslaget saknar dock riktlinjer för avstånd till andra rekreativa kvaliteter så som stadsdelsparker, närparker, mindre fickparker och lekplatser.

Planförslaget lyfter att det i kommunen ska finnas en variation och bredd av aktiviteter och mötesplatser som kan tilltala många samt att möjligheten för barn och äldre att ha en aktiv fritid ska prioriteras, däribland cykelspår, bibliotek, spontanidrottsplatser, friluftsgårdar och kommunala badplatser. Vidare lyfts att utbudet av verksamhetslokaler behöver utvecklas och breddas i takt med befolkningsutvecklingen. Det bedöms som positivt att kommunen lyfter vilka satsningar som behöver genomföras och att de behöver samverka med andra aktörer och kommuner.

Enligt planförslaget kommer det att behövas fler kultur- och fritidsanläggningar i framtiden för att möta den ökade befolkningen. Idrottshallar och konstgräsplaner ges som exempel. Planen pekar ut att dessa bör lokaliseras nära bostäder och skolor för att fungera som attraktiva lokala mötesplatser samt ska kunna nås enkelt med kollektivtrafik och via gång- och cykelvägar. Mark behöver reserveras i strategiska lägen, då dessa anläggningar ofta är yrkrävande och måste finnas i eller i närheten av de större tätorterna för att vara tillgängliga för många.

Planförslaget medger utveckling i flertalet områden som utgör riksintresse för friluftslivet och/eller det rörliga friluftslivet. Det rör sig bland annat om Arholma, Älmsta, Hallstavik, Kapellskär och Mora. Värdet för friluftslivet ligger i de höga naturvärdena, orördheten samt den goda tillgången på naturhamnar. Vid utveckling av tätorter och det lokala näringslivet inom riksintresse för rörligt friluftsliv ska allmän lämplighetsbedömning enligt 2 kap. plan- och bygglagen tillämpas på samma sätt som i

resten av kommunen. Tillgång på dricksvatten och förutsättningar att anordna en hållbar VA-lösning ska alltid säkerställas. Då områdena som ska bebyggas är relativt små i förhållande till riksintresset samt att det är positivt att bibehålla en levande skärgård bedöms intrånget inte påverka riksintresset negativt.

Utvecklingen i planförslaget bedöms inte stå i konflikt med riksintresse för det rörliga friluftslivet, vilket bedöms som positivt.

Sammanfattningsvis medför planförslaget en tätare bebyggelsestruktur samt förbättrad tillgång till service i närområdet i Norrtälje stad, Rimbo och Hallstavik samt i landsbygdsnoderna vilket i kombination med hållbara resealternativ skapar förbättrade förutsättningar för ett hållbart vardagsliv och levande samhälle. På en övergripande nivå har planen ett stort fokus på att främja hållbara resor genom fokus på utveckling av tillgång till kollektivtrafik och utveckling av gång- och cykelvägnätet. Lokalisering av både offentlig service, personal- och besöksintensiva verksamheter samt ytor och lokaler för fritidsutövande ska prioriteras i goda lägen för kollektiv-, gång- och cykeltrafik.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra förbättrad tillgång till offentlig och kommersiell service, en ökad andel arbetsplatser, fortsatt god tillgång till närnatur för rekreation och förbättrade möjligheter att transportera sig med kollektiv-, gång-, och cykeltrafik vilket medför små positiva konsekvenser för möjligheten till ett hållbart vardagsliv och levande samhällen i jämförelse med nuläget.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

Planförslaget:

- Förtydliga planförslaget med avståndsangivelser för närhet till lekplats från bostaden, större sammanhängande grönområde, närhet till grundläggande/gotagbar service.
- Översiktsplanen skulle med fördel kunna peka ut omlandet runt vissa orter, exempelvis landsbygdsnoderna, där förutsättningarna medger en mer spridd bostadsbebyggelse på landsbygden för att möjliggöra för ett ökat befolkningsunderlag för dessa orter att utveckla ytterligare offentlig och kommersiell service.
- Komplettera planförslaget med att peka ut avstånd för andra typer av rekreativa kvaliteter så som stadsdelsparker, närparker, mindre fickparker och lekplatser.
- För att ge tydligare vägledning i den kommande planeringen bör områden som klassas som bostadsnärnatur och tysta områden, som särskilt bör värnas i efterföljande planering, markeras ut i markanvändningskartan/hänsynskartan.
- Reservera mark i strategiska lägen i eller i närheten av tätorterna för ytkrävande kultur- och fritidsanläggningar.

Fortsatt arbete

- Ta fram vidare underlag så som brist och tillgångsanalys för viktig samhällsservice, tillgång till park/lekyta m.m.

7.4 INKLUDERING OCH SOCIAL SAMMANHÅLLNING

I det här avsnittet bedöms hur väl översiktsplanen förväntas bidra till en utveckling som tar hänsyn till olika områdens värden och identitet men också om planen bidrar till att överbrygga barriärer, kopplar samman olika områden och strävar efter en sammanhållen och inkluderande kommun. Aspekter som inkluderas är bland annat barriärer, bebyggelsestruktur och lokalisering av mötesplatser. Även hur processen har tagit hänsyn till dialog och samverkan mellan medborgare, kommun och andra aktörer.

Nuläge och förutsättningar

Kommunen är geografiskt sett stor och har långa avstånd mellan orterna. Kommunens storlek och utbredning av lands- och glesbygd leder till utmaningar kopplade till rörlighet och att koppla samman orter och områden. Ungefär en tredjedel av kommunens befolkning bor på landsbygden. Bristfälliga kopplingar för gång, cykel och kollektivtrafik skapar utmaningar för inkludering och social sammanhållning och möjligheten att länka samman områden.

Kommunen har ett fördelaktigt läge med bland annat E18 som både ger bra möjligheter för invånarna att resa enkelt med bil och förenklar företagets transporter. Närhet till Arlanda ger goda möjligheter till förbindelser med Sverige och världen. Fysiska barriärer är inte kartlagda i kommunen men kan tänkas främst bestå av de stora vägarna E18, väg 77 och väg 76.

En stor utmaning för kommunen är den åldrande befolkningen. En ökad andel äldre ger en högre försörjningskvot och stora utmaningar för service och sjukvård.

Enligt Segregationsbarometern har kommunen ett ojämlikhetsindex på 26,1⁴ vilket är lägre än för både Stockholms (45.0) och Uppsala län (38.0) som är bland de mest segregerade länen i landet. Ojämlikhetsindexet är ett mått på skillnader i bosättningsmönster mellan olika socioekonomiska grupper och mäter graden av segregation. Ojämlikhetsindexet är ett mått på ojämnheter som i Segregationsbarometern betyder att olika socioekonomiska grupper är fördelade så att exempelvis vissa inkomstgrupper är överrepresenterade i vissa områden och underrepresenterade i andra. Indexet löper på en skala från 0–100 där värdet 0 innebär ingen segregation och värdet 100 innebär total segregation. Ju högre indexvärde, desto mer segregerad är kommunen.

Det finns flertalet områden som klassas som områden med socioekonomiska utmaningar, bland annat Hallstavik tätort och områden i Norrtälje stad. 25,7 procent av befolkningen i Norrtälje kommun bor i socioekonomiskt blandade områden, 60,3 procent av befolkningen bor i områden med goda socioekonomiska förutsättningar och 3,7 procent bor i områden med mycket goda socioekonomiska förhållanden.⁵

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Som grund för bedömningen av *Inkludering och social sammanhållning* ingår bland annat aspekter som om olika områdens behov synliggörs, barriärer och kopplingar i förhållande till tillkommande bebyggelse analyseras och huruvida områden knyts ihop eller inte. I bedömningen analyseras om planförslaget medför barriärer och om befintliga barriärer överbryggas. Vidare analyseras hur tillgången till olika typer av bostäder ser ut. Både i kommunen i stort och inom olika områden. Särskilt bedöms om det planeras det för en variation med hänsyn till den specifika platsens behov och utmaningar. Vidare analyseras hur och om olika typer av områden och olika grupper i samhället beskrivs utifrån dess förutsättningar och behov. Mer konkret bedöms planförslaget även utifrån hur väl förslaget förväntas bidra till PBL 1 kap 1 § och 2 kap. 3 § p 2, Folkhälsomål, med fokus på mål 5 samt globala målen med fokus på mål 10 och mål 11.

Planförslagets konsekvenser

Planens inriktning är att kommunen ska utvecklas i en hållbar takt och ges goda kopplingar till noder i angränsande kommuner och i Östersjöregionen, samt att hela kommunen ska växa och nya bostäder ska tillkomma i attraktiva livsmiljöer med goda pendlingsmöjligheter, samt att övriga orter, landsbygden och skärgården ska kunna utvecklas utifrån sin karaktär och sina förutsättningar.

Majoriteten av de nya bostäderna och utvecklad service planeras i Norrtälje stad, men även i utpekade kommundelscentrum och i landsbygdsnoderna. Planförslaget pekar ut en utveckling för en sammanhållen bebyggelse i kommunens olika orter för att skapa sammanhängande stråk och hålla

⁴ <https://segregationsbarometern.delmos.se/kommun/norrtalje/>

⁵ <https://segregationsbarometern.delmos.se/kommun/norrtalje/>

samma ortens delar, vilket bedöms som positivt. Kommunen är även positiv till utveckling på landsbygden utanför planlagda områden om förutsättningarna så medger, vilket innebär att en stor del av utvecklingen kan komma att ske utanför de utpekade noderna. Planförslaget bereder för en stor överkapacitet i planberedskapen, vilket gör det osäkert var bebyggelsen kommer att tillkomma. Planen medger även en relativt stor andel bostäder som ligger långt ifrån annan bebyggelse och utanför verksamhetsområde för kommunalt VA, exempelvis Lovisedal, Pläng och Malstaby Detta riskerar samlat att urholka den övergripande intentionen om en sammanhållen bebyggelse.

Kommunen strävar efter en god demografisk fördelning och att vända dagens trend av en åldrande befolkning. Endast i ett område, Hallstavik, lyfts behovet av att planera bostäder för en äldre befolkning. Detta kan tänkas vara av betydelse för fler områden. För Hallstavik lyfts även att bostadsbeståndet bör kompletteras med en blandning av boendeformer för att underlätta flyttkedjor och möjligheten att bo kvar i orten under livets olika skeden. Motsvarande riktning eller beskrivning av behov saknas i övriga områden som pekas ut för utveckling. Dock är den bebyggelse som föreslås i övriga områden generellt blandad, vilket är i linje med kommunens ena bostadspolitiska mål, att ny bebyggelse ska komplettera den befintliga. Det finns undantag, där den föreslagna bebyggelsen inte är blandad eller där det inte specificeras, exempelvis vid Mora, Pläng och Arholma.

I övrigt saknas beskrivningar av vilka sociala utmaningar och särskilda behov som föreligger i respektive område och det är därför inte möjligt att bedöma om utvecklingen som sker kan tillgodose behoven. Norrtälje kommun har generellt goda socioekonomiska förutsättningar. Hallstavik skiljer sig från resten av kommunen med större socioekonomiska utmaningar och lägre upplevd trygghet. Detta perspektiv och behov av åtgärder för att motverka detta lyfts inte i översiktsplanen.

I utvecklingsinriktningen ligger fokus på att förstärka kopplingar till angränsande kommuner och Östersjöregionen. Kommunen har en stor utmaning med långa avstånd vilket gör att buss och bil är de vanligaste resealternativen i kommunen.

I riktlinjerna för trafik och mobilitet ska kommunen verka för både förbättrad standard på vägar, en högklassig kollektivtrafik och en förlängning av Roslagsbanan. Kommunen ska skapa gena, trygga, säkra, tidseffektiva och sammanhängande gång- och cykelnät.

Bilen kommer fortsatt ha en viktig roll i Norrtäljes trafiksystem och åtgärder för att förbättra bilens framkomlighet föreslås. Exempelvis pekar planen ut nya dragningar och utvecklad standard för väg 77, 280, 283 och Tulkavägen.

Förstärkt kollektivtrafik föreslås främst genom att förstärka trafiken på befintliga sträckningar, exempelvis föreslås utvecklade stombusslinjer och nya direktbussar mellan tätorterna och viktiga målpunkter utanför kommunen, som Stockholm och Uppsala. För att tillgängliggöra kollektivtrafiken på landsbygden lyfter planförslaget att det exempelvis finns ett behov av att utveckla linjer som trafikerar stora områden, att införa vinkområden, införa anropsstyrd trafik samt att anpassa linjer efter varandra för att underlätta byten i Norrtälje stad, Hallstavik och Älmsta.

Starkt infrastruktur för gång- och cykeltrafik föreslås främst i närheten av och i anslutning till tätorterna, Norrtälje stad, Rimbo och Hallstavik. Skolvägar och andra stråk där barn rör på sig på egen hand ska särskilt prioriteras. Översiktsplanen belyser även särskilt behovet av att utveckla säkra gång och cykelvägar längs de statliga vägarna, samt behov av cykelstråk längs väg 76/283. Planen lyfter även att sammanhängande gång- och cykelvägar bör byggas ut mellan Norrtälje stad och närliggande orter såsom Svanberga, Roslagsbro/Vätö, längs länsväg 276 mot Bergshamra och längs Björnövägen till Frötuna skola. I övrigt föreslås längre sammanhängande stråk för cykel främst i syfte att förbättra för rekreation och cykelturism. Bland annat uttrycker planen en viljeriktning att utveckla banvallen mellan Rimbo och Norrtälje stad som ett viktigt stråk för gång, cykel och rekreation. De kan såklart även användas för pendling, men lokaliseringen av cykelstråk för rekreation och turism riskerar att inte

sammanfalla med pendlingsbehovet. Norrtälje kommun har en kontinuerlig dialog med Region Stockholm och Trafikverket för att anlägga de cykelvägar som kommunen prioriterar vilket är positivt.

För att stärka kopplingar mellan öar i skärgården och mellan öar och fastlandet pekar översiktsplanen ut viktiga replipunkter och bryggor i behov av utveckling. Kommunen belyser ett behov av att bredda upplägget med kärnöar och replipunkter till ett nodsystem så att möjligheten att byta mellan olika färdmedel ökar.

Kommunen ska verka för utökad kollektivtrafik i stråk mot Hallstavik, Älmsta, Bergshamra och Rådmansölandet. Kommunen verkar även för en förlängning av Roslagsbanan till Rimbo för att förkorta restiden från Rimbo till centrala Stockholm, vilket är positivt. Planförslaget avfärdar möjligheten att verka för att Roslagsbanan ska dras vidare till Norrtälje stad då detta inte är konkurrenskraftigt med den befintliga busslinjen. Planen lyfter inte heller andra möjliga stationslägen som skulle kunna förbättra kopplingen mellan områden inom Norrtälje.

I utvecklingskartan pekas viktiga kopplingar mellan noder ut. Inga linjer för transportinfrastruktur pekas ut för förändrad markanvändning men det finns som kategori i löptexten. Vilka stråk som är prioriterade att utveckla för olika trafikslag pekas dock inte ut i utvecklingsinriktning- eller markanvändningskartan utan endast i löptexten. Detta innebär att det är otydligt vilka stråk och kopplingar som är prioriterade att genomföra åtgärder på för förbättrad cykel- gång och kollektivtrafik. Riktlinjer för hur dessa förbättringar ska genomföras saknas i planen.

Det saknas underlag som beskriver om och var barriäreffekter kan utgöra ett problem i kommunen. Planen föreslår heller inga åtgärder för hur de i så fall ska överbryggas.

Norrtäljes identitet beskrivs i planen främst kopplat till Norrtäljes rika, natur- och kulturmiljöer. Identiteten ska stärkas genom att bevara och stärka naturmiljöer och grön infrastruktur. Kulturarvet lyfts som särskilt viktigt för människors tillhörighet och identitet. Det är positivt att det i avsnittet om gestaltad livsmiljö finns en riktlinje som lyder "utgå från platsens förutsättningar, karaktär och identitet" samt att det under avsnittet om barnperspektiv finns en viljeriktning som lyder "nya platser och byggnader ska utformas så att det ger mervärde för kommunens invånare och besökare och så att platsens karaktär och identitet stärks." Det saknas dock en beskrivning av vad denna identitet är i respektive område samt beskrivning om hur detta perspektiv ska säkerställas.

En tidig medborgardialog kring översiktsplanen genomfördes under september-oktober 2021. Syftet var att ta del av hur invånare i kommunen ser på Norrtäljes utveckling till år 2050. Resultatet från medborgardialogen visar vad invånare i Norrtälje kommun uppskattar särskilt i kommunen samt vad de ser kan förbättras till år 2050, vilket sedan har legat till grund för planförslaget. Detta är positivt.

Samråd, dialog och medskapande är viktiga verktyg i den fysiska planeringen för att säkerställa att representanter från olika delar av samhället får göra sig hörda och vara med och påverka utvecklingen. Hur dialog och utökat samråd, utöver det lagstadgade i planprocessen, kan berika planprocessen i kommande planering saknas till stor del i planförslaget och inga riktlinjer för hur detta ska genomföras i den fysiska planeringen finns. Det nämns på ett ställe att barn och unga ska involveras i de planeringsprocesser som de berörs av. Detta är positivt, men översiktsplanen ger ingen vägledning för hur detta ska säkerställas, eller hur det ska säkerställas att alla delar av samhället får vara med i den demokratiska processen.

Planförslaget lyfter på ett ställe dialog och samverkan mellan medborgare, kommun, näringsliv, intresseorganisationer och andra aktörer som viktigt för att främja ett utbyte av kunskap, kompetens och perspektiv. Dialog med regionala aktörer, verksamhetsutövare och myndigheter lyfts som ett viktigt verktyg främst i frågor om infrastruktur. Den lokala kunskapen hos invånare och vikten av inkluderande processer i planprocessen tas inte upp i översiktsplanen. Detta kan innebära att frågan inte prioriteras i kommunens kommande planering och att viktiga grupper inte inkluderas.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära små positiva konsekvenser för inkludering och social sammanhållning i jämförelse med nuläget. Den tillkommande blandade bebyggelsen kan vara ett positivt inslag som ger fler möjlighet att bosätta sig eller stanna kvar i kommunen. Det är positivt att bebyggelsen koncentreras till centralort, kundelscentrum och landsbygdsnoder. I och med planöverberedskapen samt kommunens positiva inställning till bebyggelse utanför planområden, finns det en risk att bebyggelsen blir utspridd samt att det blir en stor utmaning att tillgodose och planera för servicebehovet.

Fokus i översiktsplanen är att förstärka kopplingar till angränsande kommuner men även att förbättra kollektivtrafik och förutsättningar för gång och cykel. Det är dock otydligt i kartan hur och var detta prioriteras. Underlag för att bedöma barriäreffekter i kommunen saknas. Medborgardialog har genomförts inom ramen för översiktsplanen men planen ger vidare ingen vägledning för hur dialog och samrådsprocesser ska genomföras.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

Planförslaget

- Lägg till en riktlinje om att behovet av nya bostäder och service samt hur den tillkommande bebyggelsen på bästa sätt kan komplettera den befintliga bebyggelsen ska utredas.
- Synliggör vilka områden som har sociala utmaningar samt hur dessa utmaningar ska mötas.
- Överväg att ändra beakta till utred i 1a riktlinjen för samhällsservice, så att skrivningen i stället blir: "Bygga ut samhällsservice i takt med befolkningsökningen. Utred behovet av samhällsservice i alla större detaljplanearbeten."
- Tydliggör i utvecklingsinriktnings- och markanvändningskartan vilka kopplingar som ska utvecklas med förbättrad gång- och cykel samt kollektivtrafik.
- Det är viktigt att utreda platsens sociala förutsättningar och identitet. Lägg till i riktlinje att dialoger ska genomföras för att bland annat ta reda på vilka platser som är viktiga för områdets identitet.
- Tydliggör och lyft i planförslaget vikten av delaktighet och dialog i planeringsprocessen. Ta fram riktlinjer och vägledning för hur denna process ska genomföras. Exempelvis att det är viktigt att säkerställa representation från olika grupper i samhället.

Fortsatt arbete

- Ta fram underlag för att kartlägga eventuella sociala utmaningar och särskilda behov som föreligger inom kommunen och dess delområden.
- Ta fram underlag och utred vilken typ och var det finns barriärer i kommunen.

7.5 RISK OCH KLIMATANPASSNING

Risk och säkerhet inom samhällsplanering är ett allmänt begrepp som kan avse en lång rad händelser med mycket varierande allvarlighetsgrad. Begreppet risk avser i detta sammanhang kombinationen av sannolikheten för en händelse och dess konsekvenser. Individrisken är sannolikheten att omkomma för en person som kontinuerligt vistas på en specifik plats, exempelvis på ett visst avstånd från en transportled. Framtidens klimat kommer att skilja sig från dagens. Bland annat förutses ökade nederbörds mängder samt höjda medeltemperaturer. Värmeböljor och kraftig nederbörd bedöms inträffa allt oftare. Såväl nuvarande som tillkommande bostäder och infrastruktur behöver anpassas till klimatförändringens effekter.

Skred sker när en sammanhängande jordmassa kommer i rörelse. Skred förekommer i silt- och lerjordar. Skred kan även inträffa i siltiga eller leriga moräner om moränen är vattenmättad. Vid ett ras rör sig block, stenar, grus- och sandpartiklar fritt. Ras sker i bergväggar, grus- och sandbranter. Den gemensamma nämnaren är att både skred och ras kan inträffa utan förvarning. Den naturliga erosionsprocessen anpassar branter och slänter till ett jämviktsläge. Små förändringar av denna jämvikt kan utlösa skred eller ras. Landhöjningen, klimatet och människans ingrepp i naturen förändrar markens stabilitet. Under årens lopp kan därför säker mark bli osäker. Även denna typ av risker måste hanteras i planeringen.

Nuläge och förutsättningar

SMHI:s klimatanalys för Stockholms län visar att årsmedelnederbörden och förekomsten av kraftiga regn och skyfall kommer att öka med 20–30 procent mot slutet av århundradet. Analysen visar även att årsmedeltemperaturen kommer att öka med 3–5 grader mot slutet av århundradet. Fler och längre värmeböljor kan ge konsekvenser för en stor andel av befolkningen, särskilt för äldre personer. Den fysiska planeringen erbjuder möjligheter till en långsiktig och förebyggande klimatanpassning av bebyggelse och infrastruktur. Samhällsviktiga funktioner som sjukhus, vårdhem, skolor och övergripande infrastruktur är extra viktiga att skydda inför risker som härrör från ett ändrat klimat. VA/avfallsanläggningar, el/telenätanläggningar samt industrier med stor miljöpåverkan är också viktiga att skydda mot översvämning, ras och skred.

Länsstyrelsen i Stockholms län har tagit fram en värmekartläggning baserad på satellitdata som visar högsta uppmätta yttemperatur. Påverkan av värme är som störst i orterna, medan den avtar ju längre ut från staden som man kommer i takt med att bebyggelsens täthet avtar.

Om en utveckling planeras inom områden som i nuläget utgörs av naturmark påverkar det områdets värmereglerande funktion och markens infiltrationskapacitet vilket kan öka risken för värmeöar och översvämning vid kraftiga skyfall.

I Norrtälje är E18, väg 76, väg 77 och väg 280 primärleder för farligt gods. Vid planläggning i närheten av farligt godsleder behöver stor hänsyn tas till frågor som säkerhetsavstånd och evakueringsmöjligheter.

I Norrtälje kommun finns totalt 35 tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter. Två av dessa; NT Holmen papper AB och Svenska Kraftnät Gasturbiner AB, är så kallade A-anläggningar. Resterande 33 är B-anläggningar som bedriver såsom täkter, deponier, lagring av farligt avfall mm. Fem verksamheter i kommunen klassas som Sevesoanläggning enligt den lägre kravnivån. Det finns inga verksamheter som omfattas av den högre kravnivån. Sevesoanläggningar i Norrtälje kommun: Malmens Grus- och bergtäkt, Holmen Paper AB (Hallsta pappersbruk), Roslagskrossen AB, Sand och Grus AB Jehander (Ledinge), Hallstavikkraftverk, Swerock AB.

Enligt Länsstyrelsens kartering av översvämningensrisk vid skyfall finns ett flertal riskområden inom kommunen. Det finns även flertalet lågpunkter inom kommunen.

SGU:s översiktliga underlag över erosionskänsliga strandområden visar förekomst av områden i näst högsta och högsta klassen. Högst eroderbarhet hittas i utsatta lägen i ytterskärgården. Flertalet områden med skredrisk förekommer även i kommunen, främst i närområdet kring sjöar och kust.

Förorenade områden finns framför allt i kommunens större orter, men även utspritt i hela kommunen. De flesta av de förorenade områdena är relaterade till den före detta gruvindustrin men flera kan också härledas till tidigare och pågående verksamhet av massa och pappersindustri, träimpregnering, samt järn-, stål- och manufaktur, plantskolor, ytbehandling av metaller och förorenade sediment. En förändrad markanvändning kan göra att exponering och spridning av föroreningar ändras, vilket i sin tur kan leda till att riskerna ökar. Vid ändrad markanvändning, exploatering, avslutad verksamhet och plan- eller bygglovhantering där det finns risk för förorening är det viktigt att behovet av sanering utreds.

Radon förekommer i dricksvatten i bergborrade brunnar inom hela kommunen. På vissa platser i höga halter. Ingen del av kommunen utgör dock riskområde för radon i dricksvatten. En flygstrålningsmätning som SGU utfört visar att den översta delen av berggrunden/jordarterna kring Hallstavik innehåller förhöjda halter av uran. Det kan medföra risk för förhöjda halter av radon i brunnar och byggnader.

I kommunen finns flertalet skjutfält som har en omgivningspåverkan och krav på hindersfrihet, se det *digitala planförslaget* för att se områdenas utbredning. Dessa skyddas enligt 3 kap. 9 § miljöbalken. Det rör sig om Roten, Väddö, Gisslingsö samt Söderarm skjutfält. I västradelen av kommunen finns även ett påverkansområde från Uppsala flottilflygplats.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Enligt plan- och bygglagen 2 kap 5 § ska risker för människors hälsa och säkerhet beaktas i all planering. All planläggning ska även ta hänsyn till klimataspekter, där klimatanpassning ingår.

Längs transportleder finns rekommenderade säkerhetsavstånd på mellan 25 och 40 meter beroende på vilken typ av transporter som tillåts. Roslagsbanan har ett generellt skyddsavstånd på 25 meter från spårmit. Vid icke stadigvarande vistelse kan i vissa fall ett skyddsavstånd om 10–25 meter från närmaste spår tillämpas.

Planförslagets konsekvenser

Planförslaget avser att anpassa bebyggelsen och infrastrukturen i Norrtälje kommun till ett framtida klimat som är varmare, blötare, torrare och har större säsongsvariationer och skapa ett mer robust samhälle. Klimatanpassning innebär att minimera sårbarheten och förebygga skador som orsakas av ett förändrat klimat avseende skyfall, höjda havsnivåer, höga temperaturer, erosion och skred.

Planförslaget hanterar risken för översvämning genom flertalet riktlinjer. Bland annat ska ny bebyggelse och samhällsfunktioner av betydande vikt placeras längs kusten över nivån 2,7 meter (RH2000) och längs sjöar och vattendrag ovanför nivån för beräknat högsta flöde. Bebyggelsen ska även utformas så att den inte tar skada av ett 100-års regn. Grönska och vattenytor ska interageras i tätbebyggda områden för att kunna omhänderta ökade nederbördsmängder. Vidare ska man minska mängden hårdgjorda ytor och lämpliga ytliga rinnvägar identifieras för att leda vatten vid skyfall till fördröjningsmagasin eller recipient.

En kommunövergripande skyfalls- och lågpunktskartering saknas i dagsläget. Det finns underlag för Rimbo och Norrtälje stad. Det leder till att det är svårt att bedöma risken för översvämningar vid en exploatering utanför dessa orter. Planförslaget saknar vägledning gällande när detaljplanering bör föregås av kartläggningar av översvämningens risk och i vilka områden detta kan vara särskilt angeläget.

I de fördjupade översiktsplanerna för Norrtälje och Rimbo markeras områden för dagvattenhantering ut. Det saknas på en kommunövergripande nivå och det riskerar därmed att finnas en otydlighet kring vilka områden som särskilt ska prioriteras i kommande planering. Lågpunkter och ytor som bedöms som nödvändiga för att skyfallssäkra Norrtälje bör inte planläggas för andra ändamål.

För att hantera värmeböljor avser kommunen integrera grönska och vattenytor i tätbebyggda områden, minska mängden mörka och hårdgjorda ytor, skugga solutsatta fasader och gårdar vid förskolor, skolor och äldreboenden genom trädplanteringar och annan grönska. Riktlinjerna kopplat till klimatanpassning visar på goda intentioner men de bedöms till viss del vara vaga och inte ge tydlig styrning för kommande planering. Exempelvis saknas tydlighet kring hur stor andel icke-hårdgjorda ytor som krävs vid exploatering.

Flertalet av kommunens utvecklingsområden är lokaliserade i anslutning till primära och eller sekundära transportleder för farligt gods. För planläggning som medger en exploatering inom 150 meters avstånd från en farligt gods led ska riskhanteringsprocessen beaktas. Planförslaget lyfter att det saknas anordnande uppställningsplatser för fordon med farligt gods i kommunen utöver

parkeringsytor vid bland annat Kapellskär och Hallsta pappersbruk. Planförslaget har inga riktlinjer som säger att parkeringsytor ska tillkomma och pekar heller inte ut några ytor för parkeringar.

Vid en förändrad markanvändning behöver hänsyn tas till potentiella föroreningar inom området. Kommunen har en handlingsplan för förorenade områden som vägleder arbetet med förorenade områden. Flertalet av de utvecklingsområden som föreslås i planförslaget är lokaliserade på skogs- eller jordbruksmark, vilket medför att risken för konflikt med markföroreningar är begränsad. Det finns dock viss utveckling i eller i nära anslutning till förorenad mark där hänsyn behöver tas.

Enligt planförslaget ska risker kopplat till föroreningar i mark och grundvatten, radon, ras och erosion hanteras tidigt i planeringen. Detta bedöms över lag som positivt, samtidigt saknas tydligare vägledning om var och hur de aspekterna ska hanteras. Det finns en risk att ovannämnda risker inte hanteras fullgott när planförslaget inte pekar ut riskområden samt lyfter vad som ska göras. Under bebyggelseområdena saknas det tydliga ställningstagande om vad som är viktigt att hantera i respektive område, vilket kan leda till att ovannämnda risker inte hanteras tillräckligt bra. Kommunen lyfter att det finns behov av att göra en kartläggning av markradon men ställer inte krav på att det ska tas fram.

Det bedöms som positivt att nya miljöfarliga eller i övrigt störande verksamheter ska samlokaliseras med befintliga verksamheter som kan vara störande för sin omgivning. Vidare lyfter planförslaget att avstånd och utformning av skyddsåtgärder till bostäder ska utredas vid lokalisering av verksamheter som kan vara störande för sin omgivning.

Planförslaget för ett resonemang kring att djurhållning är ett självklart inslag i Norrtäljes landskap och bidrar bland annat till att göra det levande och öppet men samtidigt lyfts de potentiella olägenheterna som kommer av djurhållning. Planförslaget hanterar dessa risker genom att ha en riktlinje som poängterar att olägenheter från djurhållning ska bedömas utifrån förutsättningarna på platsen.

Planförslaget uppmärksammar ett antal risker som behöver hanteras i den planerade utvecklingen i kommunen. Det handlar bland annat om klimatrelaterade risker som ras, skred, översvämning vid skyfall, värmeböljor men också förorenad mark. Det finns generella riktlinjer som understryker att risker ska hanteras tidigt i planeringen, men det saknas tydligare vägledning som förklarar hur och var risker ska hanteras. Sammantaget bedöms planförslaget medföra en risk för att acceptabla risknivåer inte uppnås. Med de rekommendationer och åtgärdsförslag som ges nedan bedöms planförslaget kunna uppnå acceptabla risknivåer.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

Planförslaget

- Planförslaget bör kompletteras med riktlinjer som lyfter att översvämningensrisken ska kartläggas i samband med planläggning och att det speciellt gäller vid exploatering i anslutning till sjöar och vattendrag.
- Planförslaget bör kompletteras med förtydligad riktlinje kopplad till risk ex. Där risker finns utpekade i hänsynslager ska erforderliga utredningar tas fram tidigt i planprocessen för att säkerställa en acceptabel risknivå.
- För att säkerställa att det tillkommer fler parkeringsytor för farligt gods bör planförslaget kompletteras med en riktlinje om att fler parkeringsytor ska tillkomma samt vore det även bra om ytor pekades ut i mark- och vattenanvändningskartan.
- Tydliggör hur och var föroreningar i mark och grundvatten, radon, ras och erosion ska hanteras.
- Tydliggör att utredningar kopplat till markradon alltid ska göras för detaljplaner som avser bostäder eller skola och förskola.
- Ställ krav på att en kartläggning av markradon ska tas fram.

Fortsatt arbete

- Kommunen bör ta fram en klimatanpassningsplan som kan inkludera rekommendationer om lägsta grundläggningsnivå, kopplingar till åtgärdsplan för dagvattenhantering, strategier för ras och skredrisk samt grönstrukturen med ekosystemtjänsten reglering och fördröjning av dagvatten.
- Kommunen bör vidare utreda och avsätta ytor för fördröjnings- och dagvattendammar i hela kommunen, inte bara i Norrtälje stad och Rimbo.

8 EKONOMISKA KONSEKVENSER

8.1 HUSHÅLLNING MED MARK, VATTEN OCH DEN FYSISKA MILJÖN I ÖVRIGT

Vad som är god hushållning med mark och vatten baseras bland annat på miljöbalkens hushållningsbestämmelser. Där anges att företräde ska ges åt sådan markanvändning som medför en hushållning som är god ur allmän synpunkt. Bestämmelserna omfattar bland annat markområden som har värde eller betydelse för jord- och skogsbruk samt utvinning av värdefulla ämnen och material.

Hushållning med mark- och vatten samt den fysiska miljön i övrigt beskrivs är ett av de perspektiv som ska uppmärksammas enligt miljöbalkens bestämmelser om miljöbedömningar. Naturresurser är de råvaror som vi människor kan nyttja från naturen. Dessa resurser kan vara ändliga eller förnyelsebara. Det är dock alltid viktigt att de nyttjas på ett effektivt och miljöanpassat sätt så att de kan nyttjas även av framtida generationer.

Nuläge och förutsättningar

Odlingsbar mark är en begränsad resurs som kan ge livsmedel, energi eller foder. Om jordbruksmarken förvaltas väl kan den generera resurser i tusentals år framöver. I Sverige minskar arealen jordbruksmark succesivt varje år⁶. Norrtälje är en kommun med stora arealer jordbruks- och skogsmark. Cirka 16 procent av landarealen är jordbruksmark och den förekommer utspritt i hela kommunen även i anslutning till tätorterna. Nästan 70 procent av kommunens landyta utgörs av skog. Bebyggelsen är relativt gles och utspridd på landsbygden och mindre orter.

Norrtälje har många grundvattenförekomster och vattenskyddsområden. 23 av grundvattenförekomsterna är även klassade som dricksvattenförekomster, vilket innebär att vattenförekomsten används för dricksvattenuttag på mer än 10 kubikmeter per dygn i snitt eller förser fler än 50 personer med dricksvatten. Flera av dricksvattenresurserna är av regionalt intresse.

Det är brist på grundvatten i stora delar av kommunen, särskilt i kustnära områden. Det påverkar både enskilda brunnar och kommunens förutsättningar att säkerställa tillgång på rent vatten i det kommunala VA-nätet. Kommunen har tagit fram en grundvattentillgångsutredning. Utredningen visar på att det är brist på dricksvatten från små grundvattenmagasin i områden längs kusten där andelen fritidsbebyggelse är stor; i Herräng, Norra Vaddökusten, Norra och sydöstra Vätö, Björknäs, Grovstanäs, Yxlan och Blidö. Bland mindre öar bedöms störst risk för vattenbrist finnas på Norröra, Söderöra, Svartlöga och Rödlöga. Inåt landet finns också några mindre områden med stor risk för vattenbrist; Sättra, området mellan Gottröra och Abrahamsby samt Sjöändan. Bland de stora

⁶ Jordbruksmarkens värden. Jordbruksverket, 2020.

grundvattenmagasinen (där de kommunala vattentäkterna finns) är det framför allt stor risk för vattenbrist eller saltvatteninträngning i Herräng. Ytterligare fyra kommunala vattentäkter har också risk för vattenbrist; Grisslehamn, Edsbro, Södersvik och Blidö. I Edsbro vattentäkt finns det en påtaglig saltvattenpåverkan. Reservvattentäkterna Västra Syninge, Vagndalen och Finsta-Kilen har begränsad marginal. Men då dessa vattentäkter inte används regelbundet och enbart är tänkta att användas under kortare perioder bedöms risken för vattenbrist trots allt som låg där. Två grundvattenmagasin i Lohäradsåsen består till stor del av berg- eller grustäkter. Dessa är därför inte lämpliga att använda som vattentäkter. Enligt den regionala vattenförsörjningsplanen finns det flertalet vattenskyddsområden i kommunen som har behov av revidering.

I Norrtälje kommun finns två områden som utgör riksintresse för yrkesfiske enligt 3 kap. 5§ miljöbalken, se det *digitala planförslaget* för att se områdenas utbredning.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Miljöbalkens bestämmelser om hushållning med mark och vatten ska tillämpas i planeringen. Enligt 2 kap 6 § miljöbalken ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företrädare skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

I 3 kap. 4 § miljöbalken sägs att jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Det är således jord- och skogsbruksnäringen som är av nationellt intresse, inte enbart marken. Skogsmark ska så långt som möjligt skyddas från åtgärder som försvårar rationellt skogsbruk.

Planförslagets konsekvenser

Planförslaget belyser att jordbruk, skogsbruk, fiske- och hästnäring är viktiga och ska kunna utvecklas. Jordbruksmark särskilt ska värnas för att bland annat bibehålla dess produktionsförmåga. Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk.

Planens utvecklingsinriktning är att förtäta och bygga ut i tätorterna, främst Norrtälje stad, Rimbo och Hallstavik, men även i Älmsta och Bergshamra. I alla dessa områden tas jordbruksmark och skogsmark i anslutning till den befintliga bebyggelsen i anspråk. Det är positivt att koncentrera bebyggelsen till områden med möjlighet till goda kommunikationer och service, vilket också är planens huvudinriktning. Bebyggelse pekas dock även ut på jordbruks- och skogsmark utanför dessa större orter, exempelvis i Lovisedal, Malstaby, Svanberga, Arholma, och Edsbro. Bebyggelsen är ofta lokaliserad i nära anslutning till befintlig bebyggelse, men i flera fall, som exempelvis Lovisedal, Pläng och Malstaby är det långt till närliggande orter och verksamhetsområden får kommunal VA. På Arholma föreslås en utspridd bebyggelse.

Även industri- och verksamhetsområden föreslås på jordbruks- och skogsmark, främst längs E18 men även mot Rimbo vid Salmunge och vid trafikplats för ny dragning av riksväg 77 och länsväg 280 söder om Rimbo. Detta i kombination med att kommunen är positiv till bebyggelse på landsbygden där förutsättningarna så medger gör att den samlade arealen mark som tas i anspråk blir betydande.

Översiktsplanens ställningstagande är att brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse och anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen samt att detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

För Edsbro, Svanberga har kommunen bedömt att det är av väsentligt samhällsintresse att dessa orter kan utvecklas med nya bostäder för att kunna fortsätta utgöra en bra boendemiljö och serviceort för omkringliggande landsbygd och att utvecklingen inte kan ske genom att annan mark än jordbruksmark

tas i anspråk. Samtidigt gör kommunen ett ställningstagande att jordbruksmark i dessa områden ska exploateras i sista hand. Detta bedöms dock innebära att jordbruksmark kommer att bebyggas.

Det är ett positivt att planen lyfter att kompensatoriska åtgärder om möjligt ska vidtas om jordbruksmark ändå tas i anspråk. Detta skulle få en starkare styrning om det även lyftes i riktlinjer för jordbruksmark, vilket saknas i planen. Det är även positivt att planen lyfter att jordbruksmark är en resurs som ska skyddas och att ny bebyggelse bör anpassas efter traditionen att förlägga boningshus längs sluttningar, höjdlägen eller i skogsbyrån för att spara och nyttja den markresurs som jordbruksmarken är. Dock återfinns detta ställningstagande i löptext vilket innebär svag styrning.

Det råder brist på dricksvatten i delar av Norrtälje, särskilt vid kustbandet och i skärgården. Flera av vattenskyddsområdena är i behov av revidering och planen belyser att dessa områden bör särskilt beaktas i form av extra försiktighet vid fysisk planering inom vattentäkternas tillrinningsområden.

Det är positivt att planförslaget har riktlinjer för att förnya och inrätta vattenskyddsområden för de vattenförekomster som är viktiga för vattenförsörjningen, utreda möjligheten av att nyttja Erken som resurs för dricksvattenförsörjningen samt utreda behov av reservvatten. Detta är viktiga åtgärder för att säkerställa en god och långsiktig vattenförsörjning.

Översiktsplanen pekar särskilt ut vikten av att ta fram vattenskyddsområde för Skeboån, då det är en känslig och utsatt recipient med stor vattenmängd. I övrigt pekar planen inte ut några områden som ska utredas för skydd.

Bebyggelse föreslås i flera områden som kan ha påverkan på vattenskyddsområden, exempelvis i Älmsta, Edsbro och Svanberga samt ett område för verksamheter längst väg 280 vid Södra Älmsta. Bebyggelse föreslås i områden utanför kommunalt VA och det är av stor vikt att säkerställa tillgång och hushållning med vatten i dessa områden. I Grisslehamn planeras att bygga ett avsaltningsverk, både för att tillgodose den befintliga befolkningens behov samt möjliggöra för den utveckling som redan är planlagd i området.

I flera av de föreslagna bebyggelseområdena görs ställningstagandet att tillgång till dricksvatten och påverkan på vattenförekomster ska utredas samt att hänsyn ska tas till berört vattenskyddsområde, vilket är positivt. Dock saknas generella riktlinjer i planen som bidrar till att säkerställa att detta genomförs. Exempelvis att tillgång till dricksvatten alltid ska säkerställas innan bygglov/planbesked kan ges och att förutsättningar för detta vid behov ska utredas. Det är positivt att kommunen har tagit fram en kartläggning och utredning om grundvattentillgångar i kommunen vilken utgör ett viktigt underlag för beslut om markanvändning. Översiktsplanen kan ge tydligare vägledning för hur detta underlag ska användas i planeringsprocessen och användas för att peka ut områden där det är särskilt prioriterat att arbeta med denna fråga.

Tillgång till dricksvatten är enligt planförslaget en av de viktigaste aspekterna som avgör var det är lämpligt att placera bebyggelse. Planförslaget har en restriktiv hållning till ny bebyggelse där det råder vattenbrist eller finns svår VA-problematik. Detta kommer att vara en begränsande faktor för nytillkommande bebyggelse på landsbygden och i skärgården där kommunen idag har stora utmaningar kopplat till dessa frågor.

Kommunen har flera täkter, främst för att bryta berg och naturgrus. Kommunen vill underlätta för verksamheter med bergkross i syfte att hushålla med förekomster av naturgrus, vilket bedöms som positivt.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära risk för små negativa konsekvenser för hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt. Det finns bra övergripande intentioner och ställningstaganden kopplat till hushållning med vatten. Dock saknas riktlinjer och tillräcklig vägledning för hur detta ska säkerställas. Detta kan exempelvis göras i riktlinjer kopplat till markanvändningen och vatten.

På det stora hela är det en liten andel av skogs- och jordbruksmarken som påverkas av bebyggelse, men det kan ha stor påverkan på lokala värden. Eftersom det är risk att planen medger en utspridd bebyggelse är det stor risk att fler områden påverkas än vad som behövs i och med att planen medger en större planberedskap än vad kommunens befolkningstillväxt ger upphov till. Detta kan innebära att fler områden tas i anspråk än vad som behövs samt att bebyggelsen blir mer utspridd och landskapet mer fragmenterat än planens intention.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

Planförslaget

- Flytta ställningstaganden från löptext till riktlinjer för att öka planens styrning och ge vägledning för hur planens intentioner ska genomföras. Exempelvis
  - o Riktlinjen Ändra endast användning av befintlig jordbruksmark om ändamålet är av väsentligt samhällsintresse och om alternativ som inte tar jordbruksmark i anspråk har utretts och funnits olämpliga skulle få större styrning om den flyttades till avsnittet om jordbruksmark. Motsvarande skrivning finns i löptext, styrningen blir starkare om det även skrivs som riktlinje.
  - o Ställningstagandet att jordbruksmark är en resurs som ska skyddas och att ny bebyggelse bör anpassas efter traditionen att förlägga boningshus längs slutningar, höjdlägen eller i skogsbryn för att spara och nyttja den markresurs som jordbruksmarken återfinns i löptext. Styrningen blir starkare om det även skrivs som riktlinje, förslagsvis i avsnittet om jordbruksmark eller som riktlinje för de bebyggelseområden som berör jordbruksmark.
- Peka ut områden som ska utredas som vattenskyddsområden i mark- och vattenanvändningskartan.
- Tydliggör hur det ska säkerställas att frågan om brist på dricksvatten hanteras genom att lägga till riktlinjer kopplat till markanvändningen och vatten. Exempelvis i riktlinjer för respektive bebyggelseområde eller under avsnitt om dricksvatten. Ett exempel på riktlinje är att tillgång till dricksvatten ska säkerställas innan bygglov/planbesked kan ges och att förutsättningar för dricksvattenförsörjning ska utredas i områden med risk för brist på dricksvatten.
- Peka ut områden i hänsynslager i kartan eller i markanvändningskartan där det är särskilt viktigt att utreda frågan om vattenförsörjning.
- Tydliggör vilka områden där ett intensivt skogsbruk kan vara lämpligt genom att redovisa områden där särskild naturhänsyn bör/ska tas.

Fortsatt arbete

Inga rekommendationer och åtgärdsförslag.

8.2 KOMMUNAL EKONOMI

För att säkerställa en långsiktigt hållbar utveckling och för att kommuner på sikt ska klara sina framtida utmaningar samtidigt kunna erbjuda en god välfärd till sina invånare behöver kommunens ekonomi vara i balans. I detta avsnitt bedöms översiktsplanens påverkan på den kommunala ekonomin. Den fysiska planeringen medger förutsättningar för ökat befolkningsunderlag som på sikt innebär tillkomst av skatteintäkter. Samtidigt medför bebyggelse av nya bostads- och verksamhetsområden stora investeringar i infrastruktur och tekniska system.

Nuläge och förutsättningar

Under de senaste 18 åren har befolkningen ökat i kommunen, framför allt i Norrtälje stad och på landsbygden. Norrtälje kommun har en av landets mest expansiva landsbygd. Enligt befolkningsprognosen väntas befolkningen öka och 2032 beräknas befolkningen ha ökat med cirka 19 000 personer. Den största befolkningsökningen återfinns i åldersgrupperna, barn i förskole- och lågstadieålder, 25–44 åringar samt åldersgruppen 65 år och uppåt. Därför ökar också behovet av villor och småhusomter, lägenheter av varierande storlek och upplåtelseformer samt olika typer av boenden för den äldre befolkningen.

Låneskulden per invånare är i kommunen 6 786 och i koncernen 55 226 kronor per invånare. Årets resultat i koncernen uppgick till 411,3 miljoner kronor efter skatt och bokslutsdispositioner. Resultatet i koncernen är 280,7 miljoner kronor bättre än budget. Det är främst Norrtälje kommun som avviker positivt med 268,6 miljoner kronor, men även övriga bolag inom kommunkoncernen avviker positivt mot budget före skatt och dispositioner. Kommunens resultat 2021 motsvarar ett överskott på 9,6 procent av skatteintäkter och statsbidrag, vilket är högre än budgeterade 2,8 procent.

Kommunens största och viktigaste intäkt är kommunalskatten som utgör 31,80 procent av kommunens intäkter. Kommunens största kostnader utgörs av löner för främst de huvudsakliga verksamheterna, skola, vård och omsorg. Utöver detta påverkas kommunen direkt eller indirekt av lokalhyror, ränteläge, energipriser med mera.

En stor utmaning för kommunen är den åldrande befolkningen. En ökad andel äldre ger en högre försörjningskvot och stora utmaningar för service och sjukvård.

Andra utmaningar är behovet av investeringar i och utbyggnad av teknisk infrastruktur. Stora investeringar krävs i VA-utbyggnad men också behov av underhåll av skolor, förskolor, fritidsanläggningar och andra lokaler för offentlig service.

En annan utmaning kopplat till ekonomi och skatteintäkter är det stora antalet fritidsboende i kommunen och att det kan vara svårt att förutse befolkningsutveckling när invånare väljer att bosätta sig permanent i fritidshus eller väljer att åter klassa det som fritidshus och inte bo där permanent längre.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Mål och budget är Norrtälje kommuns främsta styrdokument för att uppnå Kommunallagens (11 kap. 1 §) krav på att kommuner och regioner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Den innehåller kommunfullmäktiges inriktning och uppdrag till kommunstyrelsen och nämnderna samt kommunalförbundet och de kommunala bolagen. Den beskriver bland annat hur skattemedlen ska användas, vilka prioriteringar kommunen väljer att göra och vad kommuninvånarna kan förvänta sig av kommunen framöver.

I Mål och budget för 2021 framgår att Norrtälje kommun ska ha en sund och hållbar ekonomi. I grunden handlar det om att kostnaderna inte överstiger intäkterna och att kostnader inte överförs på kommande generationer. Varje skattekrona ska användas ansvarsfullt och skatteuttaget användas till kvalitetsförbättringar och nödvändiga investeringar som krävs i en växande kommun.

För en balanserad tillväxt och samhällsutveckling som bidrar till att Norrtälje kommun får fler invånare utan att kvaliteten i kärnverksamheterna riskerar att försämrats krävs en ökad andel självfinansiering av investeringar. Självfinansieringsgraden i kommunens investeringar ska inte bli för låg med beaktande av de utmaningar tillväxtkommuner som Norrtälje har. Överskottet ska därför uppgå till minst 2 procent av skatteintäkter och generella bidrag i genomsnitt per år över en 3-årsperiod.

Planförslagets konsekvenser

Översiktsplanen pekar ut att befolkningsutvecklingen bör ligga på omkring 650–1 000 invånare per år. Detta kan behöva variera från år till år och mellan olika delar av kommunen för att balansera

utvecklingen mot stora investeringar i infrastruktur, tekniska anläggningar och samhällsservice. Det är emellertid inte tillräckligt för att medge en bedömning av planens långsiktiga kommunalekonomiska konsekvenser.

Enligt plandokumentet ska merparten av ny bebyggelse tillkomma i centralort, kommundelscentrum och landsbygdsnoder. Planen ställer sig dock positiv till en fortsatt spridd bebyggelse på landsbygden där platsens förutsättningar så medger. En del av bostäderna kan tillkomma genom omvandling av fritidshus till åretruntbostäder.

Samtlig utpekad utveckling i enlighet med översiktsplanen kommer innebära stora och nödvändiga investeringar i teknisk infrastruktur, bland annat för utökad reningskapacitet i allmänna reningsverk för att möjliggöra den utveckling av bebyggelse som översiktsplanen tar höjd för. Dessutom behöver vatten- och avloppsledningar byggas ut i samband med exploateringar samt inom områden där vatten- och avloppssituation är bristfällig. I plandokumentet saknas det emellertid resonemang om hur stora dessa investeringar är i jämförelse med de förväntade ökade skatteintäkterna när kommunen växer samt intäkter från exploateringsavtal och markförsäljning, och hur det i förlängningen kommer att påverka kommunens överskottsmål och målet att självfinansieringsgraden i kommunens investeringar inte ska bli för låg.

Utvecklingen av nya områden kommer också att medföra en mängd kommunala kostnader som inte kan hänföras till exploateringsprojekt särskilt för lokaler för vård, omsorg, skola och förskola, fritidsanläggningar samt för vägar, gång- och cykelvägar. Samtlig utpekad utveckling i enlighet med översiktsplanen kommer innebära stora och nödvändiga investeringar i teknisk infrastruktur, bland annat för utökad reningskapacitet i allmänna reningsverk för att möjliggöra den utveckling av bebyggelse som översiktsplanen tar höjd för.

En mer spridd bebyggelse på landsbygden kan också på sikt bli kostnadsdrivande för kommunens förvaltning i form av ökade kostnader för skolbuss och hemtjänst.

På sikt bedöms kommunens skatteintäkter öka i takt med nyinflyttningen vilket ger positiva konsekvenser för den kommunala ekonomin. Många av kostnaderna förenade med utbyggnaden kommer långt innan flytteffekten ger avtryck i intäkterna. Vilken ordning man bygger ut enskilda utvecklingsområden ger effekter på den kommunala ekonomin enskilda år eller perioder.

I den föreslagna utbyggnadsstrategin bör kostnader för olika typer av utbyggnad vägas mot befolkningsutvecklingseffekter i termer av ändrade behov och kommunalekonomiska förutsättningar. Den ekonomiska effekten av att göra insatser i olika ordning bör också belysas, så att väl avvägda beslut kan fattas, med förståelse för hur ekonomin påverkas på kort och lång sikt. Utbyggnadsstrategin kan skrivas fram mot bakgrund av olika scenarier för faktorer utanför kommunens kontroll (till exempel konjunktur, arbetslöshet) kan utvecklas framöver. På så sätt kan strategier väljas som är robusta och finansiellt hållbara också i osäkra omvärldsförhållanden.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra både små positiva och risk för negativa konsekvenser för kommunal ekonomi.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

Planförslaget

Inga rekommendationer och åtgärdsförslag.

Fortsatt arbete

- Ta fram konsekvensanalyser av den kommunala ekonomins utveckling på lång sikt utifrån scenarier med olika antaganden om demografi, sysselsättning, skatteunderlag samt investeringsbehov och hur det påverkar kommunens resultat- och balansräkning nedbrutet på kostnader, överskottsmål, självfinansieringsgrad och soliditet.

8.3 FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR NÄRINGSLIVET

Ett rikt näringsliv är en viktig förutsättning för en levande kommun. En blandning av företag och näringsidkare skapar både arbetstillfällen, kommersiell service samt skapar förutsättningar för både en dag- och en nattbefolkning. Ett gott företagsklimat gör kommunen attraktiv och kan också locka till sig nya invånare. Aspekter som är viktiga för näringslivet är bland annat tillgång på lokaler och etableringar i attraktiva lägen, funktionsblandning, god framkomlighet och befolkningsunderlag (dag/kväll).

Nuläge och förutsättningar

Kommunen har ett fördelaktigt läge med närhet till Stockholm, Arlanda och Uppsala. Det leder till att kommunen både är en attraktiv bostadsort samtidigt som den har goda förutsättningar för en växande och varierande arbetsmarknad. I kommunen finns cirka 7 900 företag samt 8 400 arbetsställen och 22 000 arbetstillfällen.

Sysselsättningsgraden är 81,5 procent och därmed något högre än i Sverige i stort. Inkomst- och utbildningsnivåer ligger däremot lite lägre än Stockholm och riket. Vård och omsorg är den näringsgren som sysselsätter flest invånare i kommunen (18 procent) följt av handel (12 procent), företagstjänster (10 procent) och utbildning (10 procent). Turismen är viktig och utgörs i huvudsak av besöksnäring till kommunens skärgård, friluftsområden och kulturlandskapet.

Det är idag fler som pendlar ut än in till kommunen för arbete. Norrtälje kommun har cirka 2,7 arbetstillfällen per invånare vilket är jämförbart med snittet bland Sveriges kommuner.

I Svenskt Näringslivs årliga enkätstudie av företagsklimat ger företagen i Norrtälje kommun betyget 3,27 i sammanfattande omdömen⁷. Genomsnittsomdömet i Sverige är 3,43. Exempel på andra kommuners bedömning inom regionen är Stockholm (3,38), Uppsala (2,83) och Österåker (3,67). Norrtälje ligger på plats 169 av Sveriges 290 kommuner.

För att stärka det lokala näringslivet arbetar Norrtälje kommun med nyhetsbrev för företagare, företagslotsar, som ska förenkla kontakten mellan kommun och företag samt företagsbesök som syftar till att få information om vad som behövs för att det ska bli enklare att driva företag i kommunen. Dessutom finns det ett Näringslivsråd där kommunen och företrädare för företagare i kommunen träffas två gånger per år för att diskutera gemensamma frågor och hur näringslivet i kommunen kan utvecklas.

Området kring Hallsta pappersbruk i Hallstavik utgör riksintresse för industriell produktion, 3 kap 8 § miljöbalken.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Regeringens mål för näringspolitiken är att "stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag".

Enligt Mål och budget ska Norrtälje kommun vara en sammanhållen och företagsvänlig kommun där människor utvecklas och entreprenörskap uppmuntras. För att åstadkomma det är arbetet inriktat mot att främja växande företag och få till stånd fler företagsetableringar som skapar arbetstillfällen. Det gör kommunen genom att utveckla arbetet med regelförenklningar, stärka arbetet med matchning av företag med potentiell arbetskraft samt främjande av entreprenörskap och nya företagsetableringar. Kommunen ska även aktivt verka för att förbättra transportinfrastrukturen och påskynda

⁷ <https://www.foretagsklimat.se/norrtalje>

bredbandsutbyggnaden i kommunen samt utveckla Norrtälje som besökskommun och aktivt skapa förutsättningar för ytterligare utveckling av landsbygds- och skärgårdsturismen.

Planförslagets konsekvenser

I plandokumentet finns det flera övergripande förslag som sannolikt stärker företagsklimatet. Bland annat ska kommunen ha planberedskap för företagets behov av mark och en god företagservice och eftersträva flexibla detaljplaner för att möta näringslivets om- och utbyggnadsbehov samt få snabba etableringsprocesser. Goda kommunikationslägen ska eftersträvas. Centrala lägen och andra platser med god tillgång till kollektivtrafik prioriteras för personal- eller besöksintensiva företag, medan områden intill större vägar och trafikplatser prioriteras för stora etableringar som i viss mån kan vara störande och behöver god regional tillgänglighet för godstransporter. Vidare ska Norrtälje dra nytta av Arlandaregionens tillväxt och positionera sig utifrån sitt strategiska läge för att locka företag inom kunskapsintensiva, tjänsteproducerande och personalintensiva branscher framför allt i Norrtälje stad. God kollektivtrafikförsörjning och digital infrastruktur/bredband är avgörande framgångsfaktorer för detta, liksom tillgången till högre utbildning som också är en viktig faktor för att skapa förutsättningar för branschbredd och ett blomstrande näringsliv.

Goda kollektiva förbindelser till högskolorna i Stockholm och Uppsala främjar möjligheten att höja kommunens utbildningsnivå för att därigenom säkerställa arbetskraft till teknik- och kunskapsintensiva företag. Därför ska områden intill trafikplatser längs E18 och längs väg 77 prioriteras för denna typ av större etableringar. Framtagande av verksamhetsmark i dessa goda transportlägen är viktigt för att locka företagen. För att ta i anspråk dessa områden krävs omfattande utbyggnad av vatten och avlopp eftersom områdena ligger relativt långt från befintliga verksamhetsområden för vatten och avlopp. Utbyggnad av vatten och avlopp och beslut kring enskilt vatten och avlopp har stor ekonomisk betydelse för fastighetsägare och exploatörer, men är kostsamt och har långa ledtider vilket ställer krav på en konsekvent och långsiktig planering.

Turismen är viktig och utgörs i huvudsak av besöksnäring till kommunens skärgård, friluftsområden och kulturlandskapet. Tillgängligheten till kommunens olika besöksmål ska därför förbättras genom goda kommunikationer med buss, båt och cykel. Färjelinjer till fler destinationer inom såväl närregionen som runt hela Östersjön bör också utvecklas.

Norrtäljes ambition är att näringslivsklimatet i kommunen ska ligga i framkant. Utifrån förslagen i plandokumentet är det svårt att göra en bedömning om åtgärderna i översiktsplanen ligger i linje med den ambitionen. Det har inte gjorts några utredningar som kopplar till vad företagen själva säger sig efterfråga och det saknas tydlig koppling till vad som behöver utvecklas enligt relevanta och vedertagna tillväxtanalyser vilket skulle kunna ha bäring på näringslivsklimatet och främjandet av växande företag, företagsetableringar och arbetstillfällen.

Utvecklingen av Hallsta pappersbruk är inom riksintresset för industriell produktion. Riksintresset saknar värdebeskrivning vilket gör det svårt att bedöma eventuell påverkan. Dock bedöms utvecklingen ske i enlighet med den befintliga verksamheten som utgör riksintresset, vilket bedöms som positivt.

Sammantaget medför planförslaget små positiva konsekvenser för näringslivets förutsättningar jämfört med nuläget då en god planberedskap finns för utveckling av nya och vidareutveckling av befintliga verksamhetsområden i goda kommunikationslägen finns utpekade i markanvändningskartan, att ställningstaganden finns kopplade till utbyggnaden av viktig teknisk infrastruktur samt att förbättrad tillgänglighet till olika besöksmål kan gynna turistnäringen.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

Planförslaget

Inga rekommendationer och åtgärdsförslag.

Fortsatt arbete

- Analysera relevanta regionala tillväxtanalyser och andra typer av underlag som till exempel Svenskt Näringslivs årliga enkätstudie av företagsklimat för att identifiera vilka faktorer som behöver förbättras för att Näringslivet ska utvecklas i en bättre takt. Därefter kan plandokumentens inriktning för främjande av näringslivet formuleras så att de i högre utsträckning kopplas mot de faktorerna som är viktigast för att näringslivet i Norrtälje kommun ska kunna utvecklas.

9 ALTERNATIV

Bedömningarna i kapitel 6–8 har gjorts jämfört med nuläget. I detta kapitel beskrivs nollalternativet, det vill säga, miljöns sannolika utveckling om planen inte antas samt alternativa utformningar och avfärdade alternativ.

9.1 NOLLALTERNATIVET

Miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs benämns ofta som *nollalternativet*. För denna översiktsplan har bedömningen för nollalternativ gjorts mot ett framskrivet nuläge, dvs. en utveckling i linje med den nu gällande översiktsplanen, med hänsyn tagen till de beslut som fattats sedan den antogs. Bedömningen är gjord utifrån samma horisontår som valts i miljöbedömningen, år 2050.

Plan- och bygglagen säger att alla kommuner ska ha en aktuell översiktsplan. Dess aktualitet och ambitioner om genomförande ska beslutas varje mandatperiod av kommunfullmäktige i en så kallad planeringsstrategi. Regelen är ny och ska tillämpas för första gången efter valet år 2022. Alla kommuner ska senast i september 2024 ha beslutat om sin första planeringsstrategi.

Om den nya översiktsplanen inte antas, fortsätter den nuvarande översiktsplanen från 2040 att gälla. Samhällsutvecklingen i kommunen kommer då att ske enligt den planeringsstrategi som vid tidpunkten gäller, samt enligt den övriga områdesutveckling som beslutats efter planens antagande. Inklusivt nu gällande fördjupningar av översiktsplanen. Utan en aktuell översiktsplan kan det antas att kommunen inte driver utvecklingsfrågor i den utsträckning som förutses i översiktsplan 2050. Efterfrågetryck, infrastrukturkostnader och opinionstryck avgör högre grad lokalisering av ny byggd miljö.

Givna förutsättningar för nollalternativet, precis som för en utveckling av den nya översiktsplanen, är bland annat att den pågående klimatförändringen kan antas ge större effekter de kommande decennierna. Vissa samhällsbeslut som påverkar miljöns utveckling gäller också oberoende av planens tillkomst, till exempel klimatpolitikens åtgärder för ökad elektrifiering, minskad användning av fossila bränslen i transporter och för uppvärmning osv.

Gällande översiktsplan innehåller ett mål om att befolkningsnivån 2040 ska vara 70 000 invånare. Många av utvecklingsområdena som nu föreslås i planförslaget finns med i ÖP 2040 och tidigare fördjupningar av översiktsplanen. Dock är det svårt att utläsa i den nuvarande översiktsplanens mark- och vattenanvändningskarta var utvecklingen ska lokaliseras. Otydligheten i det gamla planförslaget gör det svårt att bedöma skillnaden mellan nollalternativet och det nu aktuella planförslaget. I aktualitetsförklaringen av ÖP2040 lyftes att den var för vag för att utgöra vägledning vid förfrågningar av olika slag. Det finns även ett stort antal fördjupningar av översiktsplanen vilket leder till en otydlighet på grund av att det är så många dokument som den gällande översiktsplanen består av.

Nollalternativet och planförslaget har till viss del samma utvecklingsinriktningar, det finns dock några skillnader. Nollalternativet anger att kommunen ska integreras med och utvecklas i takt med Stockholmsregionen. En integrering med och utveckling i takt med Stockholmsregion riskerar att på

flera sätt förändra karaktären i Norrtälje kommun. Vidare poängterar nollalternativet inte att utveckling i övriga orter, landsbygden och skärgården ska ske utifrån respektive områdes karaktär och förutsättningar. Något som ytterligare förstärker risken för en utveckling som på sikt urholkar kommunens värden.

De stora alternativskiljande dragen är bland annat ett tidigare mycket starkt fokus på bebyggelseutveckling i stråk i nollalternativet medan planförslaget fokuserar på att merparten av bebyggelsen ska ske i centralort, kommundelscentrum och landsbygdsnoder. En utveckling i centralort, centrum och noder bedöms som mer positiv då det ger en tydligare vägledning för var bebyggelse kan lokaliseras än de utpekade stråken i nollalternativet. Nollalternativet pekar ut mer bebyggelse i skärgården än i planförslaget.

Planförslaget medger att enstaka hus kan uppkomma på både landsbygden och i skärgården men till skillnad från nollalternativet finns riktlinjer som ställer vissa krav som ska uppfyllas för att sådan utveckling ska komma till stånd.

Påverkan på natur och kulturmiljöer bedöms vara likvärdig i avseende på markanvändning, men planförslaget har tydligare och striktare riktlinjer framför allt kopplat till lokala värden och förutsättningar.

Nollalternativet saknar helt ställningstaganden och riktlinjer beträffande klimatpåverkan, klimatanpassning och ekosystemtjänster vilket bedöms innebära en stor risk för att viktiga åtgärder inom dessa områden uteblir.

Nollalternativet innebär att biltrafiken ges större utrymme och rangordnas högre gentemot andra trafikslag jämfört med nuvarande planförslag. Detta innebär att de föreslagna åtgärderna i planförslaget som bedöms leda till förbättringar med avseende på buller, luftkvalitet, risk och övriga olägenheter uteblir.

Tidigare planer tillkom innan stora delar av den nu gällande vattenförvaltningen etablerats. I nollalternativet är styrningen med avseende på vattenkvalitet svag. Nollalternativet saknar även styrning gällande översvämningssrisker och klimatanpassning, varför nollalternativet bedöms medföra större negativa effekter med avseende på vatten.

Nollalternativet bedöms ge en vag och otydlig vägledning och medge en mer spridd bebyggelse än planförslaget. Planförslaget bedöms ha tydligare riktlinjer och ge mer vägledning för de flesta aspekter, samt medföra en mer koncentrerad bebyggelse. Sammantaget bedöms de negativa effekterna och konsekvenserna vara större i nollalternativet jämfört med det nu aktuella planförslaget.

9.2 AVFÄRDADE ALTERNATIV

En miljökonsekvensbeskrivning ska enligt regelverket resonera kring alternativa utformningar samt avfärdade alternativ. Planförslaget utgörs av *ett* förslag på rumslig struktur, mark- och vattenanvändning. Det är detta förslag som har konsekvensbeskrivits.

Ett klagörande av avfärdade alternativ bidrar till förståelsen av den föreslagna planens egenskaper och konsekvenser.

Planarbetet har i alla steg bedrivits med en slutlig struktur som målsättning.

- Utbyggnadstakt kopplat till befolkningsprognos. Ett tidigare alternativ var att utgå från framtagen befolkningsprognos och skriva fram den till år 2050. Det skulle innebära en kraftig befolkningsökning och kräva en högre utbyggnadstakt än vad kommunen beslutat om i planförslaget. Det alternativet har förkastats på grund av begränsningar i teknisk kapacitet (reningsverk) och stora investeringsbehov framöver.

10 PLANFÖRSLAGET OCH MILJÖKVALITETSMÅLEN

I detta kapitel görs en översiktlig bedömning av på vilket sätt planförslaget genomförande bidrar till, eller motverkar, att de nationella miljö kvalitetsmålen nås. Den bedömningen är översiktlig, men kan ändå tjäna som ett stöd i en diskussion om planförslaget egenskaper och vilka delar som behöver vidareutvecklas i de följande faserna i översiktsplaneprocessen.

Det s.k. generationsmålet i den svenska miljöpolitiken är att "...till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser." Arbetet tar stöd i 16 miljö kvalitetsmål. Arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen och generationsmålet utgör grunden för den nationella miljöpolitiken. Miljö kvalitetsmålen med preciseringar ska ge en långsiktig målbild för miljöarbetet och fungerar som vägledning för hela samhällets miljöarbete, såväl myndigheters, länsstyrelser, kommuners som näringslivets och andra aktörers.

Av de 16 miljö kvalitetsmålen bedöms tre inte vara relevanta för översiktsplanen, eftersom inriktningar samt föreslagen mark- och vattenanvändning bara i begränsad omfattning påverkar om målen nås, givet de preciseringar som finns. Dessa mål är: Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö och Storslagen fjällmiljö.

För resterande tretton miljö kvalitetsmål görs nedan en bedömning av hur översiktsplanens genomförande påverkar möjligheterna att dessa ska kunna nås. Bedömningen redovisas i Tabell 3 som fortsätter på nästa sida.

Bedömningen illustreras på följande sätt:

Planen bedöms bidra till målpåfyllelse.

Planen varken bidrar eller motverkar möjligheterna att nå målet.

Planen motverkar målpåfyllelse.

Tabell 3. Planförslaget bidrag till miljö kvalitetsmålen.

Miljö kvalitetsmål	Bedömning	Motivering
Begränsad klimatpåverkan		Planen bedöms medföra ökade utsläpp genom ett ökat byggande av såväl bostäder, lokaler och infrastruktur. Planens målsättningar ligger i linje med Sveriges internationella åtagande och såväl strategier som riktlinjer för efterföljande planering finns formulerade. Planförslaget speglar dock inte till fullo klimatfrågans dignitet och den omställning i samhällets alla system som måste till om nationella och internationella mål ska nås. Planförslaget bedöms motverka målpåfyllelse kopplat till begränsad klimatpåverkan.
Frisk luft		Planförslaget bedöms varken motverka eller bidra till målet.
Giffrfri miljö		Planförslaget hanterar risker kopplat till förorenade områden genom att lyfta att man ska hantera förorenad mark tidigt i planeringen. Viss utveckling sker i områden där det idag finns föroreningar vilket med rätt tillvägagångsätt kan leda till positiva konsekvenser. Vilket på sikt kan bidra till att uppnå målet om giffrfri miljö.

Ingen övergödning		Planförslaget visar stor medvetenhet om befintliga utmaningar kopplat till blåstruktur och i vissa fall även förslag på åtgärder, men utan konkreta och mer platsspecifika åtgärdsförslag eller riktlinjer vid den kommande planläggningen blir planens stöd vagt och öppet. Planförslaget medför risk för negativa konsekvenser för kommunens vatten.
God bebyggd miljö		Planförslaget innebär förbättringar jämfört med nuläget och bedöms därför bidra till måluppfyllelse.
Ett rikt växt- och djurliv		Planförslaget lyfter naturvärden och grön infrastruktur som viktigt och något som bör värnas och bevaras. Dock innebär planförslaget att områden med höga naturvärden kan påverkas negativt. Samtidigt ger planen inte tillräcklig vägledning för hur denna påverkan ska minimeras och ger inga förslag på åtgärder eller vägledning för hur den dessa värden ska stärkas i kommunen. Planförslaget innebär risk för små negativa konsekvenser för naturvärden och grön infrastruktur.
Levande sjöar och vattendrag		Planförslaget visar stor medvetenhet om befintliga utmaningar kopplat till blåstruktur och i vissa fall även förslag på åtgärder, men utan konkreta och mer platsspecifika åtgärdsförslag eller riktlinjer vid den kommande planläggningen blir planens stöd vagt och öppet. Planförslaget medför risk för negativa konsekvenser för kommunens vatten.
Hav i balans och levande kust och skärgård		Planförslaget visar stor medvetenhet om befintliga utmaningar kopplat till blåstruktur och i vissa fall även förslag på åtgärder, men utan konkreta och mer platsspecifika åtgärdsförslag eller riktlinjer vid den kommande planläggningen blir planens stöd vagt och öppet. Planförslaget medför risk för negativa konsekvenser för kommunens vatten.
Grundvatten av god kvalitet		Planförslaget visar stor medvetenhet om befintliga utmaningar kopplat till blåstruktur och i vissa fall även förslag på åtgärder, men utan konkreta och mer platsspecifika åtgärdsförslag eller riktlinjer vid den kommande planläggningen blir planens stöd vagt och öppet. Planförslaget medför risk för negativa konsekvenser för kommunens vatten.
Myllrande våtmarker		Våtmarkers värden och funktioner uppmärksammas och översiktsplanen är tydligt om att de ska värnas. I planen beskrivs även att nya våtmarker ska anläggas, dock saknas det tydlighet i vart dessa ska anläggas.
Levande skogar		Planförslaget visar viss medvetenhet kring skogens värden och är tydlig med att naturvärden i skogen bör bevaras och att tätortsnära skogar särskilt bör värnas. Dock saknas tillräcklig vägledning för hur dessa värden ska tas tillvara samt på vilka platser detta är särskilt prioriterat. Skogsmark tas i anspråk för byggelse.
Ett rikt odlingslandskap		Planen visar viss medvetenhet kring de värden som finns i odlingslandskapet och är tydlig med att dessa värden ska värnas samt att jordbruksmarken ska fortsätta brukas. Dock saknas tillräcklig vägledning för hur dessa värden ska tas till vara samt på vilka platser det är särskilt prioriterat. Viss jordbruksmark tas även i anspråk för bebyggelse.
Bara naturlig försurning		Påverkan sker främst genom kväveoxider från trafiken. Planförslaget är inte tydligt inriktat på att minska biltrafiken även om ambitionen är att kommunens framtida trafikökning ska ske inom hållbara transportmedel som kollektivtrafik eller gång och cykel.

11 REFERENSER

Boverket, karta över riksintressen

Grönstrukturstrategi för Norrtälje stad, Norrtälje kommun 2016

Jordbruksmarkens värden, Jordbruksverket, 2020.

Klimat- och miljöprogram för Norrtälje kommun, 2018

LstAB Länskarta Stockholms län, karttjänst Länsstyrelsen

Riktvärden för buller från väg- och spårtrafik vid befintliga bostäder. 2016 (rev. 2017), änr NV.08465-15, Naturvårdsverket.

Riskhantering i detaljplaneprocessen- riskpolicy för markanvändning intill transportleder för farligt gods. Länsstyrelserna Skånes län, Stockholms län och Västra Götalands län. September 2006.

RUFS 2050, Region Stockholm

Skyddad natur, kartverktyg Naturvårdsverket.

SLB-analys, luftföroreningskartor (hämtat 2020-12-14)

<https://www.slb.nu/slbanalys/luftfororeningskartor/>

Utsläpp av luftföroreningar i Sverige – fördjupad trendanalys av historiska och framtida utsläpp av luftföroreningar. Rapport: 6915. Naturvårdsverket, 2020.

VISS, Vatteninformationssystem Sverige.

Översiktsplan 2040, Norrtälje kommuns översiktsplan

VI ÄR WSP

WSP är en av världens ledande rådgivare och konsultbolag inom samhällsutveckling. Med cirka 50 000 medarbetare i över 40 länder samlar vi experter inom analys och teknik, för att framtidssäkra världen.

Tillsammans med våra kunder tar vi fram innovativa lösningar för en mänsklig, trygg och välfungerande morgondag. Så tar vi ansvar för framtiden.

wsp.com

WSP Sverige AB
Box 71
581 02 Linköping
Besök: S:t Larsgatan 3

T: +46 10 7225000
Org nr: 556057-4880
Styrelsens säte: Stockholm
wsp.com

